

Banca Națională
a Moldovei

RAPORT ASUPRA STABILITĂȚII FINANCIARE 2021

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....	3
SINTEZĂ	4
1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL.....	5
1.1. Evoluții economice	5
1.2. Datoria de stat	8
1.3. Evoluția sectorului extern.....	11
1.4. Sectorul imobiliar.....	15
1.5. Îndatorarea sectorului privat.....	17
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR.....	24
2.1. Sectorul bancar	24
2.2. Riscul de credit.....	27
2.3. Riscul de lichiditate	34
2.4. Riscul de piață.....	37
2.5. Riscul de contagiune.....	42
2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor.....	45
3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR.....	46
3.1. Sectorul de creditare nebancaară.....	46
3.2. Sectorul asigurărilor	51
3.3. Prestatorii de servicii de plată nebancari	53
4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENTIALE	55
4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM	55
4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară	57
5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE	58
5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară.....	58
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar	60
5.3. Riscurile derivate din schimbările climatice: tendințe și reglementări internationale.....	61
5.4. Evoluțiile în 2022	64
ANEXE.....	65
Sondajul privind riscul sistemic	65

LISTA ABREVIERILOR

AEÎ	Asociație de economii și împrumut	LGD	Pierdere în caz de nerambursare (loss given default)
BNM	Banca Națională a Moldovei		
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova	LTI	Raportul dintre credite și venituri (loan-to-income)
BT	Bonuri de trezorerie	LTV	Raportul dintre credite și valoarea gajului (loan-to-value)
CA	Companie de asigurare	M2	Agregat de masă monetară
CBN	Certificatele Băncii Naționale a Moldovei	MDL	Leul moldovenesc
CCyB	Amortizorul anticiclic de capital (countercyclical capital buffer)	NGFS	Rețeaua pentru ecologizarea sistemului financiar (Network for Greening Financial System)
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare	NPL	Credite neperformante
CSI	Comunitatea Statelor Independente	O-SII	Societate de importanță sistemică
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)	OS	Obligațiuni de stat
DSTI	Raportul dintre serviciul datoriei și venitul total (debt service to income)	PD	Probabilitatea de faliment (probability of default)
DTI	Raportul dintre datorii și venituri (debt-to-income)	PIB	Produsul intern brut
EBA	Autoritatea Bancară Europeană	SP	Prestatori de servicii de plată
ESG	De mediu, social și de guvernare (environmental, social and governance)	PVD	Poziția valutară deschisă
EUR	Moneda unică europeană (euro)	RFPT	Rata fondurilor proprii totale
FGDSB	Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar	RO	Rezerve obligatorii
FMI	Fondul Monetar Internațional	ROA	Rentabilitatea activelor
IFN	Instituții financiare nebancare	ROE	Rentabilitatea capitalului
IFRS	Standardul Internațional de Raportare Financiară	RPPI	Indicele prețului bunurilor imobile rezidențiale
IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman	SA	Societate pe acțiuni
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii	SREP	Procesul de supraveghere și evaluare
LCR	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate	SUA	Statele Unite ale Americii
		UE	Uniunea Europeană
		USD	Dolarul SUA
		VMS	Valori mobiliare de stat

NOTE

Raportul asupra stabilității financiare a fost elaborat de către Direcția stabilitate financiară, sub coordonarea viceguvernatorului BNM, Tatiana Ivanichina.

Raportul a fost examinat de Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei și aprobat în ședința din 25 august 2022.

SINTEZĂ

Anul 2021 poate fi considerat un an al relansării economiei naționale după criza pandemică și al reluării activităților după declinul din anul 2020. Rolul sistemului financiar în acest proces de relansare economică a fost foarte important, el îndeplinindu-și funcția de mecanism de finanțare a activităților economice.

Sectorul bancar și-a menținut reziliența, iar efectele crizei pandemice au fost minore, ceea ce confirmă încă o dată eficiența și oportunitatea reformelor realizate în domeniul reglementării și supravegherii bancare. Capitalizarea înaltă și nivelul suficient al lichidităților a permis băncilor să devină un factor important în procesul de recuperare economică din anul 2021.

Recuperarea economică rapidă a fost caracterizată prin creșterea consumului, a veniturilor disponibile ale populației, dar și a creditării pe diferite categorii de credite. Creditarea bancară a cunoscut un adevărat avânt, creditele noi acordate înregistrând cele mai mari valori nominale din ultimii 10 ani. Un aport considerabil în creșterea creditării l-a avut creditarea populației, care aproape s-a dublat pe parcursul anului 2021, dar și creditarea companiilor a înregistrat creșteri semnificative.

Pe fundalul creșterii mai rapide a portofoliului de credite, rata creditelor neperformante pe sector a ajuns, la finele anului 2021, la minimul istoric, de 6,1 la sută. Impactul crizei pandemice asupra calității portofoliilor bancare, implicit, și asupra capacității de plată a debitorilor a fost minim sau a putut fi depășit datorită măsurilor de susținere a economiei și a populației întreprinse de autorități încă în prima jumătate a anului 2020.

Creditarea nebancară, de asemenea, și-a reluat ritmul de creștere pe toate subcomponentele după stagnarea din 2020,

înregistrând, totuși, creșteri mai moderate comparativ cu creditarea bancară.

Creșterea economică rapidă, pe lângă avantajul creșterii în sine și al recuperării economice după anul 2020, aduce și un șir de riscuri legate, în primul rând, de „încălzirea” economiei, scăderea eficienței investițiilor și a creditelor noi, precum și o eventuală deteriorare a calității creditelor.

În același timp, spre finele anului, economia Republicii Moldova s-a confruntat cu un șir de șocuri de proveniență externă, care au afectat semnificativ situația economică. În aceste circumstanțe, sistemul financiar s-a adaptat șocurilor și și-a menținut capacitatea de a asigura în continuare finanțarea economiei naționale.

Șocurile externe cu care s-a confruntat Moldova în această perioadă, în special șocul cauzat de creșterea dramatică a prețurilor la gaz, carburanți și energia electrică, au capacitatea de a afecta stabilitatea financiară pe mai multe filiere. De menționat și creșterea costurilor de producție pentru agenții economici, și scăderea capacității populației de a-și rambursa creditele, precum și multiple efecte de runda a doua.

Deși, deocamdată, măsurile de compensare și ajutor din partea autorităților au permis evitarea unor consecințe majore, menținerea acestor condiții pe termen lung va avea efectul de erodare parțială a stabilității financiare.

Oricum, putem afirma că la finele anului 2021 situația sectorului financiar era una stabilă și rezilientă, fără riscuri sistemice iminente. Sectorul bancar rămâne în continuare pregătit să asigure buna funcționare a economiei naționale și a unui nivel susținut de creștere economică.

1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL

1.1. Evoluții economice

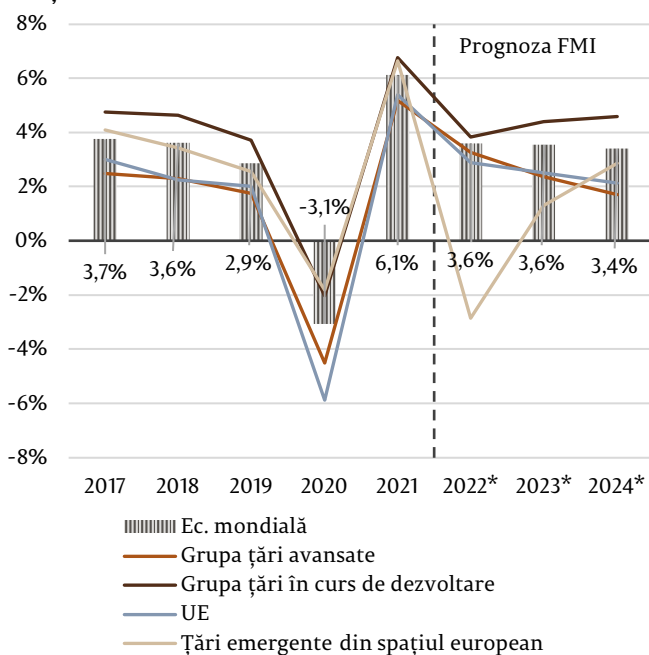
Pe parcursul anului 2021, economia mondială a înregistrat o revigorare după pandemia COVID-19 din 2020.

În contextul recuperării după impactul mondial al crizei legate de situația pandemică COVID-19 din anul 2020, evoluția producției globale a revenit în palierul pozitiv în anul 2021. Astfel, PIB-ul la nivel mondial a înregistrat o expansiune semnificativă, la nivel de 6,1 la sută în termeni reali comparativ cu anul 2020 (Figura 1.1.1).

În particular, creșterea economică a fost posibilă datorită reducerii măsurilor restrictive impuse pe parcursul anului 2020, precum și a măsurilor monetare stimulative și a subvențiilor pentru susținerea economiilor afectate.

În diviziune pe grupuri de țări, creșterea economică era mai accentuată în țările emergente (în curs de dezvoltare), care au înregistrat o creștere reală agregată de 6,8 la sută în termeni anuali. Totodată, grupul de țări dezvoltate a înregistrat o creștere mai modestă, de 5,2 la sută în termeni anuali.

Figura 1.1.1. Evoluția PIB-ului mondial și a grupurilor de țări

* - prognoza FMI

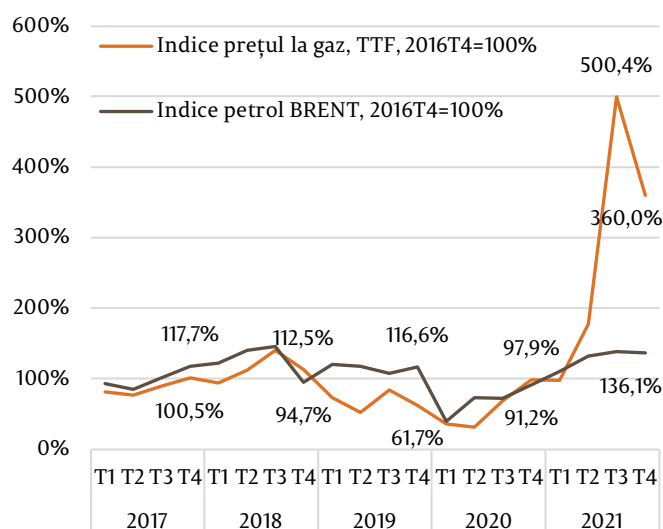
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FMI

Creșterea prețurilor la resursele energetice în a doua jumătate a anului 2021 a stimulat factorii proinflaționisti în condițiile monetare relaxate și a condus la acumularea riscurilor economice.

Unul din principalele riscuri care au determinat evoluțiile din a doua jumătate a anului 2021 a fost creșterea prețurilor la resursele energetice. Conform datelor din cadrul burselor europene, prețul la gazul marca Dutch TTF a înregistrat o creștere record de 267,9 la sută pe parcursul anului 2021 (Figura 1.1.2.), constituind 70,3 EUR/kwh-h la finele anului de raportare (19,1 EUR/kwh-h la finele anului 2020). Nivelul maxim al prețului la gaz pe parcursul anului 2021 a fost înregistrat în luna septembrie, de 97,8 EUR/kwh-h. Totodată, prețul petrolului la bursele internaționale a înregistrat creșteri mai modeste comparativ cu prețul la gazele naturale. Pe parcursul anului 2021, prețul la petrolul marca Brent a înregistrat o creștere de 49,3 la sută (Figura 1.1.2.), situându-se la nivelul de 77,4 USD/baril la finele lunii decembrie 2021 (decembrie 2020: 51,8 USD/baril).

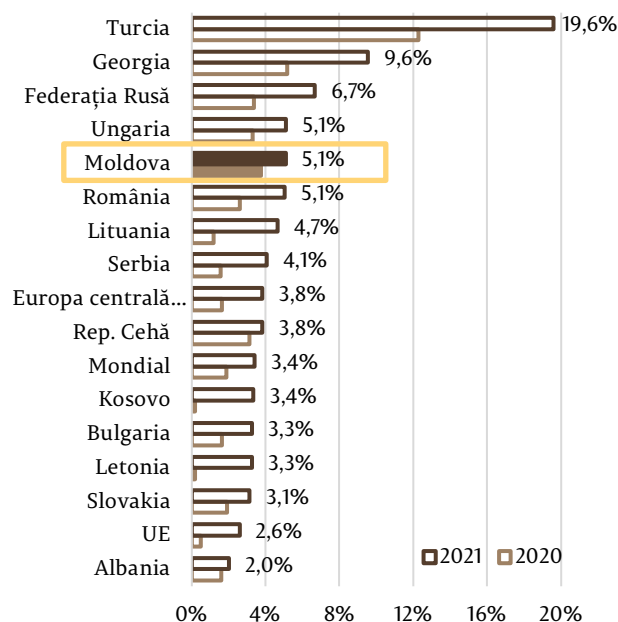
Condițiile respective au determinat formarea presiunilor inflaționiste la nivel internațional, ca urmare a creșterii în lanț a costurilor la mai multe categorii de servicii, resurse și produse.

Figura 1.1.2. Evoluția prețurilor la resursele energetice pe piața internațională, 31.12.2016 = 100 la sută

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor tradingeconomics.com

Figura 1.1.3. Rata medie anuală a inflației pe țări și grupuri de țări

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor Băncii Mondiale

Conform datelor Băncii Mondiale¹, inflația medie anuală pentru anul 2021 a atins nivelul de 3,4 la sută, în creștere cu 1,5 p.p. sau 79,7 la sută față de anul precedent (Figura 1.1.3.). Totodată, e de menționat că grupul de țări din Europa Centrală și regiunea baltică a înregistrat un nivel al inflației relativ mai înalt comparativ cu UE, fapt determinat de tensiunile geopolitice din regiune de la finele anului 2021.

Prognozele internaționale pentru anii următori denotă o temperare a ritmului de creștere economică mondială, iar statele emergente din spațiul european vor înregistra o contractare economică în 2022, urmare a conflictului militar din Ucraina.

Luând în considerare evoluțiile menționate, pentru anii următori, conform prognozei FMI din cadrul publicației World Economic Outlook din aprilie 2022, ritmul de creștere economică se va tempera, oscilând în jurul nivelului de 3,5 la sută anual (Figura 1.1.1.).

De menționat că, urmare a riscurilor asociate creșterii prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare pe fondul distorsionării relațiilor comerciale cu Rusia, Belarus și cu statele din spațiu CSI cauzate de conflictul militar din Ucraina, pentru anul 2022 se

anticipază un impact negativ semnificativ asupra statelor emergente din spațiul european. Astfel, contractarea economică pentru grupa de state respective a fost estimată la nivelul de 2,9 la sută în anul 2022, cu o revenire pe palierul pozitiv în anul 2023 (Figura 1.1.1.).

În contextul economic internațional din anul de raportare, Republica Moldova a reușit să recupereze activitatea economică și principalii indicatori macroeconomici după recesiunea din anul 2020.

Tabelul 1.1.1. Principalii indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova

Denumirea indicatorului	Valoarea în 2021	Modificare față de 2020
PIB, prețuri curente	241 870 mil. MDL	+13,9%
Rata anuală a inflației	13,9%	+13,6 p.p.
Rata de schimb MDL/USD	17,7452	+3,1%
Rata de schimb MDL/EUR	20,0938	-4,9%
Activele de rezervă	3 901,9 mil. USD	+3,1%
Deficitul Bugetului Public Național	-4 640,5 mil. MDL	-56,3%
Datoria de stat	77 752,7 mil. MDL	+14,6%
Soldul contului curent ²	-1 590,13 mil. USD	+78,2%
Gradul de acoperire al importurilor cu exporturi de bunuri și servicii	43,8%	-2,1 p.p.
Poziția investițională internațională netă	-5 661,0 mil. USD	+4,9%
Rata șomajului	3,2%	-0,6 p.p.
Venitul disponibil/cap. locuitor	3 513,5 MDL	+13,41%
Remiterile personale totale / PIB	12,7%	-0,8 p.p.

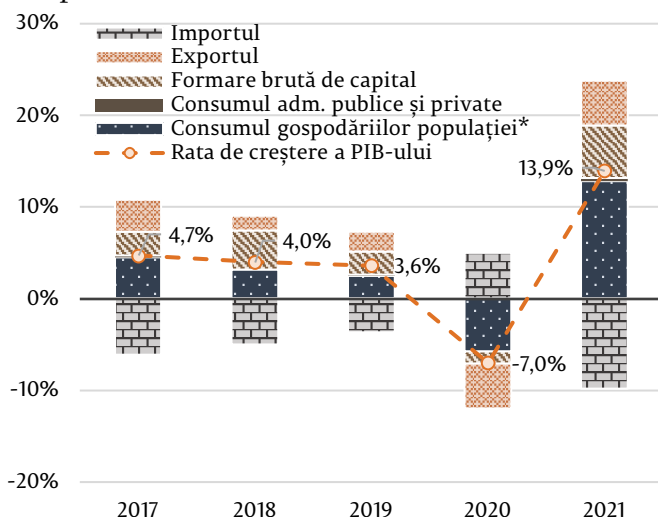
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM, BNS

În anul 2021, economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere record în termeni reali de circa 13,9 la sută comparativ cu anul 2020. Pe categorii de utilizări, creșterea PIB s-a datorat, în principal, consumului gospodăriilor populației, contribuind cu 12,8 la sută la creșterea PIB, și formării brute de capital, cu o contribuție mai modestă de 5,7 la sută la creșterea PIB (Figura 1.1.4.). Totodată, o contribuție negativă de -5,0 la sută la creșterea PIB a avut exportul net de bunuri și servicii, drept consecință a creșterii volumului fizic al importurilor de bunuri și servicii corelată cu o creștere mai redusă a volumului exporturilor.

¹<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=FP.CPI.TOTL.ZG&country=>

² Indicatorii conturilor internaționale (BP, PII, DE) sunt calculați conform metodologiei MBP6.

Figura 1.1.4. Evoluția PIB a Republicii Moldova și a componentelor acestuia

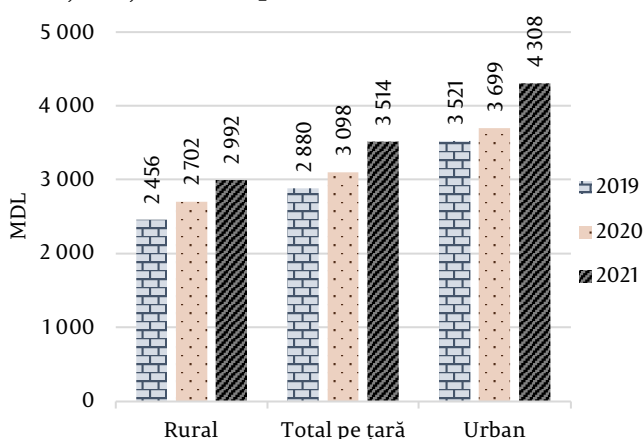

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Pe categorii de resurse, evoluția pozitivă a PIB-ului a fost condiționată de creșterea activității din majoritatea ramurilor economiei (+13,3 la sută la creșterea PIB), cum ar fi agricultura, silvicultura și pescuitul; comerțul cu ridicata și cu amănuntul; activitatea de transport și depozitare; ramura informații și comunicații; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; arta, activități de recreere și de agrement. Impozitele nete pe produs au avut și ele o contribuție pozitivă la creșterea PIB (+2,3 la sută). Totodată, ramura construcțiilor a avut o contribuție negativă de -1,6 la sută la creșterea PIB.

În anul 2021, venitul mediu disponibil al populației a cunoscut o dinamică favorabilă,

Figura 1.1.5. Venitul mediu lunar disponibil pe media de reședință, MDL/cap de locuitor

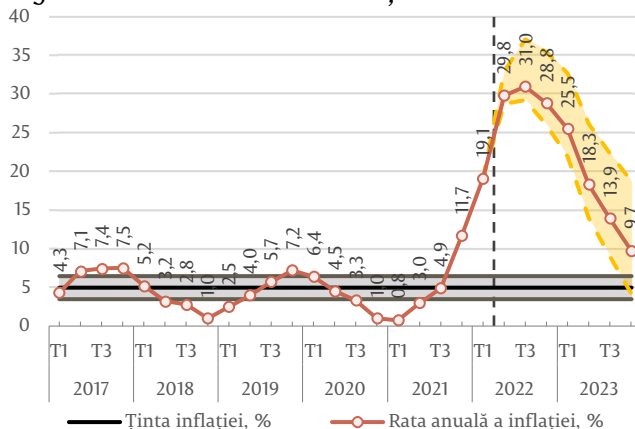
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

atingând nivelul de 3 513,5 MDL pe lună per persoană, în creștere cu 13,4 la sută față de anul precedent. Structura principalelor componente ale venitului disponibil a rămas per ansamblu constantă, veniturile din activitatea salarială continuând să reprezinte componenta predominantă, circa 50,7 la sută din venitul total disponibil, în creștere cu 14,6 în termeni anuali.

Rata inflației s-a plasat pe un trend ascendent în anul 2021, care s-a accentuat considerabil în ultimul trimestru pe fundalul evoluției nefavorabile a prețurilor la resursele energetice.

Rata medie a inflației în anul 2021 a constituit 5,1 la sută, cu 1,3 puncte procentuale mai mult comparativ cu anul 2020. Pe parcursul anului, rata anuală a inflației a înregistrat o evoluție neuniformă, diminuându-se ușor în trimestrul I 2021, cu o ulterioară creștere până la nivelul de 11,7 la sută până la finele anului 2021 (Figura 1.1.6.).

Figura 1.1.6. Rata anuală a inflației

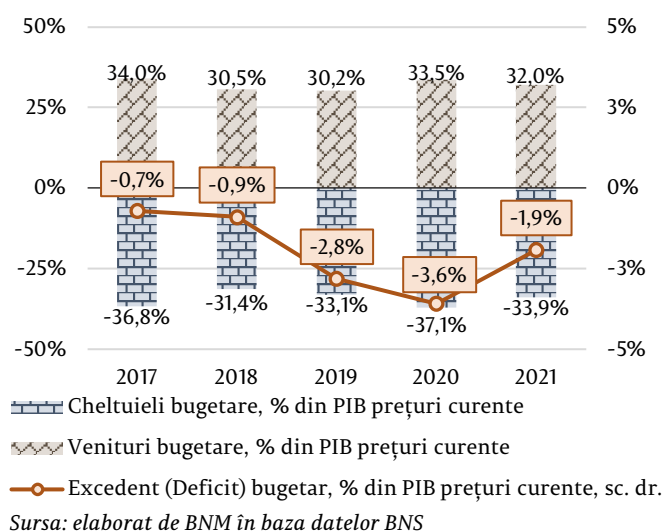
Sursa: BNM, conform runde de prognoză a inflației din mai 2022

Pentru anii 2022-2023 se anticipează o creștere semnificativă a ratei inflației, până la valoarea maximă de circa 31,0 la sută în trimestrul III 2022, cu diminuarea graduală către valoarea de 9,7 la sută spre finele anului 2023. Totuși, prognoza inflației este puternic influențată de incertitudinile legate de tensiunile geopolitice din regiune, de prețurile internaționale la produsele alimentare și de evoluția crizei de resurse energetice pe parcursul orizontului de prognozare.

Indicatorii bugetului public național au înregistrat o îmbunătățire pe parcursul anului 2021, deficitul bugetar reprezentând valori mai mici față de anii 2019-2020.

La finele anului 2021, deficitul bugetului public național a constituit 4 640,5 mil. MDL (în diminuare de 56,3 la sută) sau 1,9 la sută din PIB (Figura 1.1.7). Diminuarea deficitului bugetului public național se datorează, în mare parte, creșterii mai pronunțate a veniturilor încasate (+23,5 la sută față de anul precedent) comparativ cu cheltuielile suportate (+11,9 la sută față de anul precedent).

Figura 1.1.7. Structura bugetului public național

1.2. Datoria de stat

Ponderea datoriei de stat în PIB a înregistrat o scădere pe fundalul unui ritm de creștere superior al PIB-ului în raport cu soldul datoriei totale.

Ponderea datoriei de stat în PIB s-a diminuat cu 1,9 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2020, constituind 32,1 la sută. Cota serviciului datoriei de stat în veniturile bugetului de stat, de asemenea, a scăzut ușor, ajungând la valoarea de 4,0 la sută (Figura 1.2.1).

Figura 1.2.1. Datoria de stat

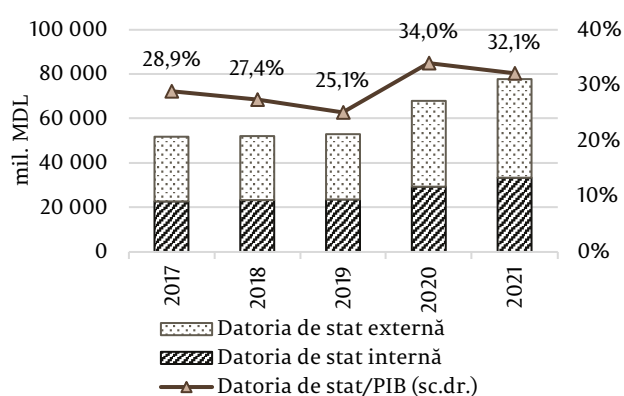
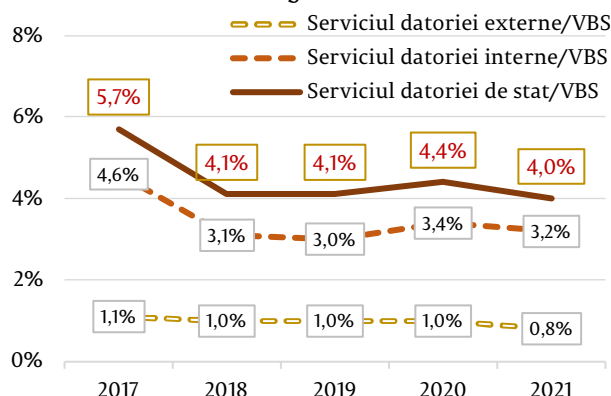

Figura 1.2.2. Serviciul datoriei de stat în raport cu veniturile totale ale bugetului de stat

Soldul datoriei de stat la 31 decembrie 2021 a constituit 77 752,7 mil. MDL, majorându-se cu 9 932,0 mil. MDL sau cu 14,6 la sută față de anul precedent din contul majorării atât a datoriei de stat interne (+5 886,2 mil. MDL), cât și a celei externe (+4 045,8 mil. MDL) (Figura 1.2.2).

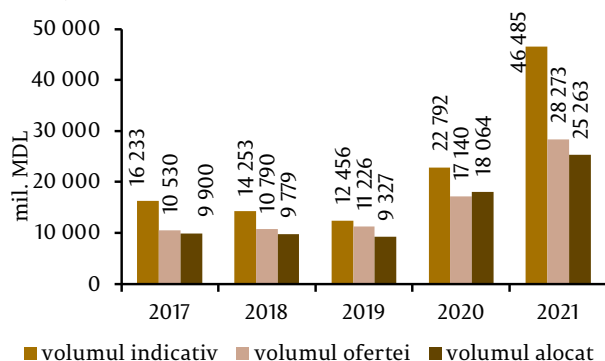
Emisiunile de VMS

Ministerul Finanțelor a majorat substanțial volumele de VMS oferite la licitații, în condițiile majorării semnificative a necesarului de finanțare, având în vedere constrângerile generate de incertitudinea eliberării tranșelor de finanțare externă, intervenind și în structura scadențelor VMS. Pe lângă cele tradițional propuse spre vânzare, în premieră au fost lansate pe piață VMS cu scadența de 7 ani începând cu al doilea trimestru al anului 2021 și care au avut o pondere de doar 0,61 la sută din VMS emise în 2021.

Totuși, în condițiile specifice ale anului 2021, cererea investitorilor pentru VMS a fost una moderată.

Volumul solicitat raportat la cel indicativ a fost supraunitar doar în primele două luni ale anului, după care devine profund subunitar și se menține pe acest trend până la finele anului. Chiar și în aceste condiții, Ministerul Finanțelor a reușit plasarea unui volum record din perspectivă istorică, de 25 262,8 mil. MDL pe întreaga perioadă, în creștere de cca 1,4 ori comparativ cu volumul VMS comercializat în anul 2020 (Figura 1.2.3). Totodată, au fost răscumpărate VMS ajunse la scadență în perioada de referință în sumă de 21 045,7 mil. MDL.

Figura 1.2.3. Volumul VMS emise prin intermediul licitațiilor

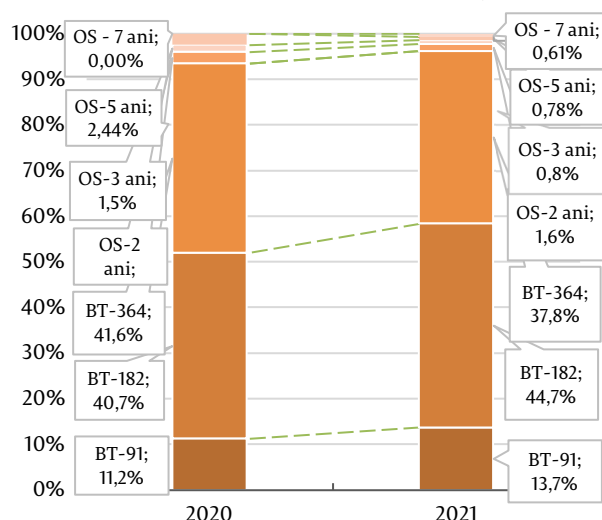
Sursa: BNM

În 2021 cele mai comercializate VMS au fost cele cu scadența de jumătate de an, în același timp, VMS de până la 1 an au reprezentat 96 la sută din totalul VMS comercializate.

Pe piața primară, în această perioadă, au fost emise 7 tipuri de VMS: BT cu maturitatea de 91, 182 și 364 de zile, precum și OS cu maturitatea de 2, 3, 5 și 7 ani. Ponderea majoră în VMS comercializate pe piața primară o constituie bonurile de trezorerie cu scadența de 182 zile (44,7 la sută), urmate de bonurile de trezorerie cu scadența de 365 zile (37,8 la sută) și cele cu scadența de 91 zile (13,7 la sută) (Figura 1.2.4).

În anul 2021, volumul comercializat al OS pe termen de 2 ani (cu dobândă fixă și flotantă) și OS cu dobândă fixă pe termen de 3, 5 și 7 ani a constituit respectiv 398,0 mil. MDL (1,6 la sută din volumul total comercializat), 210,6 mil. MDL (0,8 la sută), 197,6 mil. MDL (0,8 la sută) și 155,1 mil. MDL (0,6 la sută).

Figura 1.2.4. Structura VMS după scadență

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Comparativ cu 2020, volumul comercializat al OS pe termen de 2, 3 și 5 ani s-a diminuat în total cu 348,1 mil. MDL.

Băncile rămân în continuare principalii investitori în VMS, cu toate că volumul VMS procurat de investitorii non-bancari s-a majorat.

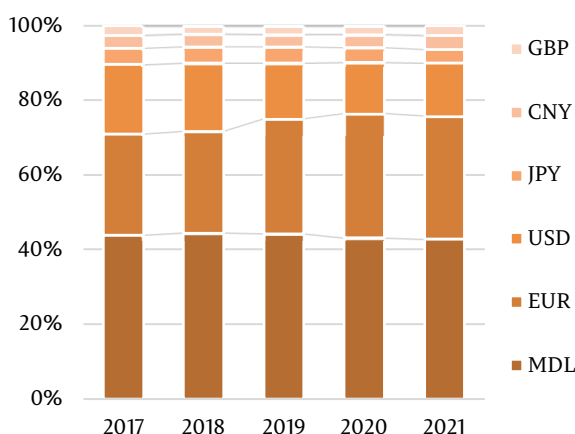
Această valoare s-a menținut practic la același nivel, înregistrând 1 863,7 mil. MDL la valoarea nominală, astfel investitorilor non-bancari în volumul total comercializat le-au revenit 7,4 la sută. Corespunzător, băncile au deținut o pondere dominantă de 92,6 la sută în totalul VMS procurate.

Riscul valutar este unul din principalele categorii de riscuri asociate portofoliului datoriei de stat, afectând atât costul, cât și volumul acesteia.

La finele anului de referință, 57,2 la sută din portofoliul datoriei de stat îi revine datoriei de stat externe, în totalitate denominată în valută. Structura datoriei de stat pe monede, cu descompunerea coșului valutar DST, evidențiază vulnerabilitatea portofoliului datoriei de stat față de EUR și USD, ceea ce implică necesitatea monitorizării continue a riscului valutar. Astfel, ponderea datoriei de stat în EUR și USD reprezintă 47,2 la sută din portofoliul datoriei de stat (Figura 1.2.5).

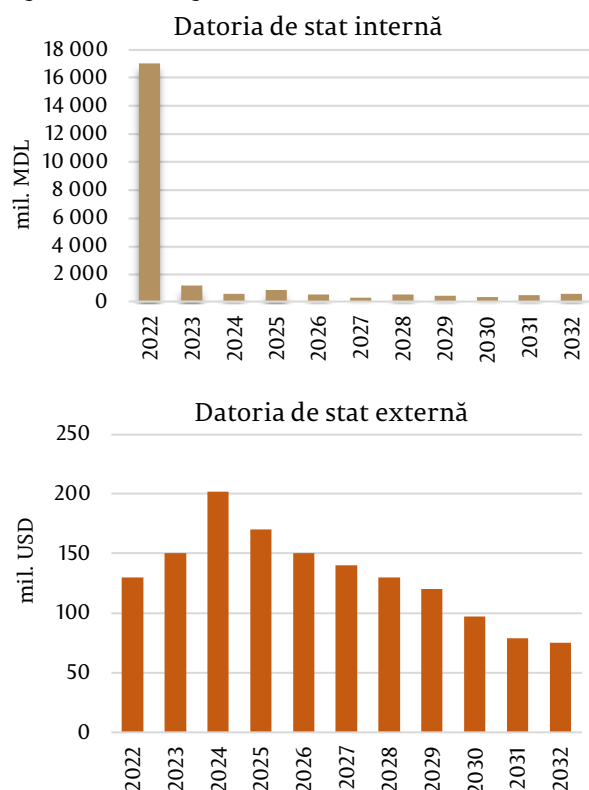
Proгноza rambursării datoriei de stat interne denotă vârful de plată în anul 2022, fiind constituită, preponderent, din instrumente cu termenul de rambursare scurt.

Figura 1.2.5. Evoluția structurală a datoriei de stat în valută

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Figura 1.2.6. Prognoza rambursării datoriei de stat

Sursa: Ministerul Finanțelor

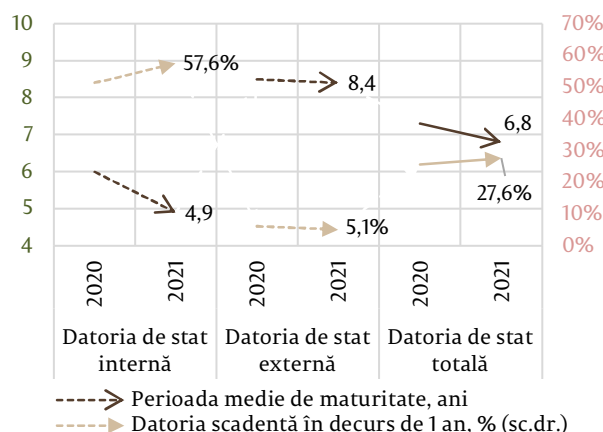
Conform datelor Ministerului Finanțelor segmentul de datorie de stat internă pe termen scurt, ce urmează a fi refinanțat în fiecare an prin noi emisiuni de VMS, reprezintă un risc semnificativ pentru bugetul de stat, în contextul majorărilor ratelor de dobândă pe piața internă. Suplimentar, în octombrie 2022 urmează a fi rambursate VMS cu maturitatea de 6 ani în sumă totală de 290,0 mil. MDL, conform Legii nr. 235/2016 privind emisiunea OS în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807/2014 și nr. 101/2015.

Riscul de refinanțare al datoriei externe este unul redus.

Analiza profilului de rambursare a datoriei de stat externe arată o majorare treptată a cuantumului plăților spre rambursare în anii 2023 și 2024, după care plata datoriei de stat externe va cunoaște o traiectorie descendentă.

Din perspectiva perioadei medii de maturitate și a datoriei scadente într-un an, datoria de stat internă prezintă o acumulare de risc de rată a dobânzii la ulterioara finanțare a deficitului bugetului de stat.

Figura 1.2.7. Perioada medie de maturitate a datoriei de stat și datoria scadentă într-un an

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

La situația de la finele anului de raportare, 57,6 la sută din datoria de stat internă urmează să ajungă la scadență în decurs de un an.

Comparativ cu anul 2020, datoria de stat internă scadentă în decurs de un an s-a majorat cu 6,2 p.p. Datoria de stat externă, datorită instrumentelor pe termen lung, se încadrează în limite sigure, astfel încât 5,1 la sută din aceasta urmează să ajungă la scadență în decurs de un an.

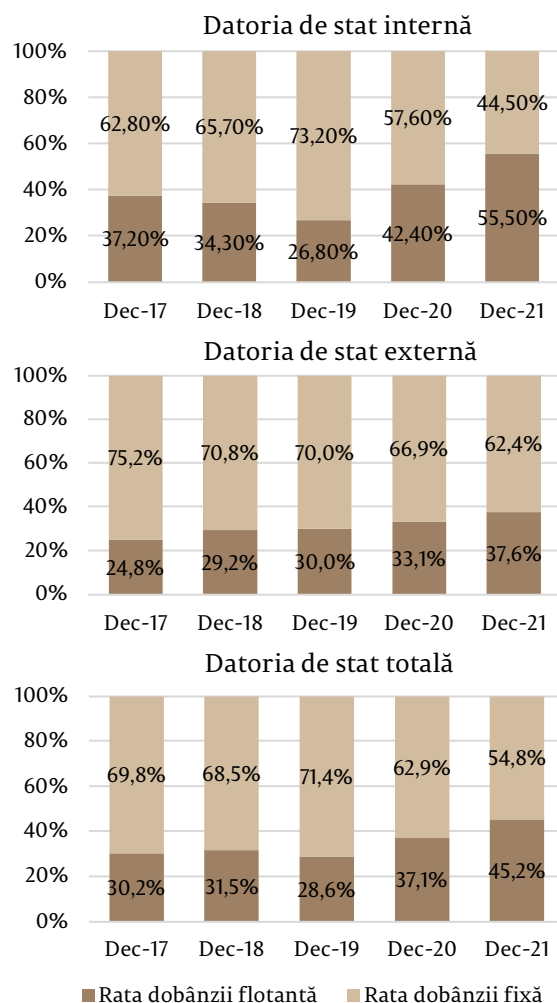
Aproape jumătate din datoria de stat totală este expusă la fluctuațiile ratelor de dobândă.

La situația din 31 decembrie 2021, se observă un trend ascendent al datoriei de stat interne cu rată flotantă a dobânzii, constituind 55,5 la sută din totalul datoriei de stat interne, mai mult cu 13,1 p.p. față de sfârșitul anului 2020. Evoluția respectivă se explică prin creșterea ponderii bonurilor de trezorerie în circulație, care deși se emit la o rată fixă a dobânzii, comportă o expunere majoră față de fluctuația ratelor de dobândă datorită maturității scurte la care se emit.

Și în cazul datoriei de stat externe se atestă o majorare a ponderii datoriei cu rata dobânzii flotantă. Astfel, la 31 decembrie 2021, datoria de stat externă cu rata dobânzii flotantă a constituit 37,6 la sută din totalul datoriei de stat externe, cu 4,5 p.p. mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2020.

În ce privește datoria de stat totală, ponderea datoriei cu rata dobânzii flotantă reprezintă 45,2 la sută și reflectă o majorare cu 8,1 p.p. comparativ cu sfârșitul anului 2020.

Figura 1.2.8. Structura datoriei de stat pe tipuri de rată a dobânzii

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

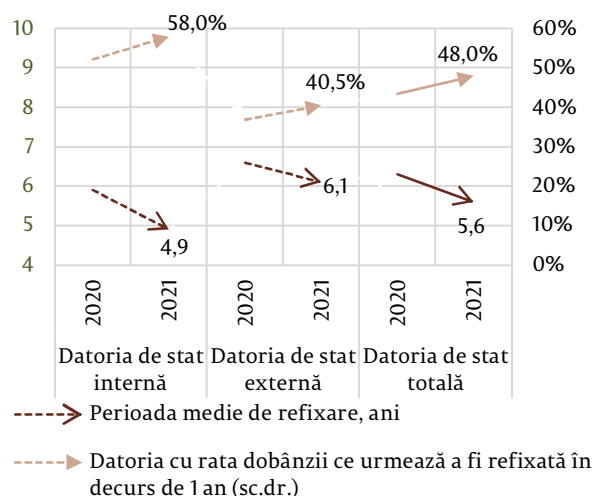
Datoria de stat internă este expusă în cea mai mare măsură riscului de creștere a ratei de dobândă, întrucât 58,0 la sută din datoria de stat internă urmează să fie refixată³ la rate noi de dobândă în decurs de 1 an.

Pe parcursul anului 2021, ponderea datoriei de stat interne cu rata dobânzii ce urmează a fi refixată în decurs de un an a înregistrat o creștere de 5,9 p.p. comparativ cu valoarea înregistrată la sfârșitul anului 2020. Astfel, o majorare a ratelor de dobândă pe piața internă va afecta direct costurile aferente datoriei de stat interne.

Ratele de dobândă aferente datoriei de stat interne sunt refixate, în medie, în decurs de

³ Indicatorul privind perioada medie de refixare este cu atât mai sigur cu cât deține o valoare mai mare, la fel ca și indicatorul riscului de refinanțare – perioada medie de maturitate.

Figura 1.2.9. Perioada medie de refixare a datoriei de stat și datoria care urmează a fi refixată în decurs de 1 an

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

4,9 ani, cu 1 an mai puțin comparativ cu finele anului precedent.

Totodată, 40,5 la sută din datoria de stat externă urmează să fie refixată în decurs de 1 an, iar ratele de dobândă aferente datoriei de stat externe sunt refixate, în medie, în decurs de 6,1 ani, cu 0,5 ani mai puțin comparativ cu sfârșitul anului 2020.

În ce privește datoria de stat în ansamblu, perioada de refixare a întregului portofoliului este de 5,6 ani (în descreștere cu 0,7 ani comparativ cu 2020), iar 48,0 la sută din aceasta urmează a fi refixată la rate noi de dobândă în decurs de 1 an, astfel evidențiindu-se expunerea datoriei de stat față de riscul ratei de dobândă.

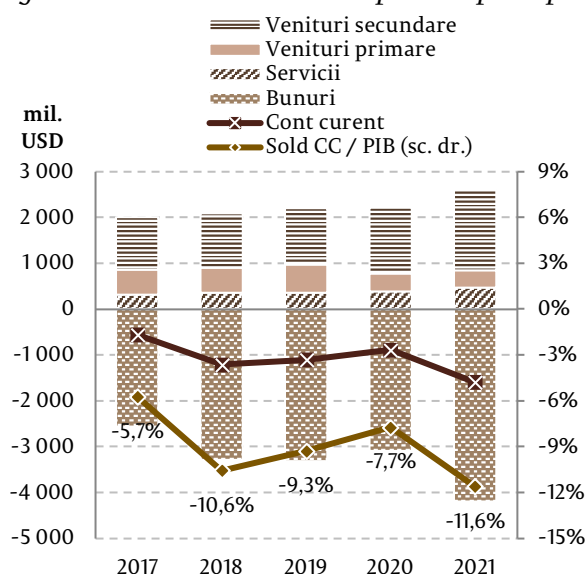
1.3. Evoluția sectorului extern⁴

Deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova s-a majorat considerabil ca urmare a sporirii deficitului comerțului exterior cu bunuri și a scăderii excedentului veniturilor primare.

Conform datelor preliminare, în anul 2021, deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova s-a majorat substanțial comparativ cu cel înregistrat în anul 2020, atât

⁴ Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-anul-2021-date-trimestriale-provizorii>

Figura 1.3.1. Contul curent – componente principale

Sursa: BNM

ca valoare absolută, cât și relativ față de PIB. Deficitul a constituit 1 590,1 mil. USD, în creștere cu 78,2 la sută față de valoarea înregistrată în anul 2020. Raportat la PIB, deficitul contului curent a constituit -11,6 la sută, care s-a deteriorat cu 3,9 p.p. față de anul 2020 (Figura 1.3.1).

Această dinamică a fost determinată de sporirea considerabilă a deficitului comerțului exterior cu bunuri (cu 1 096,1 mil. USD față de anul 2020) și de scăderea excedentului veniturilor primare, în timp ce balanțele veniturilor secundare și a serviciilor s-au îmbunătățit.

Deficitul comerțului exterior cu bunuri a constituit 4 190,4 mil. USD, majorându-se în raport cu anul 2020 cu 35,4 la sută pe seama creșterii mai accentuate a importurilor de bunuri (+34,0 la sută) decât a exporturilor (+31,8 la sută).

În 2021, evoluția importurilor și exporturilor de bunuri a fost influențată atât de creșterea volumului fizic⁵, cât și de majorarea prețurilor.

La creșterea importurilor de bunuri până la nivelul de 6 752,6 mil. USD au contribuit atât dinamica volumului fizic al bunurilor importate (+15,4 la sută), cât și evoluția prețurilor la acestea (+14,8 la sută). Majorarea importului de bunuri a fost determinată de

categoria “produse minerale” (+78,7 la sută față de anul precedent), pe seama majorării prețurilor produselor petroliere (detalii în cap.1.1). Din punct de vedere geografic, la sporirea importurilor au contribuit toate regiunile, în special au crescut importurile din țările UE-27⁶ (+813,1 mil. USD față de anul precedent), urmate de țările CSI (+593,3 mil. USD) și cele din alte țări (+305,0 mil. USD).

Creșterea exportului de bunuri până la 2 562,3 mil. USD a fost determinată de majorarea atât a volumului fizic al acestora (+14,1 la sută), cât și a prețurilor la bunurile exportate (+11,7 la sută față de anul precedent). Sporirea a fost determinată de categoria “produse agroalimentare”, al căror export a crescut cu 32,0 la sută față de anul 2020, în special, pe seama majorării exporturilor de produse ale regnului vegetal (grâu și meslin, porumb, semințe de rapiță etc.). Din punct de vedere geografic, la majorarea exporturilor au contribuit toate regiunile, astfel, au crescut exporturile în alte țări (+269,8 mil. USD față de anul precedent), în țările UE-27 (+248,3 mil. USD) și în țările CSI (+88,2 mil. USD).

Exporturile de servicii au depășit importurile de servicii, în mare parte, datorită creșterii serviciilor de călătorii, de informatică și a celor de transport.

Excedentul comerțului exterior cu servicii (457,5 mil. USD) s-a majorat cu 19,7 la sută față de anul precedent. Exporturile de servicii au crescut cu 27,9 la sută (ori cu 356,9 mil. USD), în timp ce importurilor au sporit cu 31,5 la sută (ori cu 281,7 mil. USD). La majorarea exporturilor cea mai mare contribuție pozitivă a avut-o exportul serviciilor de călătorii, în special, datorită creșterii serviciilor de călătorii personale (+32,5 la sută ori cu 70,3 mil. USD). De asemenea, o creștere semnificativă a avut și exportul serviciilor de informatică (+35,5 la sută ori +91,6 mil. USD), precum și serviciile de transport care s-au majorat cu 32,2 la sută comparativ cu anul 2020. Majorarea importurilor de servicii a rezultat din creșterea importurilor de servicii de transport (+38,5 la sută, în special

⁵ Conform indicilor valorii unitare și indicilor volumului fizic al mărfurilor importate/exportate, inclusiv bunurilor

pentru/după prelucrare pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate.

⁶ UE-27 – Uniunea Europeană fără Marea Britanie

transportul de mărfuri care a sporit cu 35,3 la sută) și de călătorii (+34,4 la sută față de anul 2020).

Soldul pozitiv al balanței veniturilor primare s-a diminuat, în timp ce veniturile secundare au crescut pe fundalul majorării transferurilor personale din exterior.

Scăderea excedentului veniturilor primare cu 3,5 la sută față de anul 2020, până la 376,9 mil. USD, a fost determinată de majorarea mai semnificativă a ieșirilor (+9,1 la sută, însumând 508,2 mil. USD) decât a intrărilor de venituri primare (+3,4 la sută până la 885,1 mil. USD). Remunerarea salariaților rezidenți primită pentru munca prestată patronilor nerezidenți a crescut cu 5,4 la sută, concomitent, s-au majorat plățile aferente veniturilor din investiții directe (+12,8 la sută).

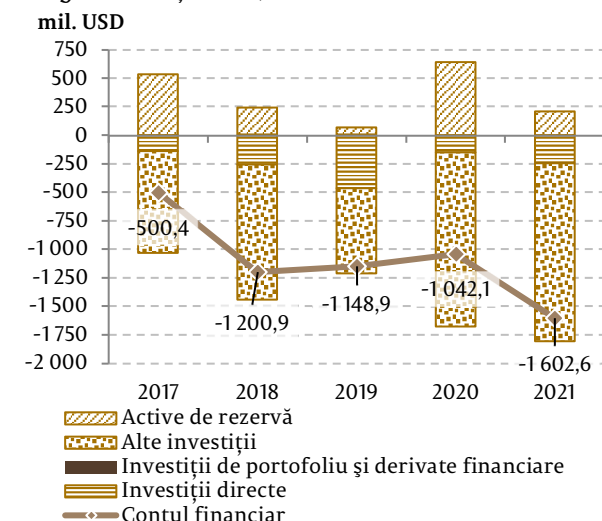
Veniturile secundare au înregistrat o creștere a excedentului cu 23,6 la sută față de anul 2020, până la 1 765,8 mil. USD. Transferurile personale primite din exterior de rezidenți s-au majorat cu 15,5 la sută și au însumat 1 220,8 mil. USD. Valoarea netă a asistenței tehnice, a ajutorului umanitar și a granturilor primite în cadrul cooperării internaționale de toate sectoarele instituționale practic s-a dublat în anul 2021 și a constituit 349,0 mil. USD.

Remiterile personale totale (suma remunerării nete a salariaților, a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice) primite de rezidenți în anul 2021 s-au majorat cu 12,0 la sută față de anul precedent și au constituit 2 028,1 mil. USD, ceea ce reprezintă 14,8 la sută raportat la PIB (-0,9 p.p. comparativ cu anul 2020).

Soldul contului de capital continuă să fie negativ, valoarea necesarului net de finanțare externă constituind 12 la sută din PIB.

Contul de capital a consemnat un deficit de 51,0 mil. USD, care s-a micșorat cu 22,4 la sută față de anul 2020. Soldul contului de capital a fost determinat de ieșirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (75,7 mil. USD), în timp ce intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 24,7 mil. USD.

Figura 1.3.2. Evoluția contului financiar, pe categorii funcționale, fluxuri nete

Notă: (+) ieșiri nete, (-) intrări nete de capital

Sursa: BNM

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților cu nerezidenții, necesarul net de finanțare externă a constituit -1 641,1 mil. USD (12,0 la sută în raport cu PIB).

Contul financiar, în anul 2021, s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 1 602,6 mil. USD, ca urmare a majorării nete a pasivelor rezidenților față de nerezidenți, generate de tranzacțiile efective, cu 1 147,1 mil. USD, precum și a scăderii nete a activelor financiare externe ale rezidenților cu 455,4 mil. USD.

Pasivele s-au majorat, în special, datorită angajamentelor sub formă de credite comerciale și avansuri, în valoare de 360,5 mil. USD, primite de la partenerii comerciali nerezidenți, a tragerilor nete de 301,2 mil. USD înregistrate la împrumuturile externe (trageri – 827,0 mil. USD, rambursări – 525,8 mil. USD). Administrația publică a contractat în anul 2021 împrumuturi externe noi în valoare de 378,8 mil. USD și a rambursat 141,2 mil. USD. Totodată, BNM a rambursat 45,6 mil. USD din împrumuturile contractate anterior de la FMI. Băncile licențiate au efectuat trageri nete în sumă de 45,1 mil. USD, iar celelalte sectoare – trageri nete de 64,1 mil. USD.

Angajamentele externe sub formă de investiții directe s-au majorat cu 244,8 mil. USD pe parcursul anului 2021, dinamică determinată de reinvestirea profiturilor în sumă de 123,1 mil. USD, de creșterea netă a participațiilor la capital și a acțiunilor în posesia nerezidenților cu 100,5 mil. USD, precum și de trageri nete de

împrumuturi de la investitorii direcți din străinătate în sumă de 21,3 mil. USD.

Majorarea pasivelor, pe parcursul anului 2021, a fost favorizată și de alocarea de DST, în valoare de 234,5 mil. USD, de către FMI în vederea combaterii crizei economice globale.

Diminuarea netă a activelor externe a fost determinată de scăderea cu 625,7 mil. USD a activelor sub formă de numerar și depozite (din care activele altor sectoare s-au redus cu 834,2 mil. USD, în timp ce activele băncilor licențiate s-au majorat cu 208,5 mil. USD). Concomitent, au crescut activele oficiale de rezervă ale BNM cu 205,8 mil. USD.

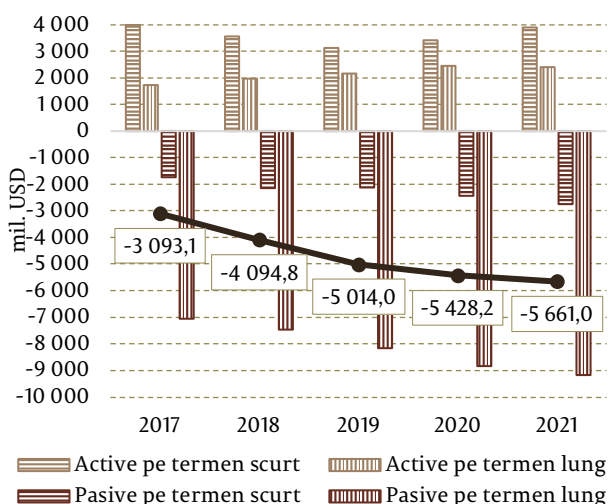
Partenerii comerciali nerezidenți au efectuat achitări nete în valoare de 49,8 mil. USD la creditele comerciale și avansurile acordate lor anterior de către rezidenții moldoveni. În același timp, au crescut activele externe ale rezidenților sub formă de împrumuturi – cu 15,8 mil. USD, iar activele externe ale rezidenților sub formă de investiții directe în străinătate – cu 5,9 mil. USD.

Soldul debitor al poziției investiționale internaționale a Republicii Moldova a fost în creștere în anul 2021.

Astfel, la 31.12.2021, aceasta a constituit -5 661,0 mil. USD, soldul debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2020 cu 4,3 la sută.

Soldul activelor financiare externe a însumat 6 266,4 mil. USD, în creștere cu 7,1 la sută de la începutul anului, iar al pasivelor – 11 927,4 mil. USD, în creștere cu 5,7 la sută.

Figura 1.3.3. Poziția investițională internațională

Sursa: BNM

Majorarea poziției activelor financiare externe pe parcursul anului 2021 a fost determinată de creșterea cu 17,4 la sută a poziției activelor sub formă de alte investiții, cu 3,1 la sută a poziției activelor de rezervă și cu 1,5 la sută a celor sub formă de investiții directe. Concomitent, pozițiile activelor sub formă de investiții de portofoliu și derivatele financiare s-au diminuat cu 44,9 la sută f.a.p.

Activele oficiale de rezervă au înregistrat valori superioare criteriilor de suficiență.

Activele oficiale de rezervă au constituit 3 901,9 mil. USD la 31.12.2021, ceea ce corespunde criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,9 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 142,2 la sută); acoperirea a 20 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 83,3 la sută); acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria pe termen scurt + 15 la sută din alte angajamente + 5 la sută din M2 + 5 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 199,2 la sută).

Evoluția poziției pasivelor a fost determinată de creșterea cu 9,2 la sută a angajamentelor sub formă de alte investiții (până la 7 097,7 mil. USD) și cu 1,1 la sută a celor sub formă de investiții directe, însumând 4 800,7 mil. USD. Poziția angajamentelor sub formă de alte investiții s-a majorat, în special, pe seama creșterii de 13,9 la sută înregistrate la creditele comerciale și avansurile altor sectoare, precum și a majorării de 2,3 ori a poziției DST, datorită fluxului din balanța de plăți (+234,5 mil. USD), care reprezintă alocările de DST de către FMI drept suport în combaterea crizei economice globale.

Datoria externă brută a Republicii Moldova a constituit în jur de 66 la sută din PIB-ul Republicii Moldova, cea mai mare parte revenind datoriei pe termen lung.

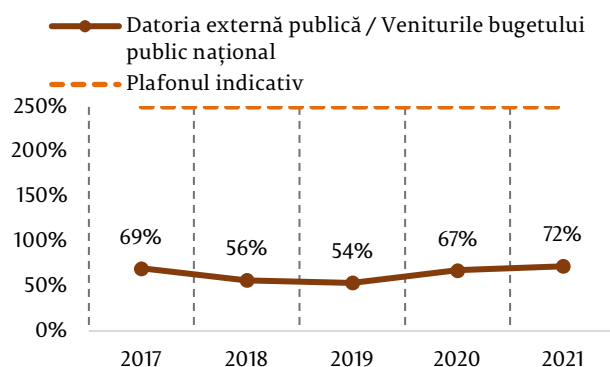
Datoria externă brută a Republicii Moldova a crescut pe parcursul anului 2021 cu 6,8 la sută și a totalizat 9 013,7 mil. USD la 31.12.2021, ceea ce constituie 65,9 la sută raportat la PIB (-7,3 p.p. față de 31.12.2020, datorită PIB-ului în creștere).

Cea mai mare parte a soldului datoriei externe brute îi revine datoriei pe termen lung (69,6 la sută), care a constituit 6 269,5 mil. USD la 31.12.2021, în creștere cu 4,3 la sută față de începutul anului. Datoria externă pe termen scurt s-a majorat cu 13,1 la sută și a constituit 2 744,2 mil. USD la sfârșitul anului 2021.

Datoria externă publică a reprezentat 30,3 la sută din totalul datoriei externe și s-a majorat cu 12,4 la sută de la începutul anului, iar datoria externă privată a crescut cu 4,6 la sută față de 31.12.2020, având o pondere de 69,7 la sută din total.

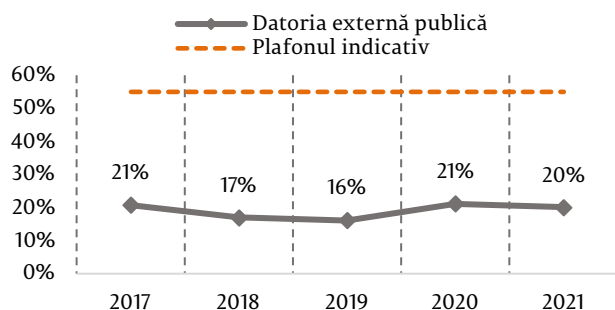
Datoria externă publică a rămas sustenabilă, toți indicatorii gradului de îndatorare externă fiind în limitele plafoanelor stabilite de Banca Mondială și FMI⁷: raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național a constituit 72,2 la sută (Figura 1.3.4), iar raportul dintre datoria externă publică și PIB – 20,0 la sută (Figura 1.3.5).

Figura 1.3.4. Raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național

Sursa: BNM

Figura 1.3.5. Raportul dintre datoria externă publică și PIB

Sursa: BNM

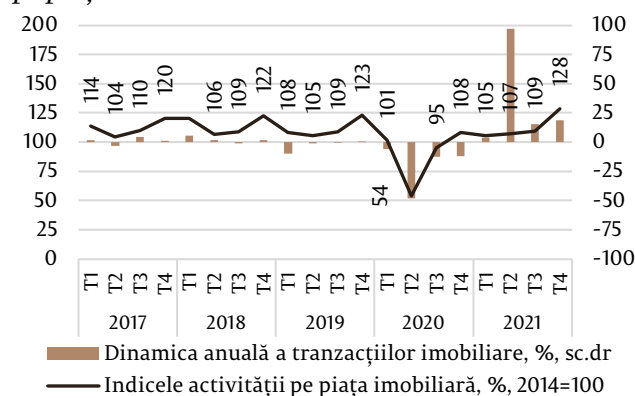
⁷ Notă: Plafoane indicative în baza scorului CPIA (Country Policy and Institutional Assessment) elaborat de Banca Mondială. În anul 2019, indicele IDA resource allocation al Republicii Moldova a fost 3,7, astfel plafoanele s-au stabilit la nivelul: 55 la sută pentru raportul dintre datoria externă

1.4. Sectorul imobiliar

Pe parcursul anului 2021, activitatea din cadrul sectorului imobiliar a înregistrat o revigorare în al doilea semestru, după impactul crizei COVID-19 din anul 2020.

Anul 2021 a fost caracterizat de o activizare a pieței imobiliare, comparativ cu anul 2020. În termeni anuali, cea mai semnificativă creștere a numărului de tranzacții a fost înregistrată în trimestrul II 2021 comparativ cu trimestrul II 2020, urmare a impactului semnificativ al stării de urgență din anul 2020. Spre finele anului de raportare, activitatea pe piața imobiliară a continuat trendul ascendent.

Figura 1.4.1. Dinamica activității de tranzacționare pe piața imobiliară

Sursa: Calcule BNM în baza datelor BNS

Indicele activității pe piața imobiliară⁸ denotă revenirea către finele anului 2021 la nivelul pre-pandemic.

Conform datelor Departamentului cadastru al Agenției Servicii Publice, pe parcursul anului 2021 au fost înregistrate 336,2 mii de tranzacții imobiliare, în creștere cu 25,5 la sută comparativ cu anul 2020. În mare parte, creșterea se datorează activizării pe piața imobiliară în prima jumătate a anului.

Activitatea investițională și încurajarea administrativă a activității de construcții au permis creșterea fondului locativ pe parcursul anului 2021, determinând astfel evoluțiile din cadrul pieței imobiliare.

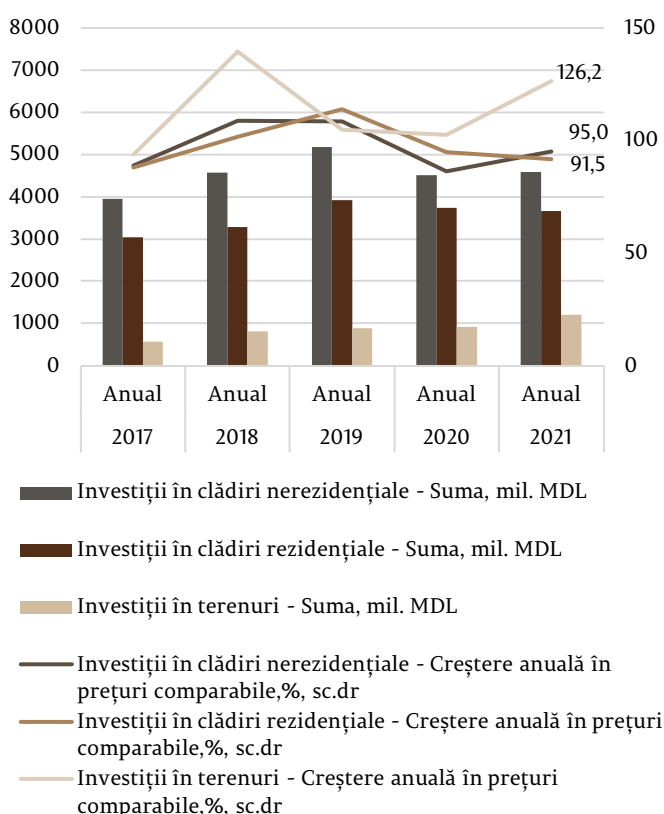
publică și PIB, 250 la sută pentru raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național.

⁸ Indicele activității pe piața imobiliară reprezintă un indice în lanț, calculat pe baza datelor trimestriale aferente numărului de tranzacții imobiliare înregistrate de către Departamentul cadastru al Agenției Servicii Publice.

Consolidarea ofertei pe piața bunurilor imobile rezidențiale a fost posibilă datorită persistenței investițiilor în active imobilizate.

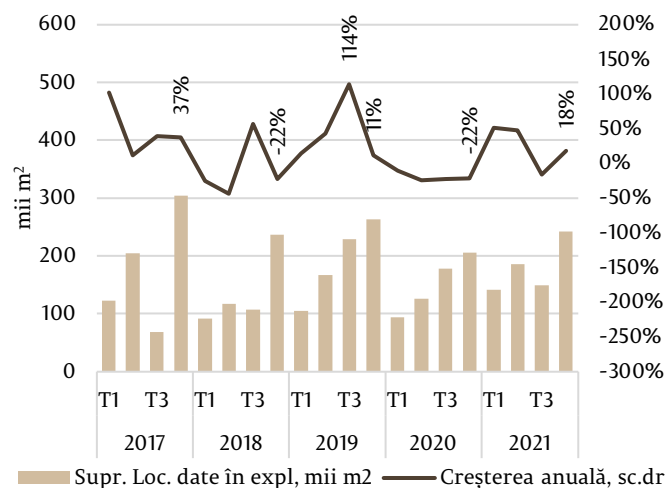
Conform datelor BNS, investițiile în clădiri rezidențiale au înregistrat valoarea de 4 587,3 mil. MDL, în creștere cu 26,2 la sută comparativ cu anul 2020. Totodată, investițiile în bunurile imobile s-au redus în termeni anuali cu 5,0 la sută în cazul clădirilor nerezidențiale și 8,5 la sută în cazul terenurilor (Figura 1.4.2.).

Figura 1.4.2. Investiții în tipuri de active imobilizate

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

Figura 1.4.3. Locuințe date în exploatare

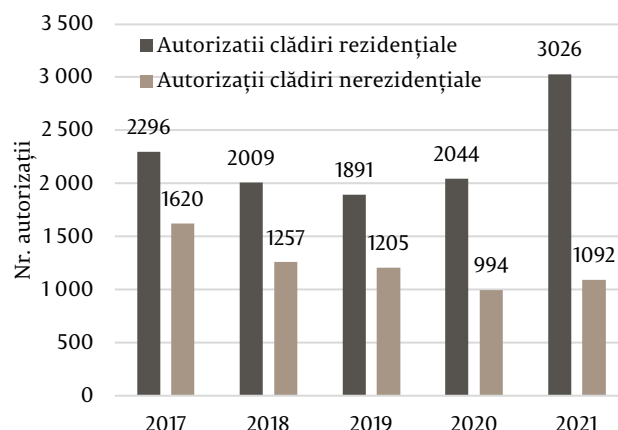
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

În condițiile respective, pe parcursul anului 2021 au fost date în exploatare 8,8 mii locuințe, în creștere cu 17,2 la sută comparativ cu anul precedent. Suprafața totală a locuințelor date în exploatare pe parcursul anului de raportare a fost de 718,8 mii m², cu 19,3 la sută mai mult față de anul precedent (Figura 1.4.3.).

Totodată, așteptările cu privire la oferta de bunuri imobile rămâne a fi în creștere, urmare a numărului de autorizații de construcții eliberate pe parcursul anului de raportare.

Pe parcursul anului 2021 au fost eliberate 3 026 autorizații de construcții pentru clădiri rezidențiale (în creștere cu 48,0 la sută în termeni anuali) și 1 092 autorizații de construcții pentru clădiri nerezidențiale.

Figura 1.4.4. Autorizații de construcții

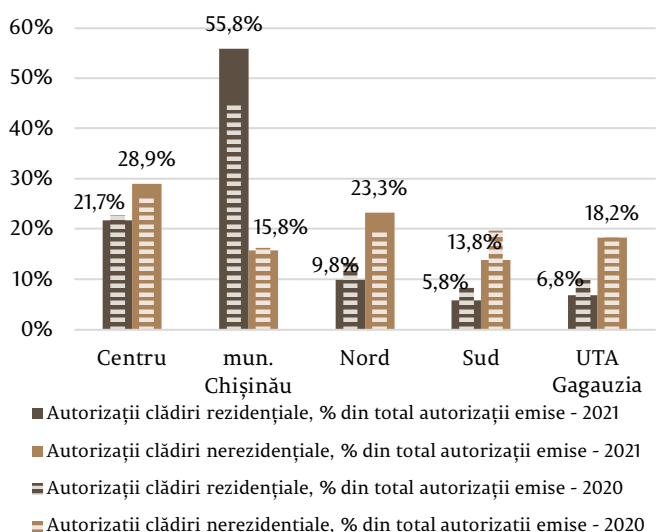

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

Pe profil teritorial, repartizarea autorizațiilor de construcție denotă concentrarea activității în mun. Chișinău și regiunea centrală. La finele anului 2021, circa 55,8 la sută din autorizațiile de construcție a imobilelor rezidențiale au fost emise în mun. Chișinău, în creștere cu 22,9 la sută comparativ cu anul precedent. Pe fundalul evoluției respective, ponderea autorizațiilor de construcție a imobilelor rezidențiale din alte regiuni s-a diminuat cu 4,0 - 35,0 la sută în funcție de regiune (Figura 1.4.5.).

Totodată, la finele anului de raportare, cea mai mare pondere de autorizații de construcții a imobilelor nerezidențiale a fost înregistrată în regiunea Centru, fiind la nivelul de 28,9 la sută, în creștere cu 9,8 la sută față de anul precedent (Figura 1.4.5.).

Figura 1.4.5. Autorizații de construcții pe profil teritorial

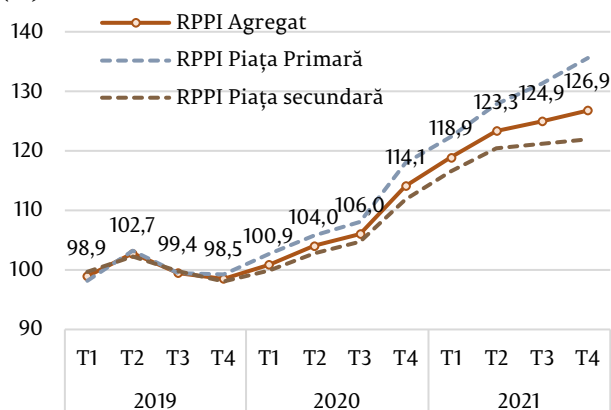
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

Evoluțiile respective denotă predispunerea dezvoltatorilor imobiliari pentru expansiunea pieței imobiliare pentru perioadele ulterioare.

Prețul la bunurile imobile rămâne influențat de incertitudinile legate de evoluțiile economice, precum și de persistența factorilor stimulatorii pentru cererea de bunuri imobile.

Prețul de ofertă al bunurilor imobile rezidențiale (RPPI) în anul 2021 a continuat tendința de creștere inițiată în anul 2020. Pe parcursul anului de raportare, indicele RPPI a înregistrat o creștere de 11,2 la sută, stabilindu-se la nivelul de 126,9 la finele anului. Aprecierea pe piața bunurilor imobile rezidențiale a fost, în mare parte, caracterizată de evoluțiile pe piața primară, pentru care s-a

Figura 1.4.6. Indicele RPPI aferent Republicii Moldova (%)

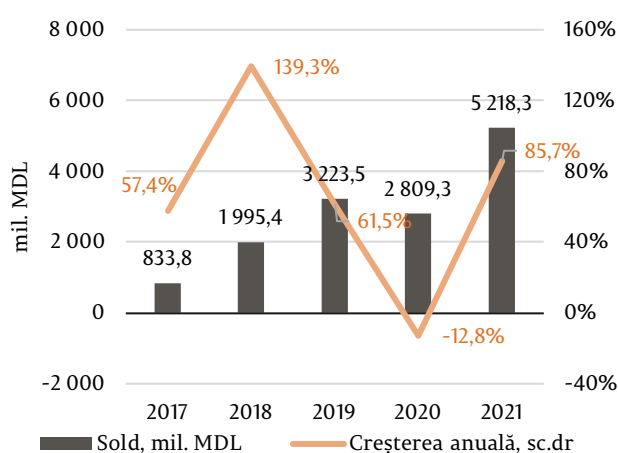
Sursa: BNM

înregistrat o creștere a RPPI superioară de circa 15,0 la sută, comparativ cu creșterea mai modestă de 9,1 la sută a indicelui RPPI aferent pieței secundare (Figura 1.4.6.). În condițiile de stimulare a ofertei de bunuri imobiliare, creșterea prețului de ofertă ar putea fi parțial explicată de incertitudinile legate de costurile materialelor de construcție pe fundalul accentuării crizei energetice de la finele anului 2021, precum și de factorii ce țin de stimularea cererii de bunuri imobile.

Pe partea cererii pe piața bunurilor imobile rezidențiale, principalul factor de stimulare îl reprezintă în continuare oportunitățile de creditare imobiliară.

Pe parcursul anului de raportare au fost acordate credite ipotecare noi în MDL (inclusiv, atașate la cursul valutar) cu soldul total⁹ de 5 218,3 mil. MDL, fiind în creștere cu 85,7 la sută în termeni anuali (Figura 1.4.7.). În aceste condiții, se atestă persistența interesului populației de investire în sectorul imobiliar, cu toate incertitudinile existente.

Figura 1.4.7. Soldul creditelor ipotecare noi acordate

Sursa: BNM

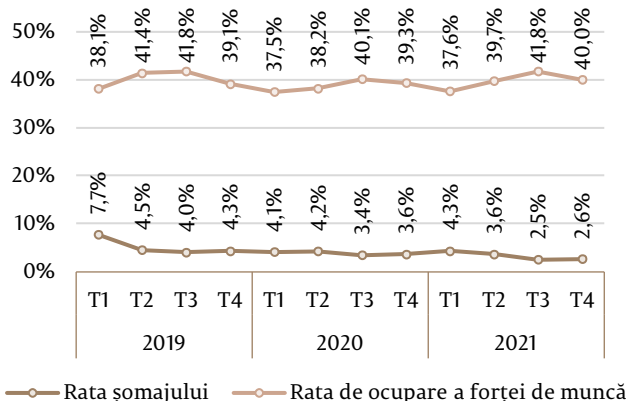
1.5. Îndatorarea sectorului privat

Îndatorarea populației

Pe parcursul anului 2021, nivelul de îndatorare a populației din Republica Moldova a fost influențat de mai mulți factori de risc, rezultați din creșterea prețurilor la resursele energetice, cu formarea ulterioară a presiunii inflaționiste asupra cheltuielilor de consum (detalii în Capitolul 1.1).

⁹ Soldul brut al creditelor ipotecare noi acordate a atins maximul istoric pe orizontul de timp monitorizat.

Figura 1.5.1. Indicatorii de ocupare a forței de muncă în Republica Moldova

Sursa: BNS

Indicatorii pieței forței de muncă, denotă o ușoară activizare pe parcursul anului de raportare.

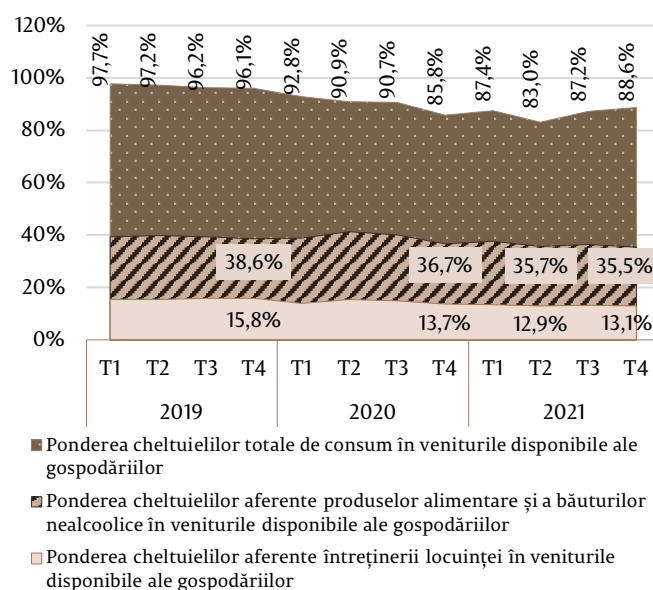
Conform datelor BNS, la finele anului 2021, rata de ocupare¹⁰ a forței de muncă a fost la nivelul de 40,0 la sută, în creștere cu 1,8 la sută (sau + 0,7 p.p.) față de anul precedent. Totodată, rata șomajului¹¹ la situația similară a înregistrat valoarea de 2,6 la sută, în diminuare cu 27,8 la sută sau – 1 p.p. față de anul precedent (Figura 1.5.1.). Creșterea numărului forței de muncă ocupate contribuie pozitiv la extinderea ariei de acoperire a cererii de finanțare a populației din contul creșterii numărului de persoane eligibile pentru contractarea împrumutului din instituțiile de creditare.

Principala provocare asupra sustenabilității consumului către finele anului 2021 a fost ponderea ridicată a cheltuielilor aferente categoriilor de produse/servicii influențate de fluctuațiile prețurilor la resursele energetice importate.

În acest sens, cele mai expuse tipuri de cheltuieli reprezintă cheltuielile de consum, în special cheltuielile aferente produselor alimentare și băuturilor nealcoolice, precum și cheltuielile aferente întreținerii locuinței (serviciile comunale).

La finele anului 2021, ponderea cheltuielilor totale de consum în veniturile disponibile ale gospodăriilor populației a constituit 88,6 la sută, (+3,3 la sută față de anul precedent), în

Figura 1.5.2. Ponderea cheltuielilor în veniturile disponibile ale gospodăriilor

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS

timp ce ponderea cheltuielilor aferente produselor alimentare și băuturilor nealcoolice și a cheltuielilor aferente întreținerii locuinței a atins nivelul de 35,5 la sută (-3,3 la sută față de anul precedent) și, respectiv, 13,1 la sută (-4,37 la sută față de anul precedent) (Figura 1.5.2.).

Astfel, ponderea totală a cheltuielilor expuse la riscul asociat fluctuațiilor prețurilor la resursele energetice în veniturile disponibile ale gospodăriilor s-a situat la nivelul de 48,6 la sută, un nivel înalt de vulnerabilitate din perspectiva sustenabilității consumului și a supraîndatorării populației.

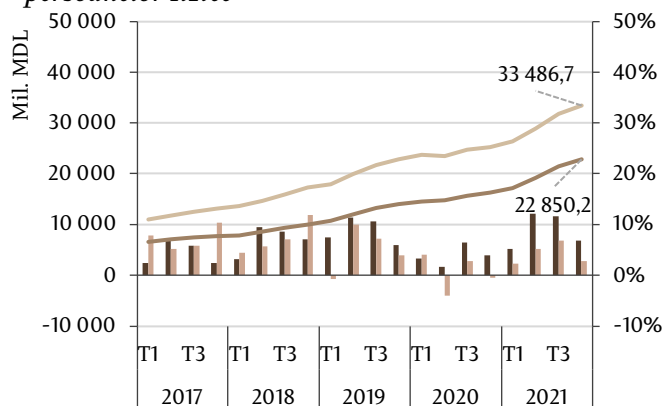
În contextul recuperării economiei după impactul crizei legate de situația pandemică COVID-19 din anul 2020, activitatea de creditare a populației pe parcursul anului 2021 a înregistrat un ritm de creștere superior comparativ cu anul precedent.

La finele anului de raportare, valoarea împrumuturilor acordate persoanelor fizice de sectorul bancar a atins valoarea de 22 850,2 mil. MDL (+40,6 la sută față de anul precedent), iar de sectorul financiar (bancar + nebanancar) – 33 486,7 mil. MDL (+ 32,6 la sută față de anul precedent) (Figura 1.5.3.).

¹⁰ Proportia persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală

¹¹ Ponderea șomerilor conform criteriilor utilizate de BNS

Figura 1.5.3. Evoluția soldului creditelor acordate persoanelor fizice

■ Dinamica trimestrială a soldului creditelor PF, sect. bancar, sc.dr.
■ Dinamica trimestrială a soldului creditelor PF, Bancar+Nebancar, sc.dr.
— Portofoliul de credite acordate PF, sect. bancar, mil. MDL
— Portofoliul de credite acordate PF, Bancar+Nebancar, mil. MDL

Sursa: BNM, CNPF

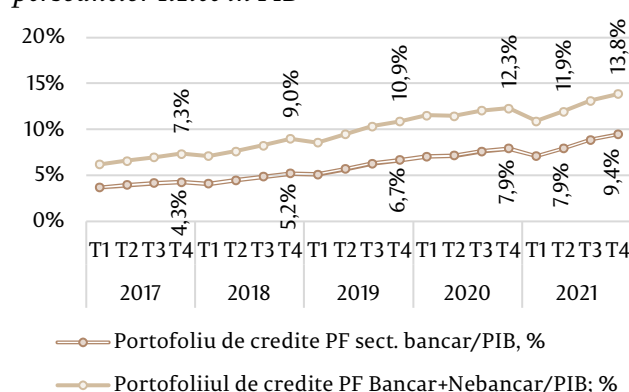
Conform rezultatelor sondajului de creditare bancară, creșterea creditării din anul 2021 a fost condiționată, în mare parte, de factori legați de cerere în condițiile de relaxare a standardelor de creditare.

În particular, necesitățile de finanțare a populației în contextul recuperării economiei de după impactul crizei COVID-19 din anul 2020 au determinat evoluția ascendentă a cererii de creditare. Totodată, pe parcursul primelor 3 trimestre ale anului 2021, băncile au raportat relaxarea standardelor de creditare, în mare parte, urmare a factorului presiunii concurenței în cadrul pieței de creditare. Ulterior, urmare a riscurilor asociate fluctuațiilor prețurilor la resursele energetice și a creșterii costurilor de finanțare ca rezultat al deciziilor de politică monetară ale BNM, în condițiile de creștere a ratei inflației de la finele trimestrelor III și IV, băncile au raportat înăsprirea condițiilor de creditare pentru persoanele fizice.

Ponderea datoriei totale a populației în PIB în Republica Moldova are în continuare o valoare inferioară comparativ cu majoritatea țărilor din regiune.

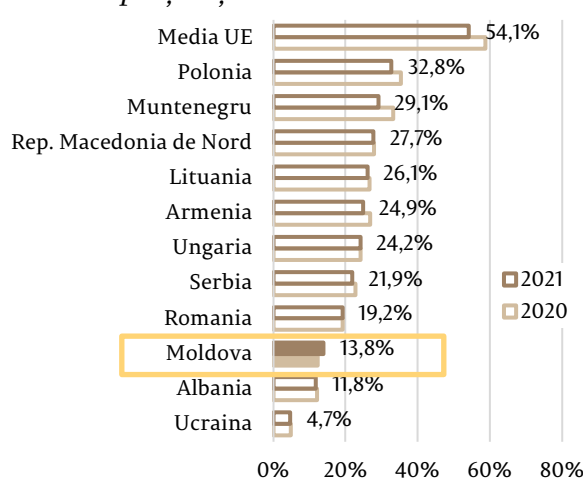
Creditarea de către sectorul bancar a persoanelor fizice raportată la PIB a crescut cu

Figura 1.5.4. Ponderea portofoliului de credite acordate persoanelor fizice în PIB

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNM, CNPF și BNS

Figura 1.5.5. Ponderea datoriei totale¹² a persoanelor fizice în PIB per țări și UE

Sursa: BNM, BNS, www.ceicdata.com

1,5 p.p, fiind la nivelul de 9,4 la sută la sfârșitul anului 2021 (Figura 1.5.4.). La nivelul sistemului financiar, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în PIB¹³ a înregistrat o creștere similară și s-a situat la nivelul de 13,8 la sută la finele anului de raportare.

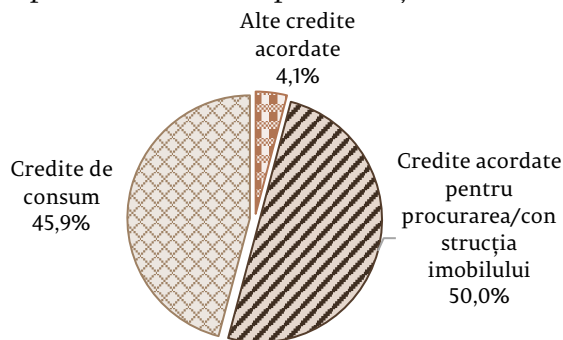
Ponderea semnificativă a creditelor de consum în portofoliul de credite acordate persoanelor fizice poate genera amplificarea profilului de risc, urmare a sensibilității debitorilor persoane fizice la fluctuațiile prețurilor la resursele energetice.

La finele anului de raportare, 50,0 la sută (+1,5 p.p. față de anul precedent) din soldul total al creditelor au fost destinate procurării și construcției bunurilor imobile, 45,9 la sută (-0,1 p.p. față de anul precedent) pentru consumul curent și 4,1 la sută (-1,4 p.p. față de

¹² Include soldul total al creditelor acordate populației de către bănci și de către OCN

¹³ Valoarea nominală a PIB-ului în anul 2021, prețuri curente

Figura 1.5.6. Structura portofoliului de credite bancare acordate persoanelor fizice după destinația creditului

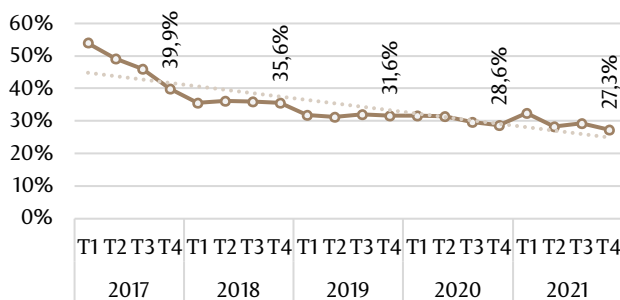
Sursa: BNM

anul precedent) pentru alte scopuri (Figura 1.5.6.). Calitatea creditelor acordate persoanelor fizice nu înregistrează curențe semnificative la situația de raportare.

Gradul de îndatorare estimată a debitorilor persoane fizice din sectorul bancar¹⁴ a continuat trendul descendent, stabilit pe parcursul perioadelor precedente.

Valoarea indicatorului de îndatorare estimată a debitorilor persoane fizice din sectorul bancar a fost la nivelul de 27,3 la sută la finele perioadei de raportare (Figura 1.5.7.), în descreștere cu 1,3 p.p. sau cu 7,5 la sută față de anul precedent.

Figura 1.5.7. Gradul de îndatorare estimată a debitorilor persoane fizice din sectorul bancar

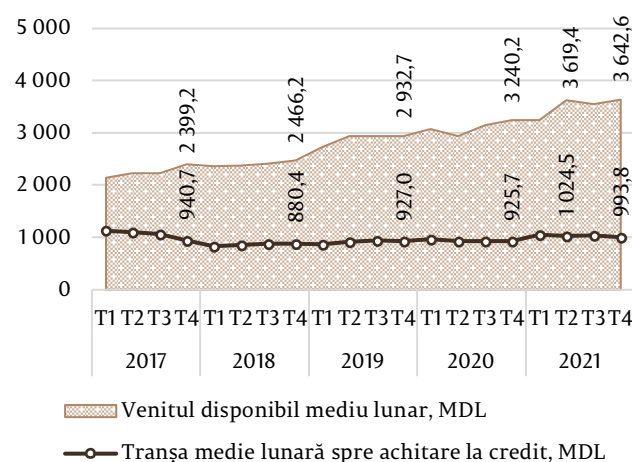
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNM și BNS

Pe parcursul perioadei analizate, indicatorul respectiv a manifestat o volatilitate relativ mai mare, cu maxima anuală înregistrată în trimestrul I 2021 (32,4 la sută), în mare parte, urmare a creșterii activității de creditare în ritm superior comparativ cu venitul disponibil pe parcursul trimestrului respectiv.

Se constată consolidarea capacității medii de plată a debitorilor în raport cu obligațiile financiare asumate, fapt ce facilitează accesibilitatea produselor financiare în rândul populației.

Scăderea ulterioară a gradului de îndatorare estimată a fost determinată, în principal, de majorarea venitului disponibil al populației cu 12,4 la sută pe parcursul anului de raportare, pe fundalul creșterii veniturilor salariale ale populației cu 14,5 la sută în termeni anuali. În același timp, tranșele medii lunare spre achitare la soldul rămas la credite au înregistrat o majorare de 7,4 la sută pe parcursul anului 2021 (Figura 1.5.8).

Figura 1.5.8. Evoluția componentelor indicatorului de îndatorare a populației

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNM și BNS

Caseta 1. Sondajul privind comportamentul financiar al populației

La finele anului 2021, BNM a realizat a doua rundă a sondajului cu privire la comportamentul financiar al populației din Republica Moldova, în chestionar fiind incluse 40 de întrebări menite să acopere 4 dimensiuni – aspecte generale despre respondent, veniturile și sursa acestora, accesul și sursele de finanțare, locuința.

Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1 001 persoane, cu reprezentarea diverselor grupe de vârstă, mediu de trai, sexe și nivel al veniturilor.

Similar sondajului precedent, principalele surse ale veniturilor populației rămân a fi salariul – 57 la sută dintre respondenți și

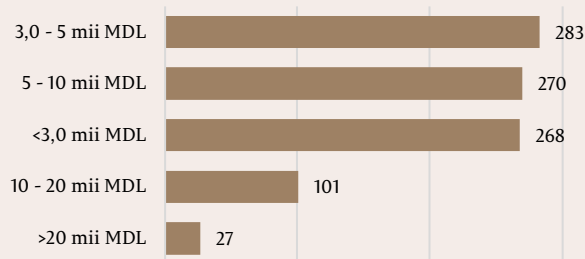
¹⁴ Indicatorul agregat de îndatorare reprezintă raportul dintre valoarea tranșelor medii lunare ce urmează a fi

achitate pentru soldul rămas al creditelor la valoarea venitului disponibil pe cap de locuitor.

pensia – 42 la sută. Alte surse menționate de respondenți (sub 7 la sută) sunt: venitul din activitatea investițională, alte plăți sociale, transferuri din străinătate.

Conform datelor sondajului, repartizarea veniturilor medii lunare în limita eșantionului de respondenți este relativ uniformă: 28 la sută dintre respondenți indică un venit mediu lunar între 3 și 5 mii MDL, iar câte 27 la sută primesc lunar un venit sub 3 mii MDL și între 5 și 10 mii MDL. 13 la sută dintre respondenți primesc mai mult de 10 mii MDL, dintre care doar 3 la sută au un venit mediu lunar ce depășește 20 mii MDL.

Figura 1.5.10. Distribuția venitului mediu lunar, număr de respondenți

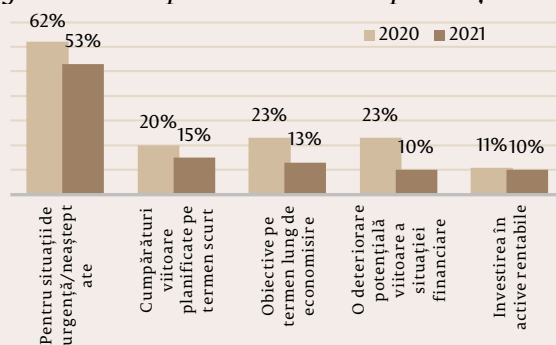
Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

Gradul de economisire în rândul respondenților este foarte scăzut, astfel 77 la sută dintre respondenți declară că nu au reușit să facă economii în ultimele 6 luni. Similar rezultatelor sondajului precedent, majoritatea respondenților care, totuși, reușesc să economisească își păstrează economiile în numerar (66 la sută) sau la cont curent în bancă (28 la sută). Printre alte modalități de păstrare a economiilor (sub 5 la sută) se numără: depozite/depuneri la termen, valori mobiliare, investiții în imobile, fonduri de pensii/investiții.

Principalul scop al economiilor rămâne a fi „pentru situații de urgență/neașteptate” (53 la sută). Alte scopuri menționate de respondenți sunt cumpărături viitoare planificate pe termen scurt, obiective pe termen lung de economisire, o eventuală deteriorare a situației financiare, investirea în active rentabile (Figura 1.5.9).

La momentul efectuării sondajului, doar 28 la sută dintre respondenți au declarat că au apelat la surse de finanțare de la instituții de

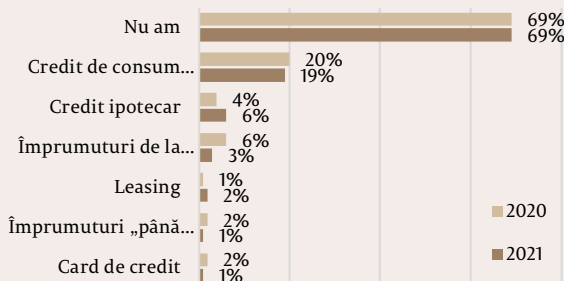
Figura 1.5.9. Scopul economiilor respondenților

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

creditare, cel mai utilizat instrument fiind creditul de consum (Figura 1.5.11).

Figura 1.5.11. Distribuția respondenților după tipul de împrumut contractat

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

În următoarea perioadă, doar 6 la sută dintre respondenți se declară interesați de a apela la o instituție de credit pentru finanțare. În procesul de creditare, cele mai importante aspecte sunt considerate condițiile favorabile de finanțare și taxele/comisioanele reduse aplicate.

Pentru mai mult de jumătate dintre respondenți, creditele/împrumuturile contractate reprezintă o povară suportabilă. Totodată, 25 la sută dintre respondenți declară că s-au confruntat cu situația când nu au reușit achitarea în termen a plăților aferente creditului, din cauze precum creșterea cheltuielilor, pierderea serviciului sau descreșterea salariului.

Similar sondajului precedent, cel mai atractiv instrument de investire, conform opiniei respondenților, este imobilul (42 la sută). Acesta este urmat, la o distanță mare, de metale prețioase sau obiecte de artă, valori mobiliare, depozite, fonduri de investiții/pensii, criptomonede, afacere/terenuri agricole (răspunsurile respondenților).

Îndatorarea companiilor nefinanciare

Companiile nefinanciare sunt creditate, preponderent, de sectorul bancar, iar îndatorarea lor totală față de bănci a continuat să se majoreze, deși într-un ritm inferior celui înregistrat în 2020.

Cota creditelor acordate de către bănci companiilor nefinanciare la finele anului 2021 a fost de 93,4 la sută din creditele acordate de bănci și OCN. În perioada analizată, soldul brut al creditelor acordate companiilor nefinanciare de către bănci a înregistrat o majorare de 12,0 la sută (+3 330,6 mil. MDL față de finele anului precedent). Concomitent, volumul împrumuturilor acordate de OCN companiilor nefinanciare în 2021 a marcat o creștere semnificativ mai rapidă față de sectorul bancar (+25,2 la sută), contribuind la creșterea finanțării pentru sectorul companiilor nefinanciare.

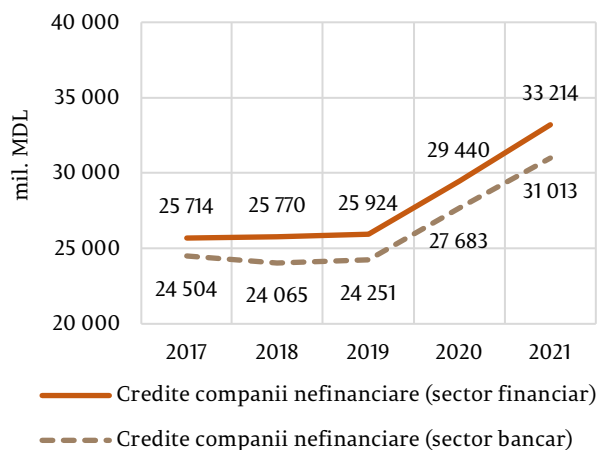
Menținerea tendinței de înăsprire a standardelor de creditare aplicate companiilor nefinanciare a temperat ritmul de creștere a creditării bancare comparativ cu anul precedent.

Conform datelor sondajului de creditare bancară, standardele de creditare bancară pentru companii pe parcursul anului 2021 au avut o tendință de înăsprire, cu excepția trimestrului IV în care băncile pentru prima dată în ultimele 7 trimestre au indicat o relaxare a standardelor. Nivelul ridicat al riscurilor și incertitudinilor a fost principalul factor care a afectat evoluția standardelor de creditare pe tot parcursul anului, influențând percepția și toleranța riscurilor de către bănci.

Această tendință nefavorabilă s-a accentuat în trimestrul I 2022 odată cu tensionarea situației din regiune, băncile indicând cea mai severă înăsprire a standardelor de creditare pentru companii într-un singur trimestru, de la începutul derulării sondajului (trimestrul I 2018). Cererea pentru credite din partea companiilor a fost în ascensiune pe fundalul creșterii necesităților de finanțare comparativ cu 2020.

La începutul anului 2022 respondenții au indicat majorarea în continuare a cererii pentru credite din partea companiilor.

Figura 1.5.12. Evoluția creditării companiilor nefinanciare

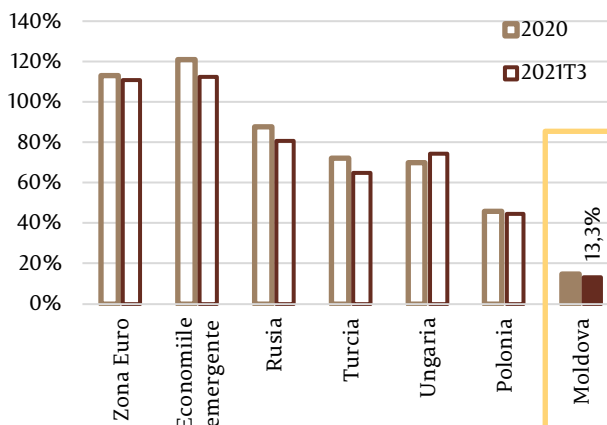
Sursa: BNM, CNPF

Intermedierea bancară pe segmentul companiilor nefinanciare în 2021 rămâne la un nivel redus de 12,8 la sută din PIB, în scădere cu 1,0 p.p. față de finele anului precedent.

Creditarea totală a companiilor nefinanciare a constituit 13,7 la sută din PIB, iar dinamica negativă a indicatorului fiind determinată de o creștere mai rapidă a PIB comparativ cu dinamica portofoliului de credite acordat companiilor.

Conform ponderii în PIB a creditelor totale acordate companiilor nefinanciare, nivelul înregistrat în Republica Moldova este inferior în raport cu alte state europene și cu mult sub nivelul mediu al economiilor emergente.

Figura 1.5.13. Soldul creditelor totale acordate companiilor nefinanciare raportat la PIB pe țări

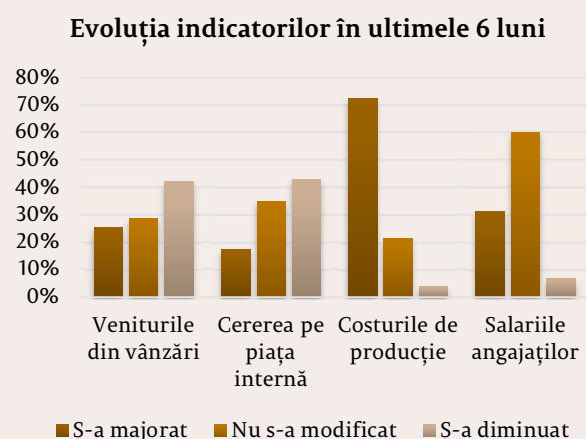
Sursa: Bank for International Settlements, calcule BNM

Caseta 2. Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare

Conform sondajului privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare¹⁵ din anul 2021, principalele provocări din ultimele 6 luni sunt: creșterea costurilor de producție (49 la sută), lipsa personalului calificat (48 la sută), reducerea numărului de clienți (42 la sută), scăderea puterii de cumpărare (42 la sută) și situația politică instabilă (32 la sută).

Majoritatea companiilor participante la sondaj (59 la sută) au înregistrat profit în anul 2021. În același timp, pentru 42 la sută dintre companiile respondente veniturile din vânzări s-au diminuat pe parcursul anului 2021; de asemenea, s-a diminuat și cererea pe piața internă de produse/servicii în opinia a 43 la sută dintre respondenți. Totodată, în cazul a 72 la sută dintre companiile respondente, costurile de producție s-au majorat în ultimele șase luni ale anului 2021. În ultimele 6 luni, salariile angajaților companiilor respondente nu s-au modificat în cazul a 60 la sută dintre respondenți, iar în cazul a 31 la sută – s-au majorat.

Figura 1.5.14. Evoluția indicatorilor în ultimele 6 luni (a doua jumătate a anului 2021)

Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare

În opinia respondenților, majorarea salariilor a fost determinată, preponderent, de dinamica personalului, evoluția cererii pentru produse/servicii, creșterea cifrei de afaceri. Cazurile de diminuare a salariilor au fost determinate, preponderent, de diminuarea cifrei de afaceri, de evoluțiile cererii pentru producție/servicii și de politica fiscală.

Principala sursă de finanțare în cazul a 81 la sută dintre companiile respondente reprezintă sursele interne ale companiei; 20 la sută dintre companii au apelat la creditarea bancară, 7 la sută – la creditarea nebancară, iar 15 la sută au optat pentru surse alternative de finanțare, precum: overdraft-uri și linii de credit, credite comerciale, suport financiar (subvenții, granturi ș.a.) de la stat, fonduri străine și leasing sau factoring. Cauzele principale care au determinat alegerea finanțării interne pentru satisfacerea necesităților companiei, conform a 28 la sută dintre respondenți, sunt (1) suficiența resurselor și/sau lipsa necesității de finanțare și (2) refuzul proprietarilor de a-și asuma datorii suplimentare; urmate de neîncrederea în instituțiile de credit (25 la sută) și costurile prea mari ale resurselor externe (15 la sută).

Scopul primar pentru apelarea la finanțarea din partea unei instituții de credit, enunțată de 48 la sută dintre companiile respondente, a fost satisfacerea nevoilor curente; iar 47 la sută s-au adresat la instituțiile de credit cu scop de finanțare a unui proiect investițional. Mai mult ca atât, majoritatea companiilor (66 la sută) nu intenționează să modifice sursele de finanțare în următoarele 6 luni.

¹⁵ Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare s-a efectuat de Banca Națională pe un eșantion de 351 de companii și a cuprins 33 de întrebări din 3 dimensiuni – aspecte generale despre respondent, rezultatele financiare ale companiei, accesul și sursele de finanțare.

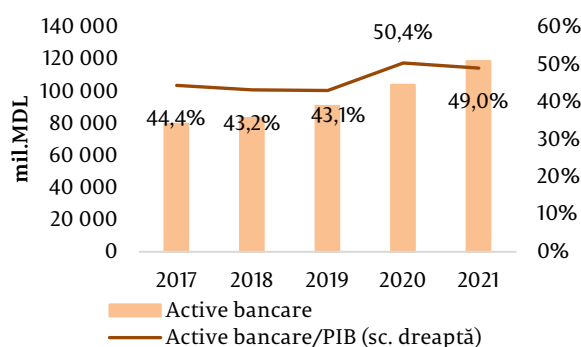
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR

2.1. Sectorul bancar¹⁶

Pe parcursul anului 2021, sectorul bancar a continuat să fie caracterizat de o performanță financiară bună, menținându-și pozițiile solide de profitabilitate și solvabilitate.

La sfârșitul anului 2021, volumul activelor totale ale sectorului bancar a consemnat 118 534,2 mil. MDL, fiind în creștere cu 14,1 la sută față de 2020. Creșterea PIB a fost mai semnificativă comparativ cu creșterea volumului activelor bancare, ceea ce a determinat o scădere a ponderii activelor bancare în PIB la nivelul de 49 la sută (față de 50,4 la sută în 2020).

Figura 2.1.1. Raportul dintre activele bancare și PIB

Sursa: BNM

Sectorul bancar este eterogen, criteriile ca mărime, substituibilitate și interconexiune variind de la o bancă la altă.

În vederea limitării impactului sistemic, BNM, anual, determină băncile care sunt societăți de importanță sistemică și aplică pentru acestea cerințe suplimentare de capital (detalii în subcapitolul 3.1). Cele mai mari 4 bănci în continuare rămân societăți de importanță sistemică (Tabel 2.1.1).

Tabel 2.1.1. Clasamentul băncilor care sunt societăți de importanță sistemică

Locul în baza scorului	Denumirea băncii
1	BC „Maib” S.A.
2	BC „Moldindconbank” S.A.
3	B.C. „VICTORIABANK” S.A.
4	„OTP Bank” S.A.

Sursa: BNM

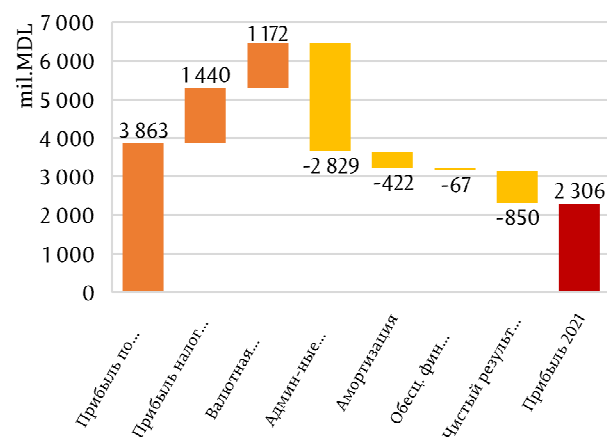
¹⁶ Din momentul elaborării raportului unele date bancare aferente anului 2021 au fost sau urmează a fi modificate ca rezultat al auditului extern. Datele aferente anilor

Din perspectiva volumului de active, grupa băncilor de importanță sistemică deține 80,1 la sută din totalul activelor bancare.

Dublarea profiturilor bancare în anul 2021, în mare parte, a fost determinată de diminuarea deprecierii activelor, în primul an de pandemie fiind create provizioane contabile pentru pierderi, care nu s-au realizat.

Sectorul bancar a încheiat anul 2021 cu un profit agregat de 2 306,0 mil. MDL, în creștere cu 53,6 la sută față de anul precedent (2020: 1 501,2 mil. MDL). Dinamica pozitivă a profitului a fost generată de rezultatul pozitiv înregistrat la veniturile nete din dobânzi (în creștere cu 25,6 la sută față de 2020), precum și la veniturile din taxe și comisioane (+21,1 la sută), concomitent cu diminuarea deprecierii activelor financiare și nefinanciare (-90,4 la sută) comparativ cu anul 2020.

Figura 2.1.2. Profitabilitatea sectorului bancar (mil. MDL)

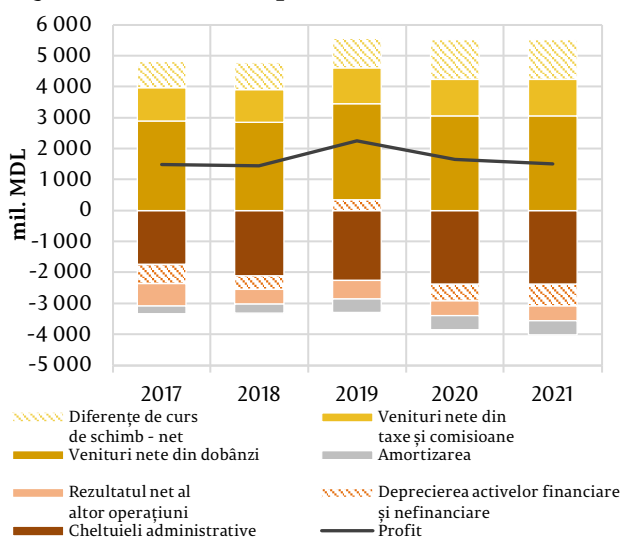
Sursa: BNM

Principala componentă a veniturilor din dobânzi au fost veniturile din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor fizice (41,4 la sută), urmată de veniturile din dobânzi neaferente portofoliului de credite (20,7 la sută).

Veniturile din dobânzi au înregistrat în anul 2021 o creștere de 26,5 la sută (+810,2 mil. MDL). Această dinamică a fost determinată de majorarea veniturilor din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor fizice și

precedenți reprezintă datele finale urmare a auditului extern.

Figura 2.1.3. Structura profitului bancar

Sursa: BNM

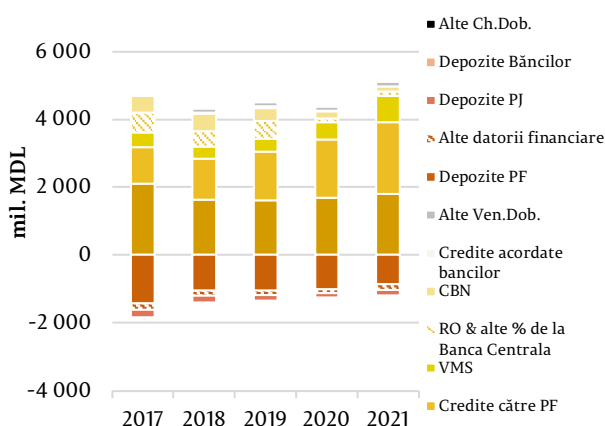
juridice (+497,8 mil. MDL), VMS (+270 mil. MDL) și RO și alte dobânzi încasate de la BNM (+26,3 mil. MDL).

De cealaltă parte, veniturile din dobânzile aferente creditelor acordate băncilor au scăzut (-14,1 mil. MDL), iar veniturile aferente CBN înregistrând o scădere (-68,3 mil. MDL).

Veniturile din dobânzi neaferente portofoliului de credite (VMS, RO, CBN și alte dobânzi încasate de la BNM) s-au mărit cu 228,2 mil. MDL față de 2020.

Structura veniturilor din dobânzi reflectă că strategiile de afaceri ale băncilor în continuare se concentrează atât pe creditare, cât și pe activități de investire care asigură concomitent lichiditate, dar și un grad suficient de diversificare, capabil să atenueze șocurile negative.

Figura 2.1.4. Structura veniturilor și cheltuielilor în cadrul sectorului bancar

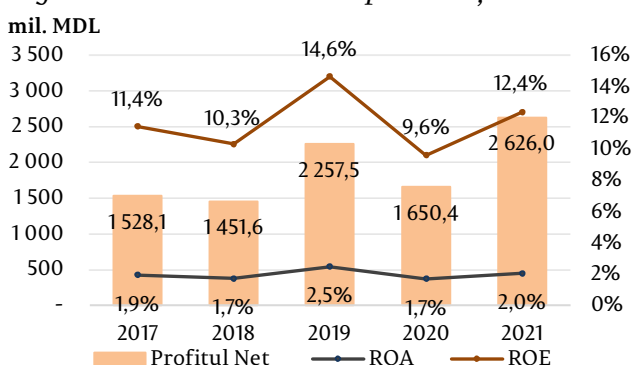

Sursa: BNM

În ce privește cheltuielile aferente activității operaționale, în anul 2021, principala sursă a diminuării profitului aferent exercițiului au fost cheltuielile administrative, în majoritate reprezentate de cheltuielile cu personalul, care au constituit 2,8 mld. MDL, în creștere cu 18,7 la sută față de 2020. Această evoluție a condus la micșorarea rezultatului financiar consemnat la nivelul sectorului bancar. Totodată, s-au diminuat cheltuielile cu dobânzile cu 5,4 la sută (-71 mil. MDL), ceea ce a servit drept factor atenuant.

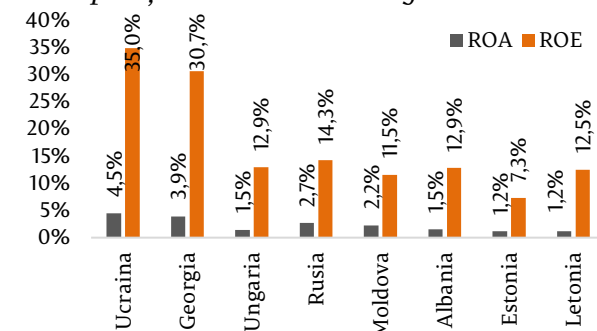
În contextul recuperării economice, valorile principalilor indicatori de rentabilitate ai sectorului bancar ROA și ROE s-au majorat și au constituit 2 la sută, și respectiv, 12,4 la sută (Figura 2.1.5). Astfel, rezultatele înregistrate rămân comparabile cu cele ale altor țări din cadrul regiunii (Figura 2.1.6).

Figura 2.1.5. Rentabilitatea capitalului și activelor

Sursa: BNM

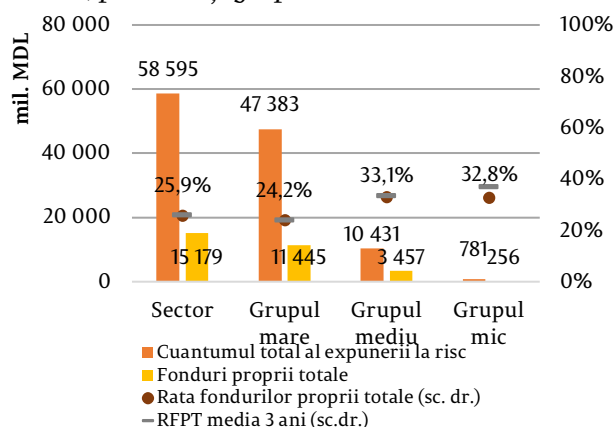
Figura 2.1.6. Rentabilitatea capitalului și activelor în comparație cu alte state din regiune

Sursa: BNM, FMI

Sectorul bancar este caracterizat de un nivel consistent al indicatorului de capitalizare, care depășește semnificativ nivelul minim reglementat. Astfel, excedentul de capital reflectă reziliența sectorului bancar în cazul unor potențiale pierderi și asigură creșterea activității de creditare.

Figura 2.1.7. Indicatorul de capitalizare a sectorului bancar, pe sector și grupuri de bănci

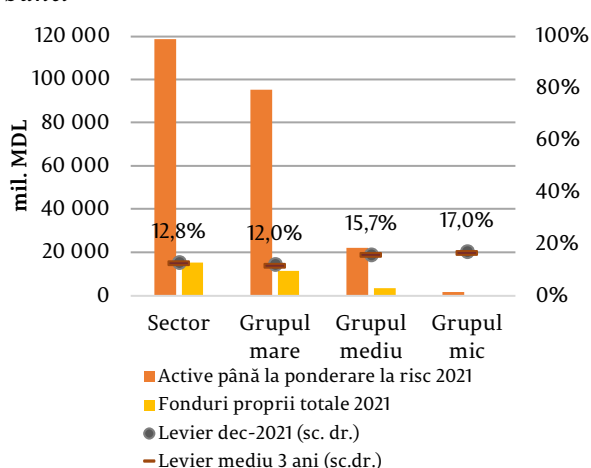
Sursa: BNM

La sfârșitul anului 2021, fondurile proprii totale pe sectorul bancar au constituit 15 179,9 mil. MDL (Figura 2.1.7), în creștere cu 1 560,86 mil. MDL (+11,5 la sută) față de anul precedent. Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar la sfârșitul anului de referință a constituit 25,9 la sută, înregistrând o scădere ușoară față de 2020 (-1,4 p.p.), pe fundalul creșterii mai rapide a cuantumului expunerilor la risc (Figura 2.1.7).

Indicatorul efectului de levier macroprudențial continuă să se situeze cu mult peste nivelul minim aplicabil în statele UE.

Pentru anul 2021, efectul de levier macroprudențial pentru sectorul bancar a înregistrat valoarea de 12,8 la sută.

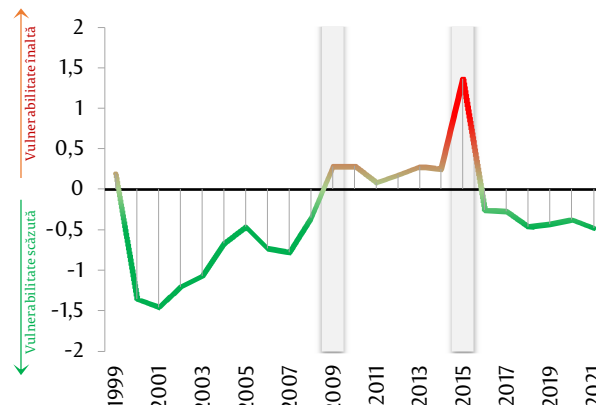
Figura 2.1.8. Efectul de levier, pe sector și grupuri de bănci

Sursa: BNM

¹⁷ Valoarea indicelui general de vulnerabilitate egală cu 0, astfel valorile negative denotă un nivel redus al vulnerabilității financiare, pe când o valoare pozitivă a indicelui indică asupra unei vulnerabilități financiare mai mari.

Figura 2.1.9. Dinamica indicelui general de vulnerabilitate

Sursa: calculele BNM

Nivelul general de vulnerabilitate a sectorului bancar, determinat în baza evoluțiilor principalilor indicatori economico-financiar ai băncilor, s-a menținut sub pragul de vulnerabilitate¹⁷.

Pe parcursul anului 2021, sectorul bancar a consemnat evoluții relativ stabile ale indicelui general de vulnerabilitate¹⁸ (Figura 2.1.9). La sfârșitul anului, sectorul bancar a acumulat un indice general de vulnerabilitate de (-0,52), un nivel mai redus față de cel din 2020. Indicele general de vulnerabilitate a fost determinat de un nivel înalt de capitalizare și lichiditate a sectorului bancar, precum și de o îmbunătățire a calității activelor bancare.

Vulnerabilitățile sectorului bancar față de nerezidenți

Datoriile valutare ale băncilor în raport cu nerezidenții au crescut în sold, în mare parte, datorită tragerilor nete de credite externe de către unele bănci locale.

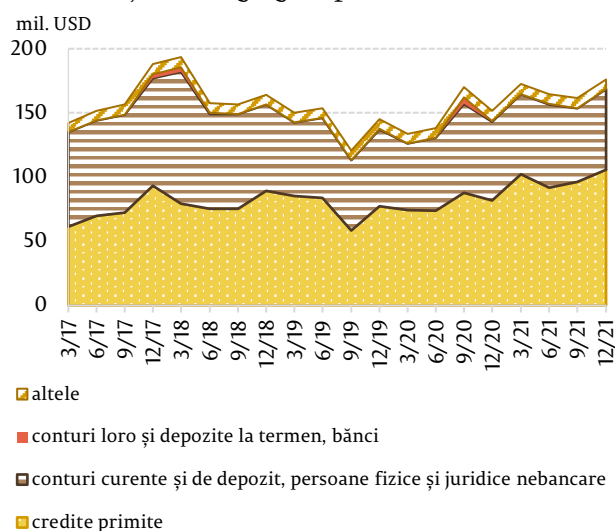
Astfel, în anul 2021, tragerile băncilor de credite externe s-au majorat de 2,3 ori față de anul 2020, iar plățile băncilor de deservire a datoriei externe - cu 7,3 la sută. În consecință, soldul creditelor primite a crescut cu 37,7 la sută¹⁹, până la 105,5 mil. USD, însă a rămas în continuare inferior anilor de pre-criză bancară (Figura 2.1.10).

¹⁸ Indicator agregat, calculat ca suma ponderată în baza scorurilor indicatorilor de soliditate financiară.

¹⁹ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul creditelor externe primite a crescut cu 29,2 la sută.

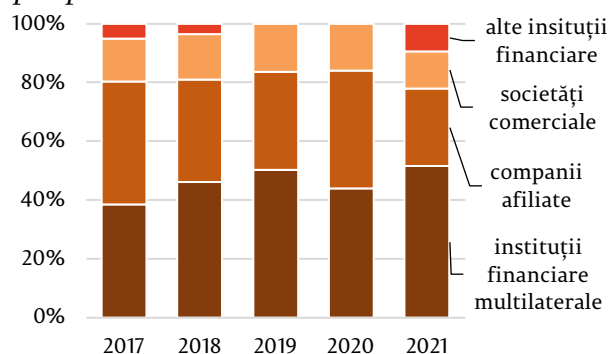
În același timp, s-a observat o relansare a creditării din partea instituțiilor financiare multilaterale și a unor fonduri de investiții, soldul creditelor primite de bănci din partea acestora consolidându-se și ca pondere în structura creditelor externe (Figura 2.1.11).

Figura 2.1.10. Mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în dezagregare pe articole

Sursa: BNM

Figura 2.1.11 Structura creditelor primite de bănci, pe tip de creditor

Sursa: Sistem de management al datoriilor și analiză financiară (DMFAS)

Expunerea băncilor locale prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți s-a menținut relativ stabilă.

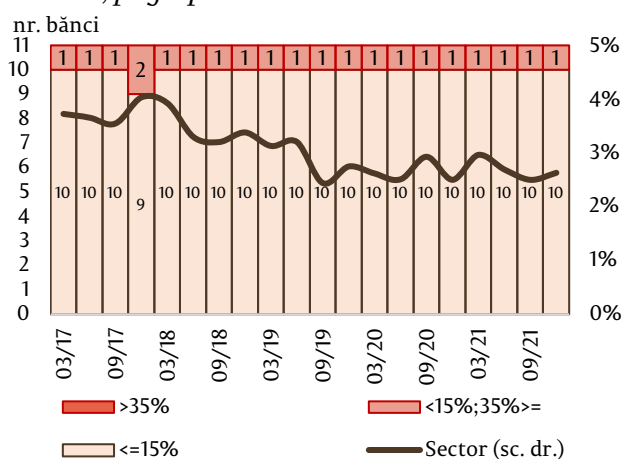
Soldul conturilor curente și de depozit în valută ale clienților non-bancari nerezidenți s-a majorat nesemnificativ, cu 4,6 mil. USD sau 7,9 la sută²⁰, până la 62,6 mil. USD, exclusiv datorită celor ale persoanelor juridice. Alte tipuri de datorii în raport cu nerezidenții au continuat să fie neglijabile atât ca nivel, cât și ca evoluție.

²⁰ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul conturilor curente și de depozit ale clienților non-bancari nerezidenți a crescut cu 2,3 la sută.

La finele anului de referință, expunerile băncilor locale prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți au constituit 2,6 la sută în raport cu total capital și datorii (comparativ cu 2020: 2,5 la sută; 2019: 2,7 la sută, 2018: 3,4 la sută; 2017: 4,0 la sută).

Potrivit situației de la finele anului de raportare, 10 dintre bănci rămân a fi expuse prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în total capital și datorii în proporții rezonabile de până la 15 la sută (minim – 0,1 la sută, maxim – 5,0 la sută). Între 15 la sută și 35 la sută se clasează doar o bancă fondată de investitori străini (Figura 2.1.12).

Figura 2.1.12. Expunerea față de nerezidenți prin mijloacele valutare în raport cu total capital și datorii, pe grupuri de bănci

Sursa: BNM

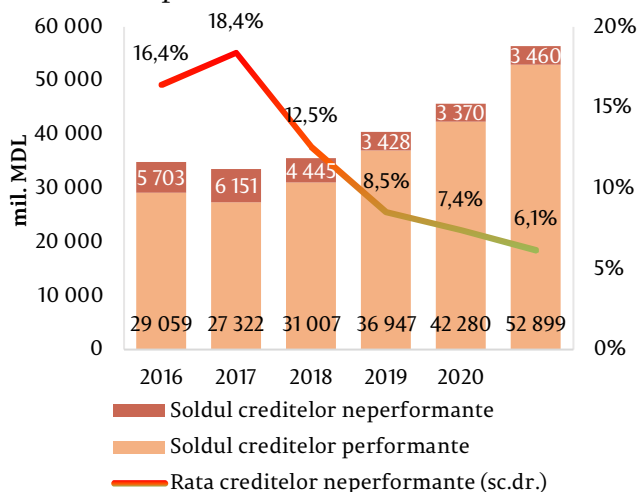
2.2. Riscul de credit

Riscul de credit a continuat să prezinte cel mai semnificativ risc al activității băncilor, în special din perspectiva creditării excesive și supraîndatorării populației, activitatea de creditare a băncilor din 2021 fiind marcată de o recuperare rapidă după criza pandemică.

Pe parcursul anului 2021 portofoliul total de credite al băncilor s-a majorat cu 10 708,0 mil. MDL (+23,5 la sută), la finele perioadei soldul total însumând 56 359,2 mil. MDL (2020: 45 649,2 mil. MDL).

Totodată, creșterea accelerată a soldului creditelor a determinat reducerea ratei creditelor neperformante până la 6,1 la sută

Figura 2.2.1. Evoluția soldului creditelor și a ratei creditelor neperformante în totalul creditelor

Sursa: BNM

(2020: 7,4 la sută), cu toate că stocul creditelor neperformante s-a majorat cu 2,7 la sută sau cu 90,8 mil. MDL.

Volumul total al creditelor noi acordate în 2021 a înregistrat cea mai înaltă creștere nominală în ultimii 10 ani.

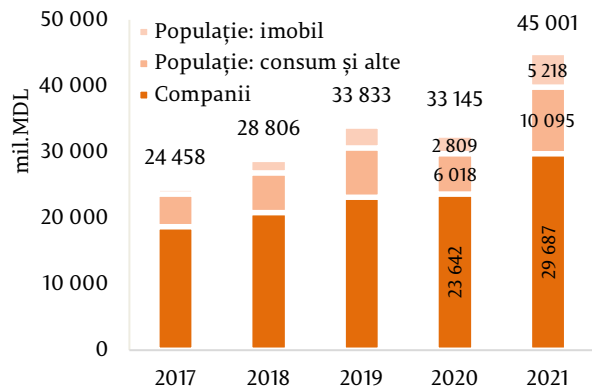
Valoarea contractelor de credit noi încheiate de bănci (Figura 2.2.2) pe parcursul anului a marcat un salt de 35,8 la sută în raport cu 2020 (2020: -2,0 la sută).

La această tendință pozitivă a contribuit activ la creșterea creditelor noi acordate populației care a înregistrat o ascensiune semnificativă de 73,5 la sută față de anul 2020, dar și creșterea-record a volumului creditelor acordate companiilor din ultimii 7 ani (+22,1 la sută față de 2020).

Structura pe monede a creditelor noi acordate a fost caracterizată în continuare prin creșterea creditelor în monedă națională (+41,8 la sută), dar și prin recuperarea cererii pentru creditele în valută (și/sau atașate la cursul valutei), volumul cărora a atins o rată de creștere anuală de 22,1 la sută.

În analiza separată a portofoliului de credite pe tipuri de debitori se atestă recuperarea ritmului de creștere anuală a creditării populației la nivelul prepandemic, concomitent cu ascensiunea continuă a soldului creditelor acordate companiilor.

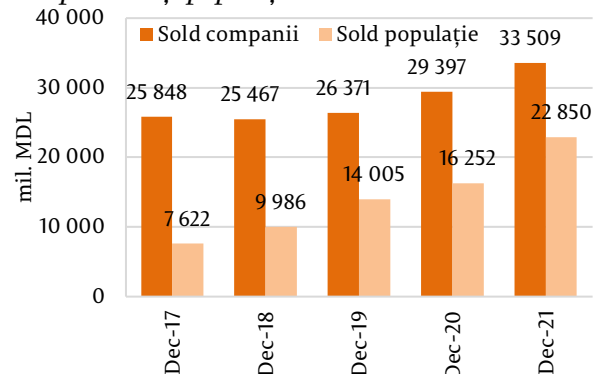
Figura 2.2.2. Evoluția volumului total al creditelor noi acordate de bănci

Sursa: BNM

Creșterea soldului creditelor acordate populației a înregistrat un ritm accelerat în termeni anuali, fiind cu 40,6 la sută peste nivelul din 2020. Cota creditelor acordate persoanelor fizice în portofoliul total de credite al băncilor a atins valoarea maximă istorică de 40,5 la sută. Soldul creditelor acordate persoanelor juridice a înregistrat cea mai înaltă creștere din ultimii ani de 14,0 la sută sau +4 111,8 mil. MDL față de soldul înregistrat la finele anului 2020.

Figura 2.2.3. Evoluția soldului creditelor acordate companiilor și populației

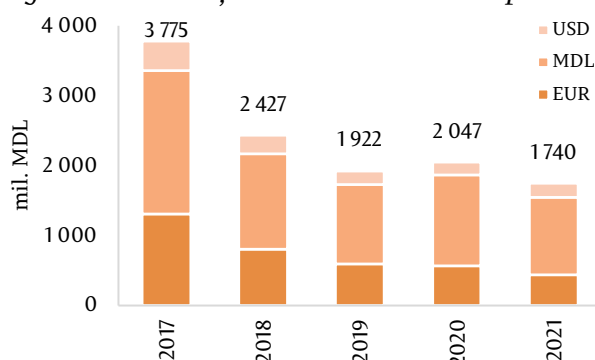
Sursa: BNM

Indicatorii care caracterizează calitatea creditelor au avut o dinamică favorabilă, creditele expirate²¹ înregistrând valori minime în ultimii 10 ani.

La sfârșitul anului 2021 creditele expirate au înregistrat nivelul minim din ultimii 10 ani. Soldul brut al creditelor expirate a trasat o traiectorie descendentă pe parcursul

²¹ Credit expirat – credit a cărui plată în vederea rambursării/stingerii n-a fost achitată mai mult de 30 zile de la data scadenței plăților prevăzute de contract.

Figura 2.2.4. Evoluția soldului creditelor expirate

Sursa: BNM

ultimelor 6 trimestre, după creșterea de la începutul anului 2020.

În perioada analizată, creditelor expirate au înregistrat o diminuare semnificativă, suma creditelor cu întârzieri la plată de peste 30 de zile fiind cu 15,0 la sută mai mică față de finele anului 2020, și dețin o pondere de 3,1 la sută din portofoliul bancar. În dezagregare pe monede, creditelor în MDL înregistrează cea mai scăzută rată a creditelor expirate – 2,7 la sută.

În perioada analizată, atât cererea, cât și oferta au alimentat creșterea creditării persoanelor fizice. Conform opiniei respondenților sondajului privind creditarea bancară, presiunea concurenței și toleranța mai înaltă a riscului au determinat creșterea ofertei de credite pentru acest segment, concomitent cu sporirea cererii din partea debitorilor, în principal, datorită necesităților de finanțare a solicitanților.

Totodată, standardele de creditare la acordarea creditelor companiilor au avut o evoluție neuniformă, înregistrând în medie o înăsprire. Această tendință a fost determinată de percepția mai înaltă a riscului, dar și de costul de finanțare. În același timp, cererea pentru credite, atât din partea companiilor, cât și din partea populației, s-a menținut pe un trend crescător.

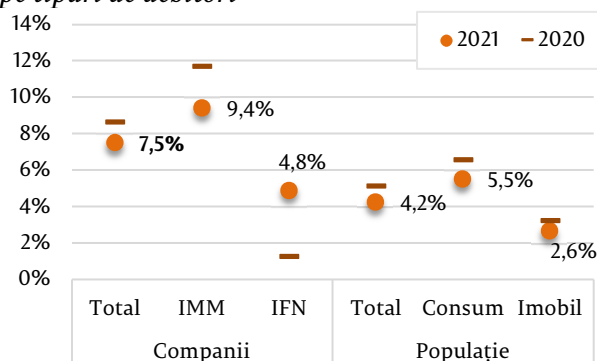
Calitatea creditelor s-a îmbunătățit atât pe segmentul companiilor, cât și pentru populație, precum și pentru majoritatea ramurilor de activitate a debitorilor.

Cea mai favorabilă dinamică a manifestat portofoliul acordat IMM-ilor, care în 2021 au înregistrat o scădere a ratei NPL cu 2,3 p.p., astfel 9,4 la sută din creditelor acordate acestui

sector de către companii fiind clasificate de către bănci în categorii neperformante (Figura 2.2.5). Excepție fac creditelor acordate către IFN, a căror rată de neperformanță s-a deteriorat pe parcursul anului până la 4,8 la sută, dar menținându-se sub rata medie pe portofoliul de credite.

În raport cu 2020, doar în cazul a două din 20 de ramuri de activitate a debitorilor au fost observate dinamici nefavorabile ale calității creditelor (Tabel 2.2.1).

Figura 2.2.5. Rata creditelor bancare neperformante pe tipuri de debitori

Sursa: BNM

Tabel 2.2.1. Rata creditelor neperformante pe tipuri de credite și ramuri de activitate

Denumirea ramurii debitorilor	Sold 2021, mil. MDL	Rata NPL	
		2020	2021
Agricultura	4 152,2	10,0%	9,8%
Industria alimentară	3 420,9	8,0%	6,4%
Domeniul construcțiilor	1 086,6	18,3%	9,8%
Credite de consum	10 483,8	6,6%	5,5%
Industria energetică	999,2	18,9%	14,7%
UAT/instituții subordonate UAT	691,2	0,7%	0,0%
Industria productivă	2 821,1	12,0%	9,2%
Domeniul comerțului	12 136,6	6,9%	5,7%
Mediul financiar nebancar	1 804,3	1,2%	4,8%
Procurarea imobilului	11 427,5	3,2%	2,6%
Organizații necomerciale	1,5	0,0%	0,0%
Persoane fizice care practică activitate	1 147,3	8,5%	7,1%
Transport, telecomunicații și dezvoltarea rețelei	1 875,4	4,4%	7,6%
Domeniu prestării serviciilor	1 978,1	14,8%	14,6%
Alte credite acordate	2 333,3	9,6%	6,5%
Total	56 359,2	7,4%	6,1%

Sursa: BNM

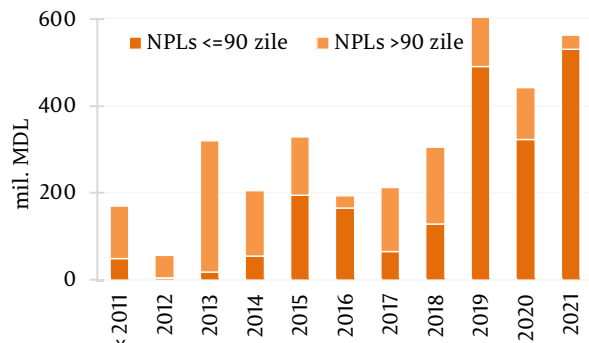
Totodată, cele mai favorabile evoluții au înregistrat ratele NPL ale creditelor acordate domeniului construcțiilor (-8,5 p.p.), industriei energetice (-4,2 p.p.), altor credite (-3,0 p.p.), industriei productive (-2,8 p.p.), atât datorită creșterii soldului total, cât și diminuării în valoare absolută a creditelor neperformante pe aceste sectoare, cu excepția sectorului energetic.

Cu toate că performanța creditelor acordate în aceste domenii s-a îmbunătățit, rata NPL a acestor ramuri rămâne a fi peste nivelul mediu al portofoliului bancar. În același timp, dinamici negative au consemnat ratele NPL ale creditelor acordate mediului financiar nebankar (+3,6 p.p.) și creditelor acordate domeniului transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei (+3,2 p.p.). Aceste două categorii însumează 3 679,8 mil. MDL sau 6,5 la sută din portofoliul bancar de credite.

Persistența expunerilor neperformante din perioada dezechilibrelor economice și a crizei bancare din 2014-2015, deși în scădere, a avut în continuare un impact semnificativ asupra calității portofoliului de credite acordat companiilor.

Din soldul total al creditelor neperformante, existente în bilanțurile băncilor la situația din decembrie 2021, creditele acordate în 2013-2015 constituiau 24,6 la sută. În ceea ce privește creditele neperformante din 2019-2021, acestea au fost clasificate drept

Figura 2.2.6. Defalcarea creditelor neperformante la situația din decembrie 2021, în funcție de data acordării

Sursa: BNM

²² Interpretare: Spațiile din dreapta axei diagonale reprezintă migrările debitorilor în categorii mai nefavorabile (mai multe zile restante), procentul din axa diagonală reflectă cota creditelor rămase în aceeași categorie, iar spațiile din stânga – migrări în categorii mai favorabile.

neperformante de către bănci, în mare parte, în baza altor criterii decât numărul de zile restante, ceea ce indică asupra unei abordări mai prudente și anticipative în procesul de evaluare a calității creditelor (Figura 2.2.6).

Rata medie de intrare în stare de nerambursare a crescut atât pentru portofoliul companiilor, cât și pentru populație, cele mai înalte rate fiind înregistrate în trimestrul I 2021.

Cota companiilor (A-D) nou-intrate în categoria de 90+ zile restanță (E) într-un interval de 12 luni a fost de 2,4 la sută în 2021 (2020: 0,9 la sută), iar în cazul populației acest indicator a constituit 4,0 la sută (2020: 2,3 la sută) (Tabel 2.2.2).

O rată de nerambursare semnificativ mai înaltă au înregistrat creditele cu întârzieri la plată între 30 și 90 zile (C și D) ale companiilor, care în 2021 au migrat în proporție de 28,1 la sută în categoria E, iar pentru populație această rată a atins valoarea de 26,8 la sută. Totodată, rata de revenire a debitorilor din categoria E a constituit 5,2 la sută în cazul companiilor și 2,6 la sută pentru populație.

Abordarea prudențială, aplicată de cadrul de reglementare național, este mai conservatoare

Tabel 2.2.2. Matricea de migrare²² a debitorilor după numărul de zile de întârziere la plată²³ (dec 2020 – dec 2021)

Companii	A	B	C	D	E
A	97,2%	0,7%	0,7%	0,3%	1,2%
B	51,6%	21,0%	7,8%	4,0%	15,5%
C	33,5%	3,3%	14,8%	5,0%	43,3%
D	19,3%	2,7%	10,0%	12,9%	55,2%
E	3,4%	0,1%	0,9%	0,6%	94,9%
Populație	A	B	C	D	E
A	95,5%	0,8%	0,9%	0,4%	2,3%
B	16,6%	68,4%	5,2%	1,9%	7,9%
C	23,0%	2,8%	29,7%	4,4%	40,2%
D	11,6%	1,8%	4,1%	22,6%	59,9%
E	2,0%	0,1%	0,3%	0,2%	97,4%

Sursa: BNM

²³ Rata medie trimestrială de migrare a debitorilor unici între categoriile: A – întârziere de maxim 15 zile inclusiv, B – întârziere între 16 și 30 zile inclusiv, C – întârziere între 31 și 60 zile inclusiv, D – întârziere între 61 și 90 zile inclusiv, E – întârziere de peste 90 de zile.

decât noțiunea „credit neperformant” asociată IFRS, ținând cont și de factori calitativi asociați debitorului.

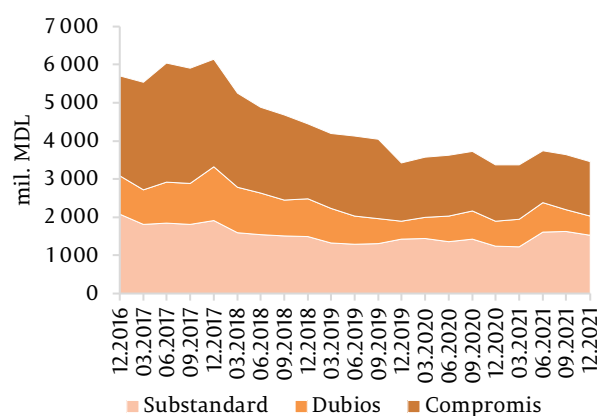
Structura creditelor neperformante pe categorii de risc arată o acumulare în creștere a soldului creditelor clasificate în categoria de risc „substandard” pe parcursul trimestrului II. Concomitent, băncile au redus soldul creditelor neperformante din categoria de risc „dubios”, ceea ce a rezultat în descreșterea stocului creditelor neperformante în a doua jumătate a anului.

La 31 decembrie 2021, creditele neperformante au fost concentrate, preponderent, în categoria de risc „substandard” (Figura 2.2.7), cu o pondere de 44,2 la sută din totalul creditelor neperformante pe sector.

Modalitatea de determinare și definire a „creditelor performante” diferă între state, la fel ca și reglementările privind casarea creditelor neperformante din bilanțul băncilor.

În Republica Moldova se aplică o abordare mai conservatoare, la clasificare fiind considerați un șir de factori calitativi²⁴ suplimentar la numărul de zile restante.

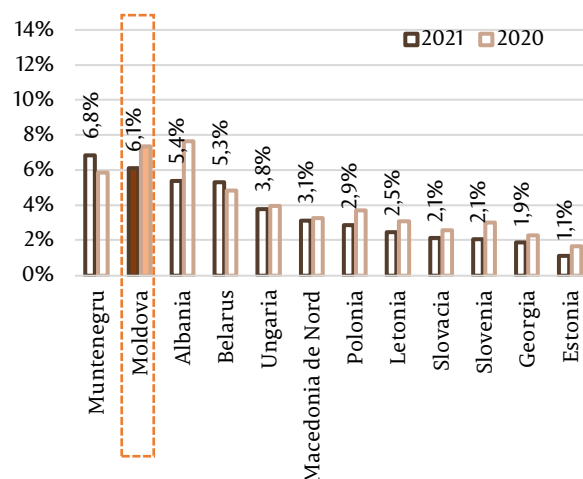
Figura 2.2.7. Structura creditelor neperformante pe categorii de risc în dinamică

Sursa: BNM

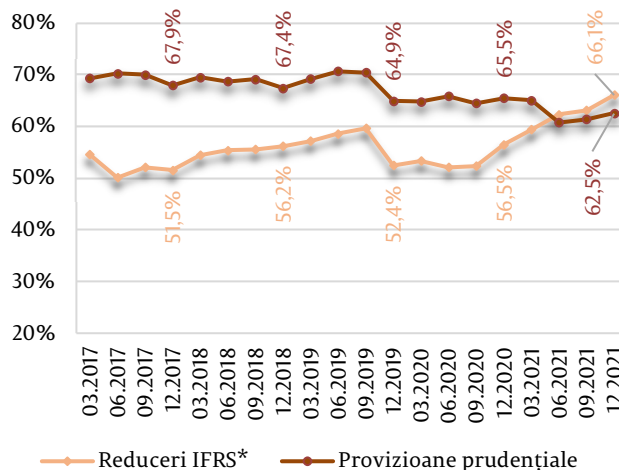
²⁴În băncile din Republica Moldova clasificarea creditelor se realizează în conformitate cu Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 231/2011 (prevederile căruia se consideră a avea o abordare mai conservatoare în raport cu practicile altor state), care stipulează că la evaluarea activelor și angajamentelor condiționale banca va ține cont cel puțin de următoarele:
a) situația financiară curentă a contrapărții evaluată din punctul de vedere al capacității de onorare a angajamentelor;
b) respectarea condițiilor contractuale;
c) capacitatea de plată a contrapărții bazată pe evoluția istorică financiară și estimările viitoare ale fluxului mijloacelor bănești;

Figura 2.2.8. Rata creditelor neperformante în Republica Moldova în raport cu ratele în țările din regiune

Sursa: BNM, FMI

Figura 2.2.9. Evoluția ratei de acoperire a creditelor neperformante

Sursa: BNM

Astfel, rata creditelor neperformante în sectorul bancar autohton s-a situat la un nivel mai ridicat în raport cu ratele țărilor din regiune (Figura 2.2.8), cu excepția Muntenegrului și a Ucrainei, cea din urmă înregistrând un nivel de 43,5 la sută.

d) valoarea curentă de comercializare a obiectului gajului și gradul de lichiditate a acestuia pe piața Republicii Moldova;
e) mediul de afaceri al contrapărții, starea sectorului economic în care activează și poziția în cadrul acestui sector;
f) istoria de credit privind respectarea de către contraparte a obligațiilor asumate prin contractele de credit;
g) respectarea business-planului sau argumentării tehnico-economice (inclusiv cu modificările și completările ulterioare);
h) situația financiară și capacitatea de plată a persoanei care constituie o garanție personală (fidejusiune) sau a asigurătorului;
i) alți factori care pot afecta respectarea de către contraparte a condițiilor contractuale.

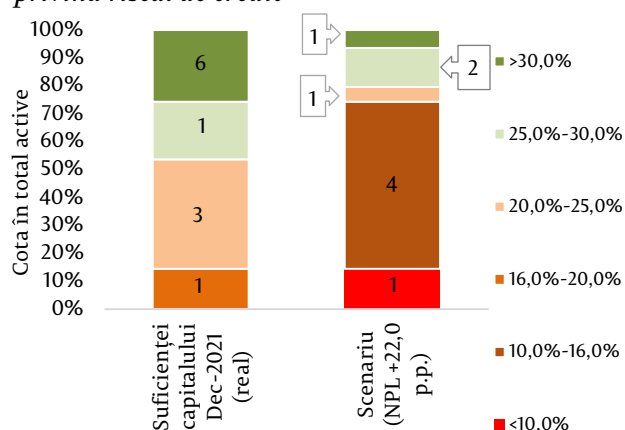
Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane prudențiale s-a menținut la un nivel confortabil.

La finele anului analizat, 62,5 la sută din credite au fost acoperite cu provizioane prudențiale. Concomitent, rata de acoperire a creditelor și avansurile clasificate drept active depreciate (în Stagiul 3 conform IFRS 9) cu provizioane contabile a înregistrat o creștere semnificativă pe parcursul anului 2021 (Figura 2.2.9), astfel, 2/3 din suma creditelor fiind acoperite cu depreciere acumulată, ceea ce permite protejarea solvabilității băncilor de eventualele pierderi în cazul nerambursării acestor credite.

Rezultatele simulărilor la stres arată că sectorul bancar, per ansamblu în scenariile de severitate medie, arată o reziliență solidă.

BNM efectuează periodic testări la stres privind riscul de credit cu scopul de a cuantifica reziliența sectorului bancar. Solvabilitatea băncilor este testată prin estimarea univariată a impactului deteriorării calității portofoliului de credit asupra ratei fondurilor proprii. Rezultatele testărilor la stres nu reprezintă o previzionare, ci o simulare a scenariilor pentru a răspunde la întrebarea „ce ar fi dacă?”.

Figura 2.2.10. Rezultatele simulărilor la criză privind riscul de credit

Sursa: BNM

În scenariul de stres²⁵ care simulează creșterea ratei NPL cu 22 p.p., toate băncile înregistrează un indicator al ratei fondurilor proprii peste nivelul minim reglementat de 10,0 la sută, cu excepția unei bănci.

Riscul de credit a prezentat în continuare cel mai semnificativ risc al activității băncilor, iar BNM a întreprins măsuri pentru a preveni și atenua efectele adverse.

În perioada analizată s-a accentuat riscul supraîndatorării populației care ar putea genera riscuri sistemice atât de natură structurală (vulnerabilitatea debitorilor-persoane fizice la șocuri) cât și cu caracter ciclic (creșterea excesivă a creditării). În acest context, Banca Națională a decis introducerea instrumentelor de limitare a îndatorării consumatorilor (a se vedea Caseta 4. Indicatorii destinați debitorilor) cu scopul de a asigura o eligibilitate responsabilă a debitorilor și a acorda accesul la finanțare persoanelor care au posibilitate de a-și onora obligațiile, astfel limitând îndatorarea persoanelor fizice din categoriile mai vulnerabile. Suplimentar, pentru a atenua potențiale efecte adverse ce reies din dimensiunea ciclică a riscului de credit, BNM evaluează în permanență evoluția ciclului de creditare în raport cu cea economică și, în caz de apariție a semnalelor de „supraîncălzire” a creditării, va aplica instrumente de capital (amortizorul anticiclic de capital) pentru a preveni din timp riscurile ciclice aferente creditării excesive.

Totodată, analiza riscului de credit evidențiază eficiența politicilor prudente de administrare a riscurilor de către bănci care au reușit să mențină poziții de capital suficiente în condiții adverse generate de pandemia COVID-19.

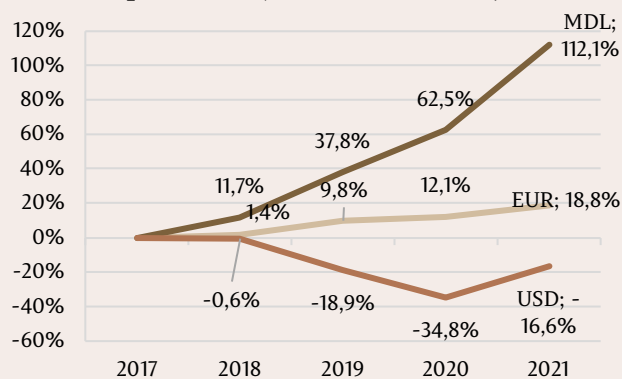
²⁵ Creșterea absolută a indicatorului „credite neperformante” până la 28,17 la sută (nivelul mediu dintre criza din 1998-1999 și criza din 2009-2010).

Caseta 3. Creditarea în valută

Creditarea în valută a crescut în 2021, creditele în USD s-au majorat în termeni anuali pentru prima dată în ultimii 5 ani.

Creditele în USD au consemnat o creștere de 27,9 la sută față de perioada similară a anului 2020, revenind la nivelul înregistrat la finele anului 2019 (Figura 2.2.12.). Creditele în EUR au deținut în continuare ponderea majoră în totalul creditelor acordate în valută, iar soldul acestora s-a majorat cu 6,0 la sută în 2021, în ascensiune al cincilea an consecutiv.

Figura 2.2.12. Rata de creștere cumulativă a soldului creditelor pe monede (Dec.2017 = 0 la sută)

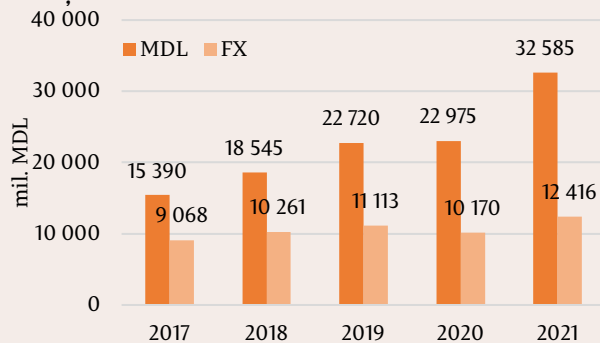

Sursa: BNM

Companiile au continuat să contracteze credite, preponderent, în MDL.

În 2021, volumul creditelor noi acordate în valută și atașate la cursul valutei a înregistrat o creștere de 22,1 la sută (față de anul precedent, echivalent în MDL), depășind valorile pre-pandemice.

Figura 2.2.13. Dinamica volumului creditelor noi în MDL și în valută

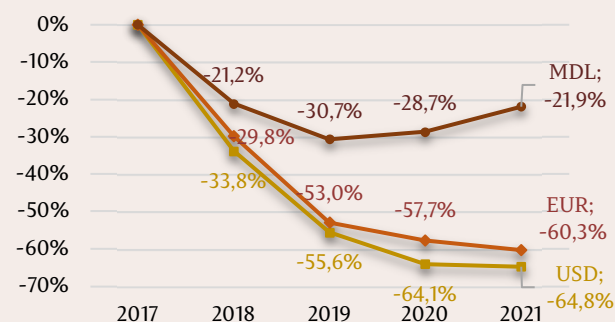
Sursa: BNM

Valoarea creditelor noi acordate în MDL companiilor a fost cu 35 la sută mai mare decât volumul creditelor acordate în valută străină.

Această evoluție se explică inclusiv prin relaxarea continuă a standardelor de creditare din partea băncilor pentru acest segment, concomitent cu o ușoară înăsprire a standardelor pentru creditele în valută.

La situația de la finele anului 2021, creditele în valută dețineau o pondere de 26,5 la sută din portofoliul total. Creditele în MDL atașate la cursul valutei constituiau 3,5 la sută din totalul portofoliului brut de credite (1 985,5 mil. MDL).

Figura 2.2.11. Rata de creștere cumulativă a soldului NPL pe monede (Dec.2017 = 0 la sută)

Sursa: BNM

Profilul de risc al creditării în valută, deși s-a ameliorat comparativ cu perioadele precedente, se plasează la un nivel mai nefavorabil în raport cu cel al creditelor în moneda națională.

Rata creditelor neperformante denumite în valută a scăzut până la 7,6 la sută la situația din decembrie 2021, dintre care rata creditelor în EUR a constituit 7,2 la sută și cea a creditelor în USD – 10,6 la sută. Această tendință favorabilă s-a datorat reducerii continue a soldului creditelor neperformante în valută pe parcursul ultimilor 4 ani (Figura 2.2.11). Concomitent, cea mai scăzută rată a creditelor neperformante a fost consemnată în continuare de creditele în MDL acordate populației.

Tabel 2.2.3. Rata de neperformanță pe tipuri de debitori și monede

Debitor/ Moneda	Companii		Populație		TOTAL
	Rata NPL	Sold, mil.MDL	Rata NPL	Sold, mil.MDL	
MDL	7,3%	16 971,8	4,2%	22 461,7	5,5%
EUR	7,2%	11 032,5	38,1%	15,9	7,2%
USD	10,6%	3 889,0	68,4%	2,0	10,6%
Atașate	3,4%	1 614,8	5,2%	370,7	3,7%
TOTAL	7,5%	33 508,0	4,2%	22 850,2	6,1%

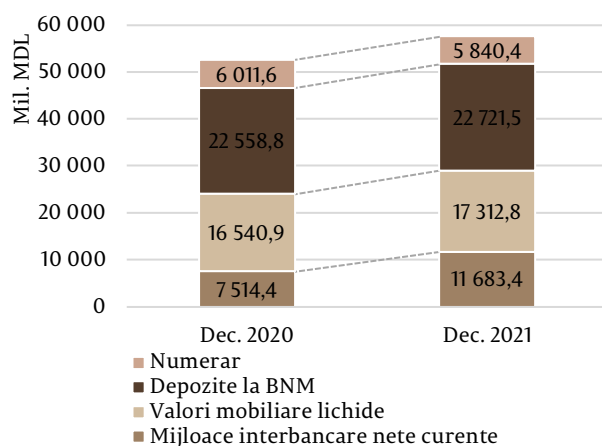
Sursa: BNM

2.3. Riscul de lichiditate

Pe parcursul anului 2021, sectorul bancar a continuat activitatea de consolidare a soldului activelor lichide, acestea constituind circa jumătate în soldul activelor totale.

La finele anului de raportare, soldul activelor lichide ale băncilor a înregistrat valoarea de 57 558,1 mil. MDL, în creștere cu 9,4 la sută comparativ cu finele anului 2020. În mare parte, creșterea soldului activelor lichide în anul 2021 a avut loc din contul creșterii soldului plasărilor interbancare nete curente cu 4 169,0 mil. MDL sau cu 55,5 la sută față de anul precedent. În același timp, sectorul bancar la nivel agregat și-a extins portofoliul de valori mobiliare lichide cu 771,9 mil. MDL (+4,7 la sută) comparativ cu anul 2020 (Figura 2.3.1).

Figura 2.3.1. Structura activelor lichide a sectorului bancar

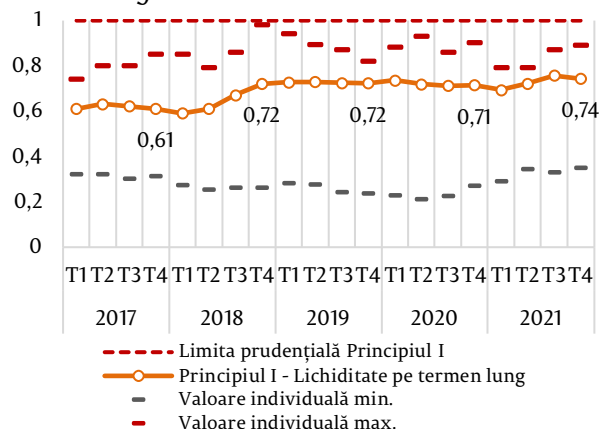
Sursa: BNM

Evoluția indicatorilor de lichiditate indică asupra sporirii activității de creditare și direcționării excesului de active lichide spre finanțarea populației și a agenților economici.

Indicatorul lichidității pe termen lung (principiul I) calculat pentru sectorul bancar s-a majorat pe parcursul anului de la 0,71 la 0,74 (limita reglementată $\leq 1,0$) (Figura 2.3.2), iar la nivel individual, nicio bancă nu a înregistrat valoarea acestui indicator peste limita prudențială.

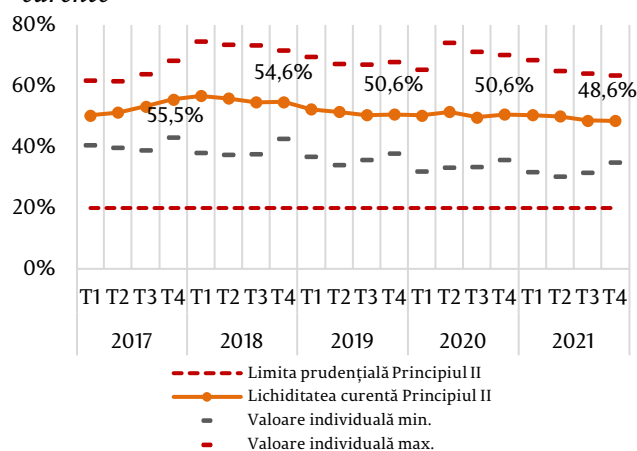
Indicatorul lichidității curente (principiul II) la finele anului de raportare a fost la nivelul de 48,6 la sută, în descreștere cu 2,0 p.p. în termeni anuali (Figura 2.3.3).

Figura 2.3.2. Evoluția indicatorului de lichiditate pe termen lung

Sursa: BNM

Figura 2.3.3. Evoluția indicatorului lichidității curente

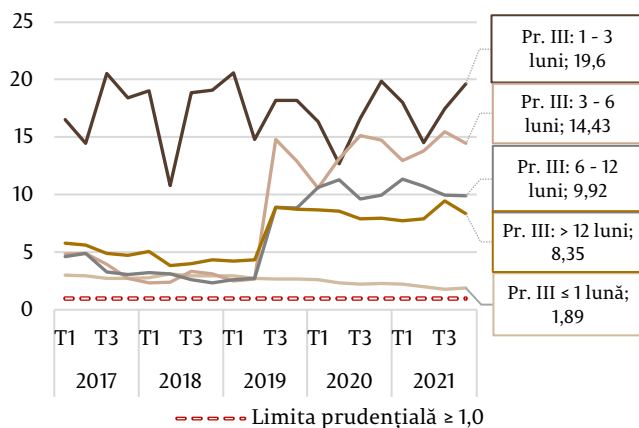

Sursa: BNM

Cu toate acestea, la nivel individual, nicio bancă nu a încălcat limita prudențială stabilită pentru indicatorul Principiul II. De menționat că, începând cu 1 ianuarie 2022, indicatorul lichidității curente Principiul II este abrogat, fiind înlocuit de indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (Liquidity coverage ratio – LCR).

Valorile indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență (principiul III) s-au plasat peste limita stabilită pentru fiecare interval de scadență, fiind în descreștere față de anul precedent pentru toate benzile, cu excepția intervalului mai mare de 12 luni. Cele mai mici valori ai indicatorului au fost înregistrate pentru benzile de extremă. În special, indicatorul aferent lichidității pe termen scurt (mai puțin de o lună) înregistrează o valoare cu mult mai mică comparativ cu cel aferent lichidității pe termen lung (peste 12 luni) (Figura 2.3.4).

Figura 2.3.4. Dinamica indicatorului lichidității pe benzi de scadență

Sursa: BNM

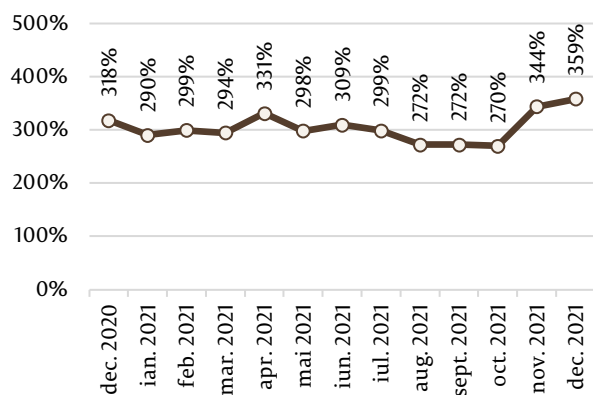
Băncile dispun de rezerve și intrări solide de lichiditate în raport cu ieșirile de lichiditate.

Valoarea agregată a LCR pe sectorul bancar a înregistrat 358,5 la sută la finele anului 2021 (Figura 2.3.5), toate băncile menținând un nivel al indicatorului peste limita minimă reglementată²⁶.

În raport cu țările din regiune, nivelul agregat al LCR pe sectorul bancar autohton se plasează în partea superioară a distribuției (Figura 2.3.6), deși majoritatea țărilor înregistrează niveluri agregate mult peste limita minimă de reglementare (Figura 2.3.6).

Depozitele constituie în continuare principala sursă de finanțare a sectorului bancar din Republica Moldova, reprezentând circa 76,0 la sută în raport cu totalul activelor.

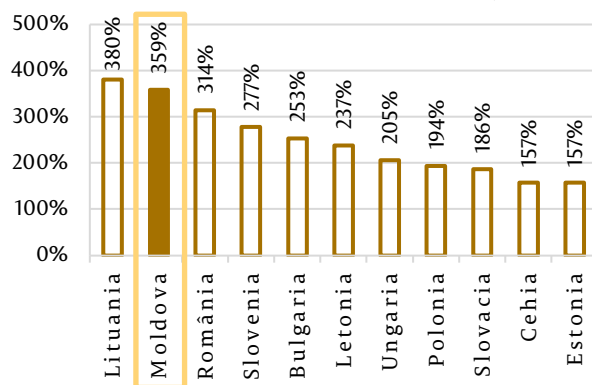
Figura 2.3.5. Evoluția indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate

Sursa: BNM

²⁶ În conformitate cu Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate se aplică după cum urmează:

Figura 2.3.6. Indicatorul LCR în raport cu țările UE

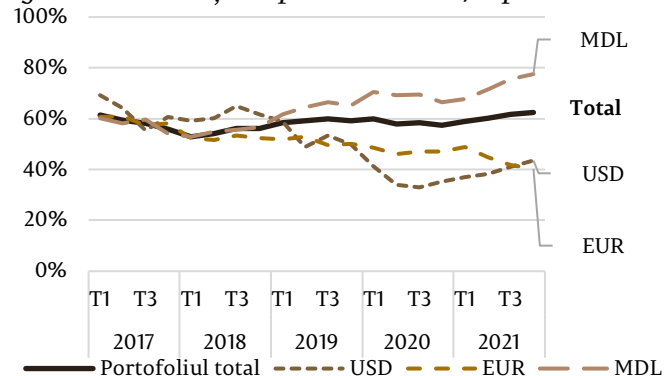
Sursa: BNM

Soldul depozitelor a înregistrat o creștere inferioară celei din anii precedenți (+13,1 la sută față de anul precedent), în timp ce soldul creditelor – o creștere superioară (+23,5 la sută față de anul precedent).

Astfel, intermedierea bancară s-a majorat cu 5,3 p.p. față de anul precedent, prin prisma indicatorului „credite/depozite”, care a avut o tendință crescătoare de la data ultimului raport, pe fundalul amplificării activității de creditare de către bănci (Figura 2.3.7).

În diviziune pe principalele valute prezente în bilanțurile băncilor, cea mai mare creștere a indicatorului „credite/depozite” a fost înregistrată pentru moneda națională (+11,0 p.p. față de anul precedent), fiind urmată de USD (+8,5 p.p. față de anul precedent). În același timp, raportul dintre credite și depozite în EUR a înregistrat o diminuare cu 6,7 p.p. față de finele anului 2020, în mare parte, urmare a creșterii relativ mai

Figura 2.3.7. Evoluția raportului credite/depozite

Sursa: BNM

1) 60 la sută din cerința de acoperire a necesarului de lichiditate, începând cu 1 octombrie 2020;
2) 70 la sută, începând cu 1 ianuarie 2021;
3) 80 la sută, începând cu 1 ianuarie 2022;
4) 100 la sută, începând cu 1 ianuarie 2023.

pronunțate a soldului depozitelor comparativ cu evoluția soldului creditelor pe parcursul anului 2021 (Figura 2.3.7).

Populația și-a menținut în continuare poziția netă de creditor al sectorului bancar.

Conform analizei separate pe categorii de clienți, raportul „credite/depozite” pe segmentul persoanelor fizice a consemnat o creștere de la 32,0 la sută până la 40,9 la sută pe parcursul anului 2021, urmare a activizării creditării populației.

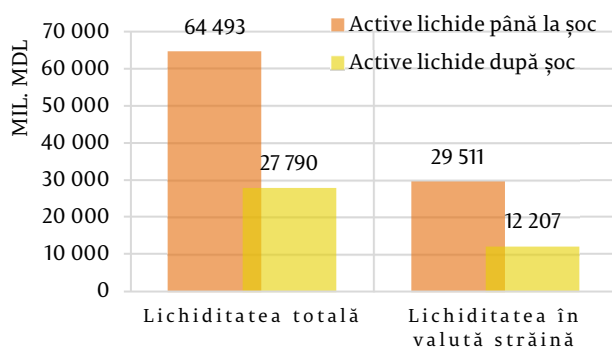
Concomitent, poziția sectorului companiilor drept debitor net al băncilor s-a redus moderat de la 109,1 la sută la 104,5 la sută.

Exercițiile de testare la stres a lichidității nu au identificat probleme de lichiditate în bănci.

Pe parcursul anului 2021, au fost efectuate simulări periodice ale unor scenarii de stres orientate spre evaluarea capacității băncilor de a-și onora obligațiunile. În acest context, s-au calculat intrările de active lichide pe orizontul de o lună, concomitent cu retragerile neuniforme ale depozitelor după tipul deponenților (persoane fizice, persoane juridice, bănci).

Rezultatele obținute nu au identificat deficite de lichiditate înregistrate la nivel individual sau la nivel agregat de sector bancar (Figura 2.3.8). În condițiile respective, riscul de lichiditate al sectorului bancar autohton actualmente este redus, iar poziția de lichiditate denotă un amortizor suficient pentru a face față unor retrageri semnificative de depozite atât în moneda națională, cât și în valută.

Figura 2.3.8. Impactul șocului de lichiditate asupra activelor lichide ale băncilor la situația din 31.12.2021

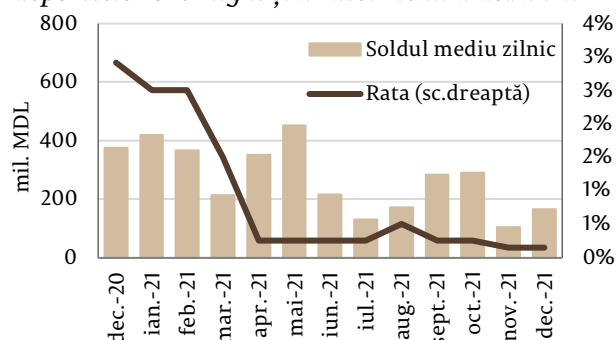
Sursa: BNM

Creditele/depozitele overnight

Utilizarea pe parcursul întregului an a facilității de depozit pentru absorbirea excedentului net din sectorul bancar a presupus o capacitate mai bună a băncilor de administrare a mijloacelor pe termen scurt.

Cererea băncilor privind facilitatea de depozit oferită de BNM, deși în scădere comparativ cu anul precedent, a rămas totuși consistentă, îndeosebi spre finele perioadelor de constituire a rezervelor obligatorii, pe măsura ce băncile își îndeplineau obligația de menținere a rezervelor obligatorii.

Figura 2.3.9. Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor overnight și a ratei medii a dobânzii

Sursa: BNM

Volumul total al depozitelor overnight plasate de bănci la Banca Națională în anul 2021 a însumat 59,3 mld. MDL, (2020: 73,4 mld. MDL), ceea ce indică un sold mediu zilnic de 219,1 mil. MDL, (2020: 262,6 mil. MDL). Soldul mediu lunar al plasamentelor overnight ale băncilor a înregistrat valori neuniforme pe parcursul anului 2021, maxima (347,8 mil. MDL) fiind înregistrată în luna ianuarie, iar minima (93,9 mil. MDL) în luna iulie (Figura 2.3.9).

Facilitatea de credit a fost solicitată, în special, la finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii de către un număr restrâns de bănci, pentru a se conforma cerințelor stabilite prin regimul rezervelor obligatorii.

Suma totală a creditelor overnight acordate de BNM în anul 2021 s-a cifrat la 2 191,5 mil. MDL, înregistrând o majorare semnificativă comparativ cu anul precedent (326,0 mil. MDL).

Operațiunile de piață monetară ale BNM

Intervențiile BNM în calitate de vânzător pe piața valutară în volum net de 305,4 mil. USD

(circa 5 410,7 mil. lei), amplificate de impactul expansionist al operațiunilor Ministerului Finanțelor pe piața monetară, dar parțial atenuate de diminuarea normei rezervelor obligatorii în MDL, au afectat volumul operațiunilor destinate absorbției de lichiditate.

Volumul operațiunilor BNM pe piața monetară pe parcursul anului 2021 s-a restrâns cu circa 1/3 comparativ cu cel înregistrat în anul 2020. Situația a fost reflectată și în media anuală a stocului plasamentelor CBN, care s-a diminuat cu 1 395,6 mil. MDL și a înregistrat 4 525,5 mil. MDL. Soldul zilnic al CBN a atins apogeul în ianuarie, maxima de 7 063,6 mil. MDL, și s-a comprimat gradual până la finele anului, înregistrând și valoarea minimă în debutul lunii decembrie, 1 821,2 mil. MDL, urmare a vânzărilor consistente de valută efectuate de BNM în perioada august – decembrie 2021. Soldul plasamentelor CBN la finele anului 2021 a constituit 3 701,3 mil. MDL.

BNM a desfășurat licitațiile de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, scadența de 14 zile și cu anunțarea ratei maxime a dobânzii echivalente cu rata de bază a BNM. Per ansamblul anului 2021, rata medie ponderată a CBN plasate s-a cifrat la 3,41 la sută, față de 3,56 la sută înregistrată în anul precedent.

BNM a continuat derularea pe tot parcursul anului 2021 a operațiunilor repo, oferind un sprijin suplimentar băncilor în gestionarea lichidităților.

Astfel, BNM a desfășurat licitații repo pe termen de 14 zile la rata fixă (rata de bază plus o marjă de 0,25 p.p.). Reducerea nivelului de lichidități în piața monetară a fost asociată cu o intensificare a apelului băncilor la operațiunile repo, concentrate în a doua jumătate a anului. Astfel, volumul de lichiditate livrat (1 387,0 mil. MDL) a fost net superior celui din anul anterior (181,0 mil. MDL).

2.4. Riscul de piață

Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă aplicate pe piața bancară

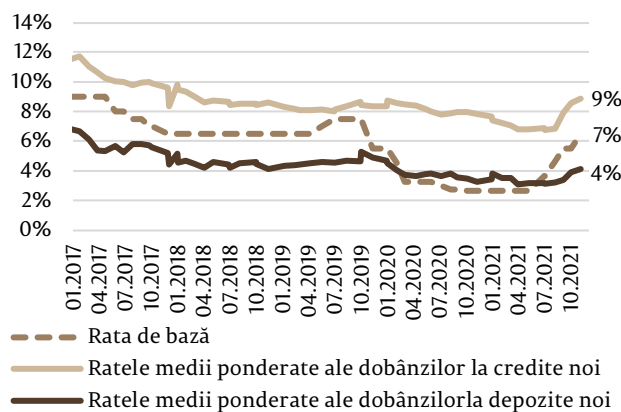
În perioada analizată rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară ale

BNM a crescut, iar ratele dobânzii aplicate la creditele și depozitele noi au reacționat la traiectoria crescândă a ratei de bază, însă s-au majorat mai puțin decât instrumentul de politică monetară.

Sistemul coridorului ratelor de dobândă aferente facilităților permanente utilizat de BNM pe parcursul anului 2021 a semnalizat în continuare orientarea generală a politicii monetare, contribuind la menținerea ratelor dobânzilor pe piața monetară, preponderent, în limitele coridorului ratelor, în condițiile în care relația strânsă dintre rata de politică monetară și ratele dobânzilor pe piață reprezintă un factor important pentru transmisia monetară.

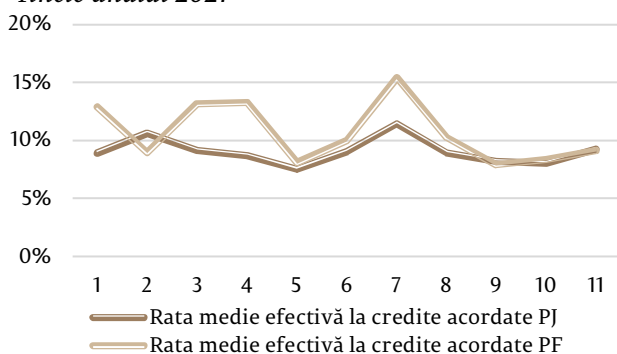
Pe parcursul anului 2021 au fost efectuate patru modificări ale ratei de bază. La finele anului 2021, rata de bază a constituit 6,5 la sută, cu 3,85 p.p. mai mare comparativ cu finele anului precedent. Ratele medii ponderate lunare ale dobânzilor la depozitele noi atrase și la creditele noi acordate au început să urmeze un trend ascendent începând cu ultimul trimestru al anului. Astfel, rata medie la credite noi acordate în moneda națională, la finele perioadei de raportare a înregistrat valoarea de 8,8 la sută, în creștere cu 1 p.p. față de anul precedent. Concomitent, rata medie ponderată a dobânzii la depozitele noi atrase în moneda națională a crescut cu 0,87 p.p., constituind 4,1 la sută pentru situația din decembrie 2021 (Figura 2.4.1).

Figura 2.4.1. Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă medii ponderate ale creditelor și depozitelor noi în MDL (total pe sector bancar, total pe termene)

Sursa: BNM

Figura 2.4.2. Rata medie efectivă aplicată de bănci la creditele noi acordate în monedă națională la finele anului 2021

Sursa: BNM

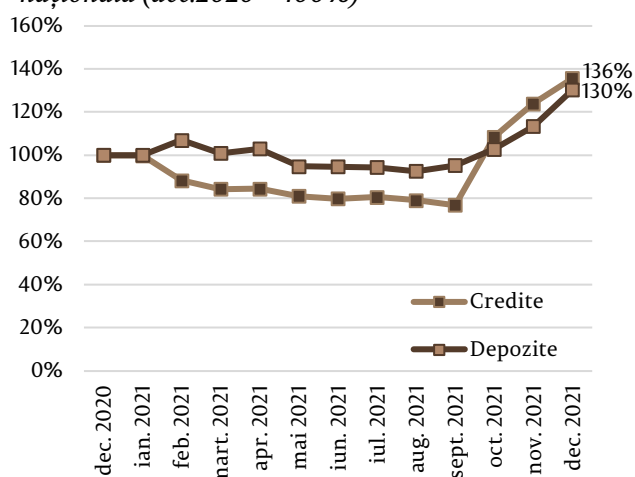
Rata medie ponderată a dobânzii aplicată, pe parcursul anului 2021, la creditele noi acordate în moneda națională la nivel de sector bancar a constituit 6,4 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor fizice și 8,2 în cazul celor, acordate persoanelor juridice. La nivel individual, la finele anului, ratele medii efective aplicate la creditele noi în monedă națională au variat între 7,5 și 11,5 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor juridice și între 7,9 și 15,4 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor fizice (Figura 2.4.2).

În același timp, rata medie ponderată a dobânzii aplicată, pe parcursul anului 2021, la depozitele noi atrase în MDL la nivel de sector bancar a constituit 5,0 la sută în cazul depozitelor atrase de la persoanele fizice și 2,6 în cazul depozitelor atrase de la persoanele juridice. Ratele medii efective aplicate de bănci individuale au variat între 1,3 și 5,5 la sută în cazul persoanelor juridice și 3,2 și 6,0 la sută în cazul persoanelor fizice.

Analiza în dinamică a ratelor la creditele și depozitele noi acordate de bănci persoanelor fizice pe parcursul anului 2021 a consemnat evoluții neuniforme, în creștere pentru MDL și în descreștere în valută.

Rata dobânzii la creditele noi acordate în MDL persoanelor fizice la finele anului 2021 a fost cu 36 la sută mai mare comparativ cu finele anului precedent. Cea mai pronunțată creștere a fost înregistrată în luna octombrie 2021, când a avut loc schimbarea bruscă a tendinței, rata medie ponderată a creditelor noi acordate fiind la acel moment cu 8,4 la sută mai mare comparativ cu finele anului 2020.

Figura 2.4.3. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în moneda națională (dec.2020 = 100%)

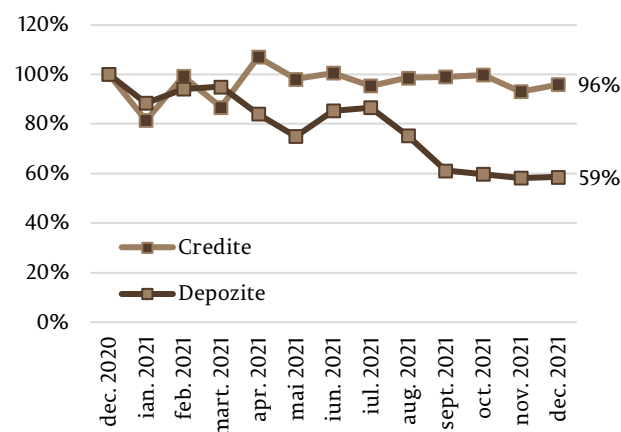

Sursa: BNM

În cazul creditelor noi în valută acordate persoanelor fizice, acestea au înregistrat o scădere a ratei medii ponderate cu 4,1 la sută comparativ cu finele anului 2020 (Figura 2.4.3). Evoluția ratei respective a consemnat o volatilitate mai redusă, dat fiind tempoul mai lent de reacție a altor bănci centrale de talie mondială la șocul inflaționist.

În cazul depozitelor noi atrase de la persoanele fizice, pe parcursul anului 2021 rata medie a dobânzii ponderate a urmat o tendință comună cu cea a creditelor în cazul depozitelor în moneda națională, iar pentru cele în valută tendințele au fost decuplate, în măsura în care băncile au oferit dobânzi cu 41,4 la sută mai mici decât la finele anului 2020.

Figura 2.4.4. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în valută (dec.2020 = 100%)

Sursa: BNM

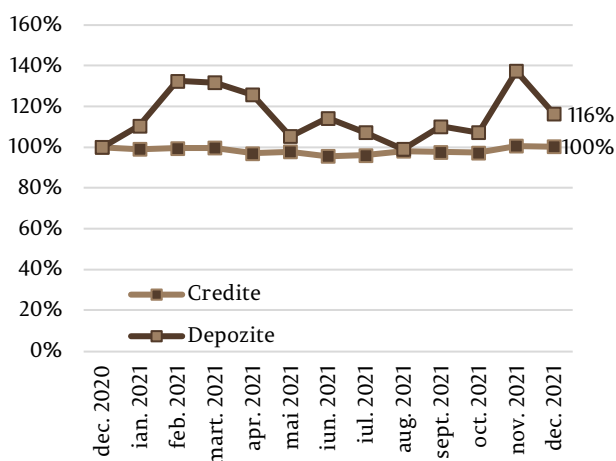
Ratele la credite noi acordate au fost mult mai stabile în cazul persoanelor juridice, pe când ratele la depozitele atrase au variat diferit în cazul depozitelor în MDL și depozitelor în valută.

Rata medie ponderată la creditele noi acordate în moneda națională persoanelor juridice a înregistrat valori similare cu cele de la finele anului 2020, la finele perioadei de raportare ajungând la nivelul de 100,3 la sută față de anul precedent (Figura 2.4.5).

În cazul ratei medii ponderate la creditele noi acordate în valută persoanelor juridice, aceasta a înregistrat o scădere modestă de 4,3 la sută față de anul precedent.

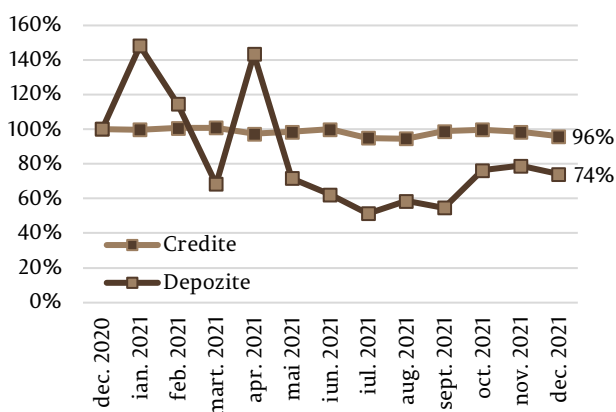
Concomitent, ratele medii ale dobânzilor aplicate la depozitele noi atrase de la persoanele juridice au înregistrat evoluții descendente pe parcursul anului de raportare,

Figura 2.4.5. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în moneda națională (dec.2020 = 100%)

Sursa: BNM

Figura 2.4.6. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în valută (dec.2020 = 100%)

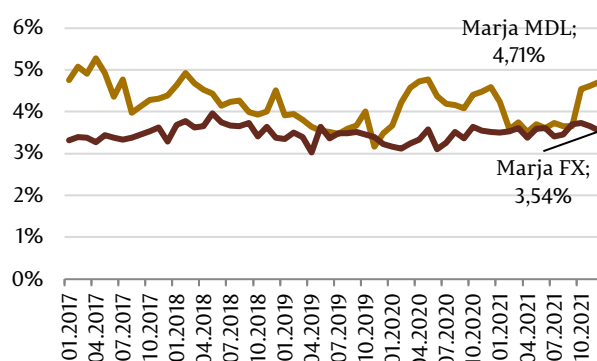
Sursa: BNM

ratele la depozitele în valută înregistrând, din nou, scăderi semnificative.

În contextul schimbărilor de tendință aferente ratelor dobânzii pe piața creditelor și a depozitelor, profitabilitatea băncilor s-a majorat pe parcursul perioadei de raportare.

Astfel, marja de dobândă la operațiunile în moneda națională s-a majorat cu 0,12 p.p. față de decembrie 2020 înregistrând valoarea 4,71 la sută, iar marja de dobândă la operațiunile în valută s-a majorat cu 0,03 p.p. față de decembrie 2020 constituind 3,54 la sută.

Figura 2.4.7. Evoluția marjei nete a dobânzii

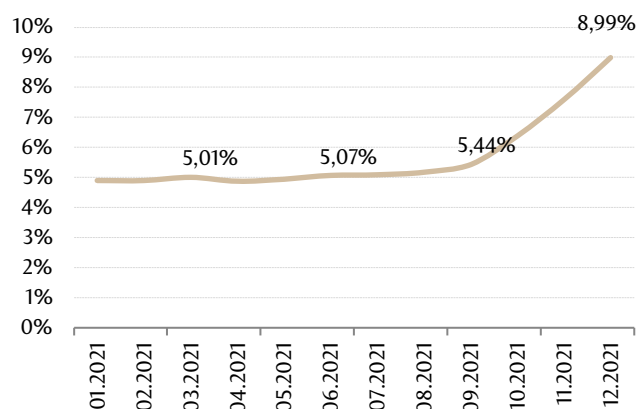

Sursa: BNM

Emisiunile de VMS: ratele dobânzilor

Ratele de dobândă pe piața VMS au fost cvazistabile în primele opt luni, oscilând în jurul valorii de 5,00 la sută, după care s-au plasat pe un trend rapid ascendent, determinat de modificările operate asupra ratei de bază a BNM, căreia i s-au alăturat influențe mai modeste venite de pe alte segmente: interesul investitorilor pentru acest tip de plasamente și majorarea substanțială a necesarului de finanțare al Ministerului Finanțelor.

Figura 2.4.8. Dinamica ratei dobânzii la VMS

Sursa: BNM

Astfel, în luna decembrie 2021, ratele de dobândă pe piața VMS au atins maxima acestui an de 8,99 la sută, semnificativ superioară valorii ratei de bază de 6,50 la sută.

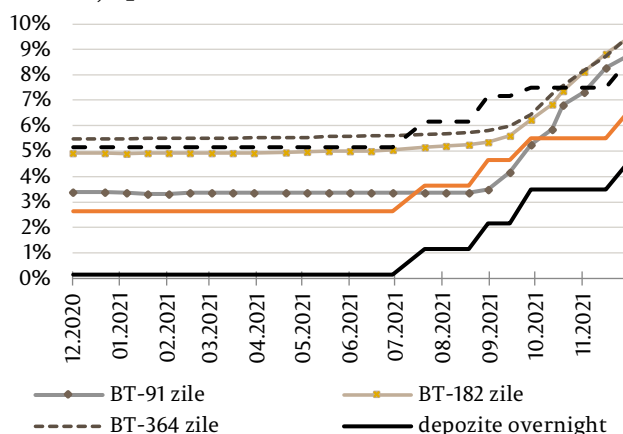
Investitorii nebancari au fost în continuare prezenți pe piața VMS grație atractivității ratelor de dobândă aferente VMS.

Volumele procurate de aceștia pe parcursul anului 2021 au fost similare celor din anul 2020 (1 863,7 mil. MDL) ca valoare absolută, dar înregistrând o diminuare ca pondere în volumul total adjudecat (de la 10,2 la sută la 7,4 la sută) comparativ cu anul 2020.

Evoluțiile ratelor dobânzilor aferente VMS au reflectat așteptările privind continuarea ciclului de majorare a ratei dobânzii de politică monetară în perioada imediat următoare.

În primele opt luni ale anului 2021, ratele dobânzilor aferente VMS și-au menținut același pattern specific celei de-a doua jumătăți a anului anterior, după care au crescut fulminant și s-au apropiat foarte mult ca valoare. Ratele de dobândă înregistrate la final de an au constituit 8,73, 9,41 și 9,45 la sută anual pentru scadențele de 91, 182 și 364 zile, corespunzător, fiind net superioare valorilor consemnate la finele anului 2020.

Figura 2.4.9. Dinamica ratelor dobânzilor la VMS cu scadența până la un an

Sursa: BNM

Creșterile pronunțate din ultimul trimestru s-au făcut mai puțin resimțite în media anuală aferentă VMS adjudecate, aceasta sporindu-și valoarea cu doar jumătate de punct procentual pe durata anului 2021.

Astfel, și amplitudinea creșterilor a fost similară din perspectiva scadenței titlurilor,

Tabel 2.4.1. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS, pe scadențe (%)

	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 364 zile	VM S >1 an	OS 2 ani	OS 3 ani	OS 5 ani	OS 7 ani
2021	4,51	5,73	5,94	5,63	5,58	5,95	6,20	6,69
2020	3,85	5,12	5,51	5,13	5,84	6,08	6,37	-

Notă: pentru OS sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor

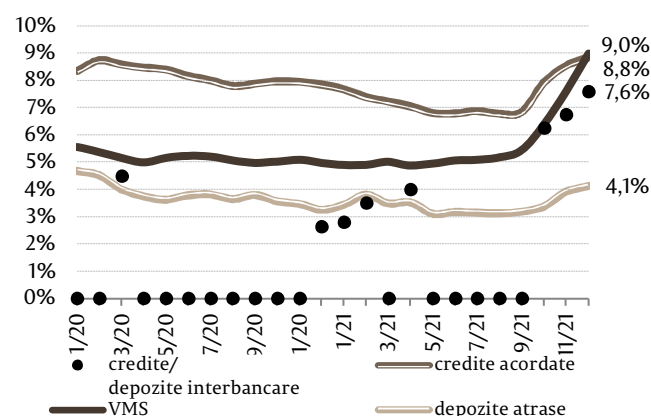
Sursa: BNM

înregistrând ajustări de dimensiuni comparabile pentru toate maturitățile: 0,66; 0,61 și, respectiv, 0,43 p.p. pentru bonuri cu termenul de circulație de 91, 182 și 364 zile, respectiv. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul Tabel 2.4.1.

În ierarhia randamentelor pe piața financiară întâietatea a fost păstrată în continuare de către dobânzile la creditele în economie.

Câștigurile oferite de investițiile în VMS au fost superioare celor oferite de depozitele bancare. Însă, ratele dobânzilor aferente VMS și-au reluat și apoi accelerat creșterea în ultimul trimestru al anului, distanțându-se semnificativ de cele aferente depozitelor și devansând în luna decembrie dobânzile la credite (Figura 2.4.10).

Figura 2.4.10. Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară

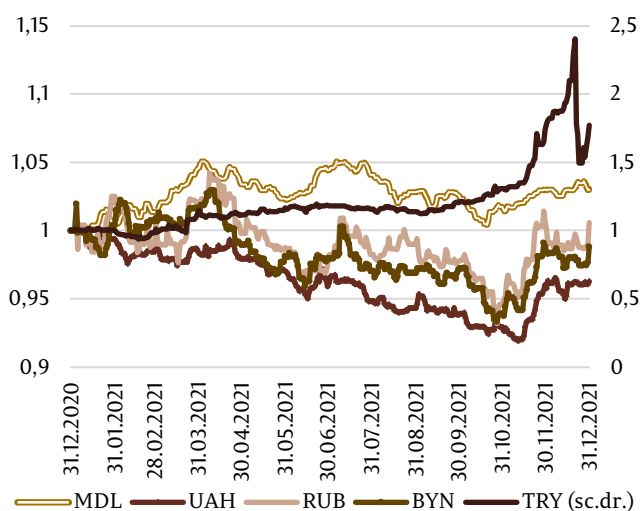

Sursa: BNM

Riscul valutar: dinamica cursului de schimb al MDL

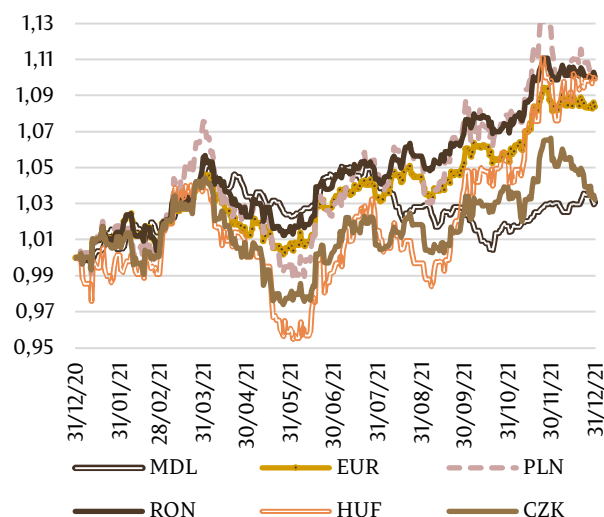
În anul 2021, MDL s-a depreciat în valori medii în raport cu USD cu 2,1 la sută și cu 6,0 la sută în raport cu EUR.

Figura 2.4.11. Evoluția monedelor partenerilor principali din CSI, Ucraina și Turcia în raport cu USD, 31.12.20=100 (+) depreciere; (-) apreciere)

Sursa: BNM

Figura 2.4.12. Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali din UE în raport cu USD, 31.12.20=100 (+) depreciere; (-) apreciere)

Sursa: BNM

Potrivit cursului de la finele anului, MDL s-a depreciat cu 3,1 la sută față de USD, iar în raport cu EUR a înregistrat o dinamică opusă, apreciindu-se cu 4,9 la sută.

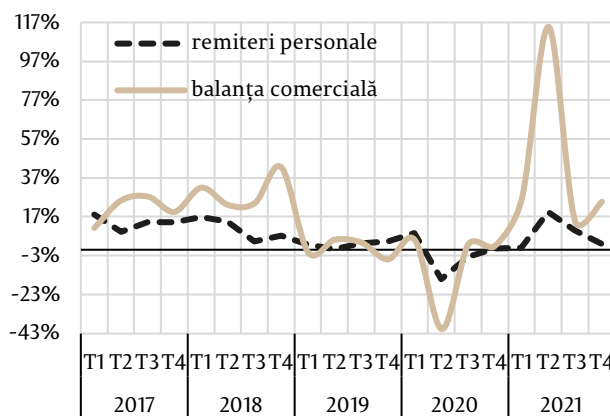
Pe parcursul perioadei de referință, o depreciere mai mare față de USD, în valori medii, au înregistrat monedele naționale ale Turciei, Belarus și Federației Ruse (Figura 2.4.11). Totodată, valutele principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova din UE au avut o dinamică inversă, în medie, întărindu-se în raport cu USD (Figura 2.4.12). În aceste condiții, MDL s-a depreciat în medie cu 2,3 la sută față de coșul valurilor partenerilor comerciali principali, ponderate

la cotele acestora în comerțul exterior al Republicii Moldova.

În anul 2021, deprecierea MDL a fost determinată de o cerere netă de valută pe piață, în condițiile în care importurile de mărfuri și servicii au crescut mai puternic față de exporturi, deficitul balanței comerciale adâncindu-se cu 37,6 la sută. În același timp, una din principalele surse de acoperire a acestuia, remiterile nete personale, a crescut ușor, cu 8,0 la sută (Figura 2.4.13), creând premise pentru intervenția BNM cu vânzare de rezerve valutare.

Creșterea importurilor s-a datorat atât creșterii volumului, cât și a prețurilor, în special la resursele energetice, precum și la alte categorii de produse de import - alimentare, materii prime. Presiuni mai mari de depreciere asupra MDL s-au resimțit în toamnă ca rezultat al creșterii semnificative a prețului de import al gazelor naturale, care a provocat anticipații inflaționiste și o preferință temporară a persoanelor fizice și a agenților economici de a acumula valută.

Figura 2.4.13. Dinamica remiterilor nete personale și a balanței comerciale a Republicii Moldova, față de anul precedent (MBP6)

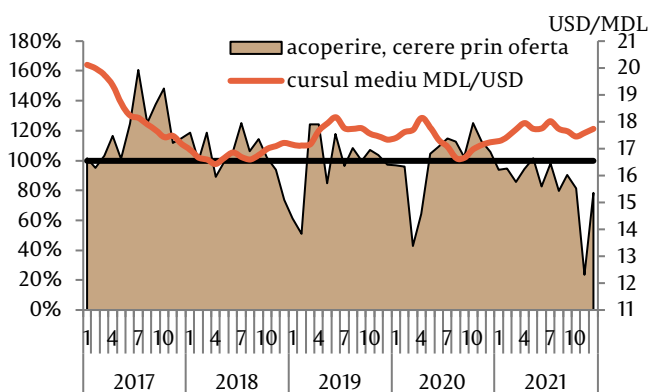

Sursa: BNM

Gradul de acoperire a cererii nete de valută prin oferta netă a fost subunitar, iar necesitățile de valută ale pieței au fost suplinite de BNM prin intervenții de vânzare a 305,4 mil. USD.

În anul 2021, cererea netă de valută din partea agenților economici a crescut cu 28,3 la sută, până la 2 949,5 mil. USD, comparativ cu creșterea nesemnificativă a ofertei nete de valută de la persoanele fizice cu 4,1 la sută, până la 2 382,9 mil. USD.

Figura 2.4.14. Gradul de acoperire a cererii nete de valută de la agenții economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice și dinamica cursului leului

Sursa: BNM

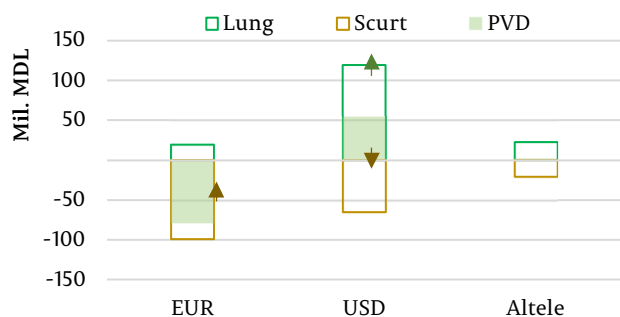
Prin urmare, gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută s-a cifrat la 80,8 la sută comparativ cu 99,6 la sută în anul precedent (Figura 2.4.14).

Riscul valutar indirect

Raportul dintre PVD și fondurile proprii ale sectorului bancar din Republica Moldova s-a încadrat în limitele prudențiale, iar impactul expunerii directe a sectorului la volatilitatea cursului de schimb valutar a fost redus.

La finele anului 2021, raportul PVD pe sector, pentru toate valutele, a constituit -23.9 mil. MDL, față de +13,9 mil MDL în 2020. În mare parte, poziția scurtă este determinată de mărirea poziției scurte aferente USD la acele bănci care au înregistrat poziții scurte la USD, precum și de micșorarea poziției lungi aferente USD la acele bănci care au înregistrat

Figura 2.4.15. Poziția valutară deschisă, pe valute

Notă: Acest grafic arată PVD pentru anul 2021, precum și suma pozițiilor lungi și scurte ale băncilor la finele anului curent (t), precum și a celui precedent (t-1). Săgețile arată direcția de evoluție a pozițiilor băncilor față de anul precedent.

Sursa: BNM

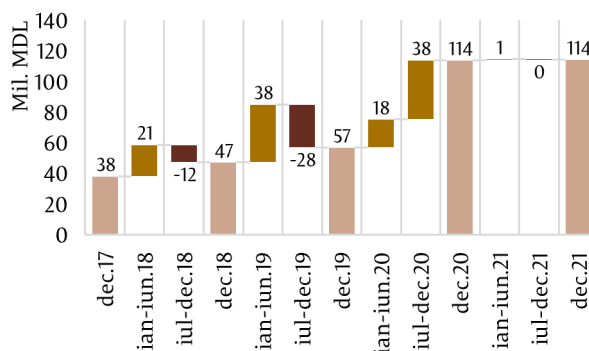
poziție lungă la USD, la finele 2021. În dezagregare pe valute, raportul PVD arată că la finele anului 2021 în cadrul sectorului bancar poziția scurtă a continuat să fie dominantă pentru EUR, iar cea lungă pentru USD și alte valute deținute.

2.5. Riscul de contagiune

La finele anului 2021, sectorul bancar autohton a înregistrat un nivel scăzut al riscului de contagiune din punctul de vedere al plasărilor interbancare, care rămân restrânse și neschimbate.

Plasările interbancare nete²⁷ ale băncilor licențiate din Republica Moldova în sectorul bancar autohton la finele anului 2021 au înregistrat valori similare cu cele din anul precedent, situându-se la nivelul de 114 mil. MDL (Figura 2.5.1). Rezultatele testării la stres nu au identificat cazuri de contagiune directă în limitele acestui sector, datorită nivelului redus al plasărilor nete interbancare ale băncilor în sectorul bancar autohton.

Figura 2.5.1. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în sectorul bancar autohton

Sursa: BNM

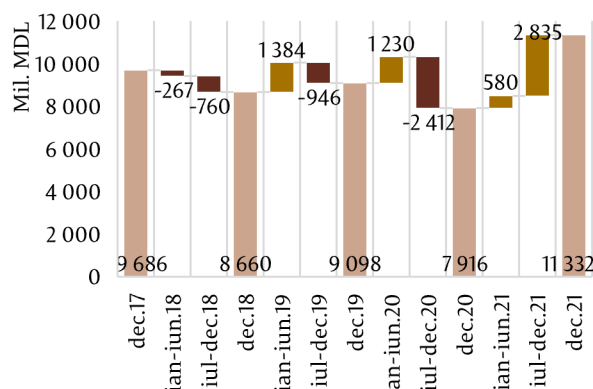
Efectele potențiale de contagiune externă provin din cinci țări în care sunt concentrate plasările băncilor.

Sectorul bancar autohton continuă să se afle în poziția net creditoare în raport cu contrapartidele de peste hotare. În acest sens, băncile sunt mai mult susceptibile la efecte de contagiune externă, decât fiind în stare să exercite contagiune asupra contrapartidelor din străinătate.

²⁷ Plasările interbancare nete reprezintă suma mijloacelor plasate de bănci, la nivel individual, mijloacele plasate de o

bancă fiind compensate cu mijloacele atrase de bancă de la aceeași contraparte.

Figura 2.5.2. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în băncile din străinătate

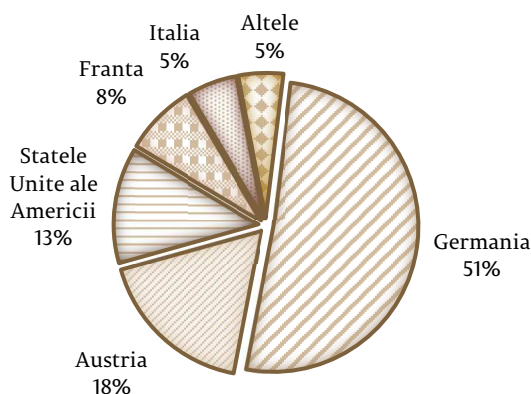

Sursa: BNM

Volumul plasărilor nete ale băncilor licențiate în bănci străine a constituit 11 332 mil. MDL, în creștere cu 43,1 la sută comparativ cu finele anului precedent (Figura 2.5.2).

Circa 95 la sută din plasările brute ale băncilor autohtone au fost efectuate în băncile din Germania, SUA, Austria, Franța și Italia (Figura 2.5.3).

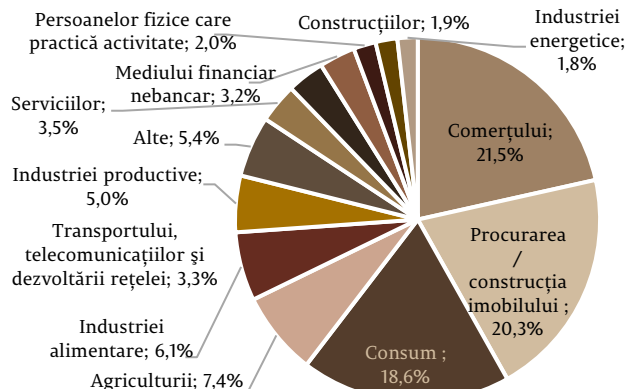
Figura 2.5.3. Repartizarea plasărilor brute ale băncilor autohtone, în funcție de țări

Sursa: BNM

Rețelele interbancare ale băncilor sunt, preponderent, diversificate. Plasările nete în cadrul sectorului bancar autohton sunt concentrate în două bănci de importanță sistemică și într-o bancă de talie mai mică. În ceea ce privește plasările băncilor în străinătate, numărul contrapărților străine la finele anului 2021 a ajuns la 53 bănci corespondente din 18 state ale lumii. Acest fapt, împreună cu expunerile relativ reduse față de băncile corespondente, localizate în multiple țări dezvoltate, indică prezența unui nivel de risc redus sub aspectul contagiunii interbancare.

Figura 2.5.4. Repartizarea pe ramuri a portofoliului de credite al băncilor la 31.12.2021

Sursa: BNM

Trei sectoare economice concentrează mai mult de jumătate din expunerile bancare.

Cel mai mare volum de credite din portofoliile băncilor a fost acordat comerțului (21,5 la sută), urmat de creditele acordate pentru procurarea și/sau construcția imobilului (20,3 la sută), creditele de consum (18,6 la sută) și creditele acordate agriculturii și industriei alimentare (13,4 la sută). Expunerile către celelalte ramuri sunt semnificativ mai joase și nu depășesc o pondere de 5 la sută din portofoliul de credite al băncilor (Figura 2.5.4).

Creditele acordate populației câștigă teren în portofoliile băncilor.

În dinamică, pe ultimii 5 ani, se atestă o descreștere a ponderii creditelor acordate către majoritatea sectoarelor economice, cea

Tabelul 2.5.1. Dinamica ponderii creditelor acordate de bănci pe ramuri, comparativ cu anul precedent

Ramura	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Credite acordate agriculturii	▲	▲	▼	▲	▼
Credite acordate industriei alimentare	▲	▼	▼	▼	▼
Credite acordate în domeniul construcțiilor	▼	▲	▲	▼	▲
Credite de consum	▲	▲	▲	▼	▲
Credite acordate industriei energetice	▲	▼	▼	▲	▲
Credite acordate băncilor	▼	▼	▲	▲	▲
Credite acordate Guvernului	▲	▲	▼	▲	▼
Credite acordate UAT /instituțiilor subordonate UAT	▼	▲	▲	▲	▲
Credite acordate industriei	▼	▼	▼	▼	▼
Credite acordate comerțului	▼	▼	▼	▼	▼
Credite acordate mediului financiar nebanca	▼	▼	▼	▼	▲
Credite acordate pentru procurarea / construcția imobilului	▲	▲	▲	▲	▲
Credite acordate organizațiilor necomerciale	▼	▼	▲	▼	▲
Credite acordate persoanelor fizice care practică activitate	▼	▼	▼	▲	▼
Credite acordate în domeniul transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei	▼	▲	▼	▼	▼
Credite acordate în domeniul prestării serviciilor	▼	▼	▼	▲	▼
Alte credite acordate	▲	▼	▼	▼	▲

Sursa: BNM

mai pronunțată fiind descreșterea ponderii creditelor acordate comerțului (-8,0 p.p.). În același timp înregistrează creșteri semnificative creditele acordate persoanelor fizice pentru procurarea / construcția imobilului (+13,6 p.p) și creditele de consum (+9,0 p.p.).

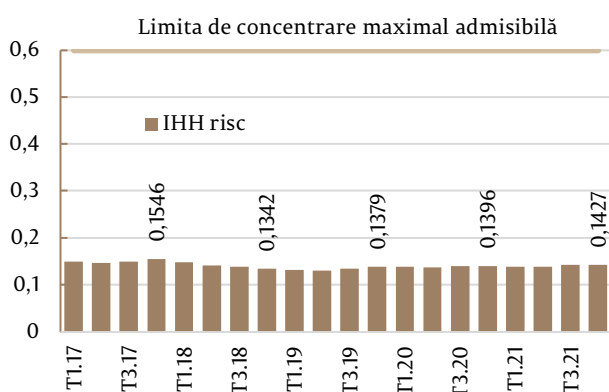
Portofoliile băncilor sunt caracterizate de o diversificare sectorială relativ înaltă, dar și o disciplină bună din partea debitorilor.

Din perspectiva expunerilor comune față de sectoarele economice, s-a evaluat nivelul concentrării sectoriale a portofoliilor băncilor, considerând și riscurile aferente fiecărui sector prin aplicarea unui amplificator de risc²⁸ caracteristic fiecărui sector. Indicatorul de concentrare ajustat la risc (Figura 2.5.5) acumulează valori scăzute, cu toate că pe parcursul anului 2021 se observă o creștere ușoară a indicatorului. La nivel individual au fost identificate niveluri de concentrare²⁹ mai ridicate, însă chiar și cel mai concentrat portofoliu se află cu mult sub limita de concentrare maximă admisibilă³⁰.

Interacțiunile sectorului bancar cu sectorul financiar nebancaș rămân limitate.

Expunerea directă a sectorului bancar față de sectorul nebancaș înregistrează valori reduse. Conform informației raportate de bănci, soldul depozitelor IFN în bănci la sfârșitul

Figura 2.5.5. Evoluția indicatorului de concentrare ajustat la risc în raport cu limita de concentrare maximal admisibilă

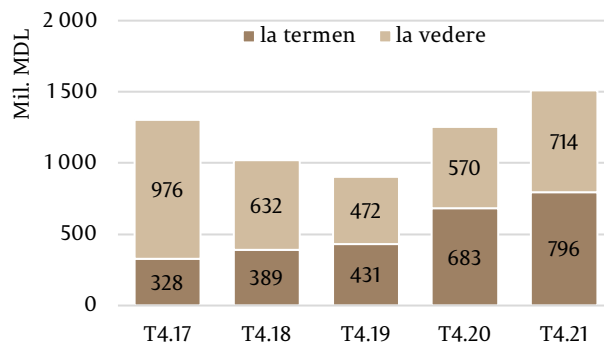
Sursa: BNM

²⁸ Amplificatorul de risc nu evaluează volatilitatea fiecărui sector în raport cu economia țării, ci consideră existența unui risc ținând cont de structura sectorială a portofoliilor băncilor.

²⁹ Nivelul de concentrare s-a determinat prin amplificarea variabilei, care reprezintă nivelul concentrării (indicele

anului 2021 a constituit 1 510 mil. MDL sau 1,7 la sută din soldul depozitelor atrase de bănci. Repartizarea acestora după scadență este aproape egală, 47 la sută dintre depozite fiind plasate la vedere (grad mai înalt de volatilitate), iar 53 la sută – la termen. În structură pe monede, 49,3 la sută din depozitele IFN sunt denuminate în MDL și 50,7 la sută – în valută.

Figura 2.5.6. Evoluția soldului depozitelor atrase de la IFN în structură după scadență

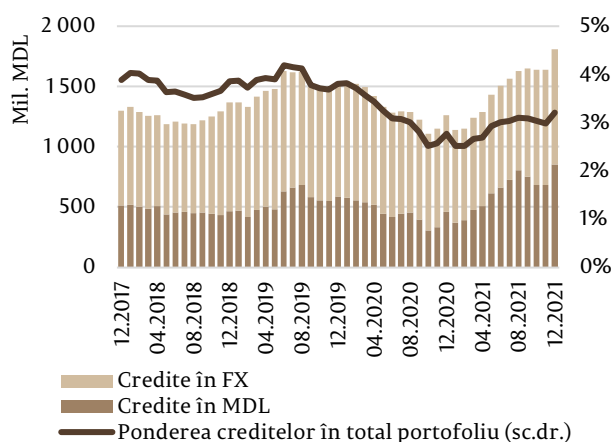

Sursa: BNM

Pe partea de active, expunerile directe ale băncilor față de IFN înregistrează valori scăzute și nu prezintă riscuri semnificative pentru stabilitatea financiară.

Astfel, ponderea maximă a deținerilor individuale ale băncilor în capitalurile IFN nu depășește 3 la sută din capitalul reglementat al băncii, nefiind o sursă de contagiune pentru sectorul bancar.

Figura 2.5.7. Ponderea creditelor acordate de către bănci către IFN

Sursa: BNM

Herfindahl-Hirschman) într-un sector, cu nivelul creditelor neperformante corespunzătoare acestui sector.

³⁰ Limita de concentrare maximă admisibilă reprezintă valoarea maximă a nivelului de concentrare înregistrată de bancă, care nu s-a soldat cu proceduri de redresare sau rezoluție.

Creditele acordate de bănci mediului financiar nebanca la finele anului 2021 au constituit doar 3,2 la sută din portofoliul de credite, iar calitatea acestora (rata creditelor neperformante de 4,8 la sută) se află sub valoarea medie a ratei creditelor neperformante (6,1 la sută).

2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor

În timp, sectorul bancar din Republica Moldova a asistat la multe transformări semnificative datorită progreselor în adoptarea tehnologiilor digitale, transformărilor modelului de afaceri, sistematizării/actualizării standardelor de reglementare conform normelor europene și multor altor factori interni și externi.

Băncile au devenit mult mai avansate, iar aspectul securității a fost îmbunătățit în mare măsură, dar și operațiunile bancare au devenit mult mai complexe.

Pe măsură ce economia și sistemul financiar din Republica Moldova se află într-un proces continuu de digitalizare, utilizarea tehnologiilor informaționale a devenit o parte importantă a vieții de zi cu zi și cu atât mai mult în timpul pandemiei COVID-19. Astfel, potențialele atacuri cibernetice ce pot avea impact asupra activității băncilor au devenit și mai evidente și mai probabile, iar protejarea resurselor TIC sensibile la atacuri și întreruperi a devenit o sarcină crucială.

Întreruperea activității și incidentele cibernetice au fost în topul riscurilor din întreaga lume pe parcursul anului 2021, conform studiului ALLIANZ Risk Barometer. Întreruperea activității, pandemia și incidentele cibernetice sunt strâns legate între ele, demonstrând vulnerabilitățile tot mai mari ale lumii noastre extrem de globalizate și conectate.

Pandemia este un memento că managementul riscurilor și managementul continuității activității trebuie să evolueze în continuare pentru a ajuta băncile să se pregătească și să supraviețuiască evenimentelor extreme. În timp ce pandemia continuă să aibă un control ferm asupra țărilor din întreaga lume, trebuie, de asemenea, să fie pregătite pentru scenarii extreme mai frecvente³¹.

Experții internaționali în securitate cibernetică consideră că în 2022 amenințările ransomware vor domina³². În anul 2021, la nivel global a fost înregistrată o creștere semnificativă a incidentelor cibernetice de tip ransomware și care au avut un impact considerabil asupra instituțiilor critice, 37 la sută dintre companii fiind lovite de ransomware în 2021. Acest timp de amenințări acționează prin blocarea datelor victimelor și solicitarea de recompense pentru deblocare, iar plățile de răscumpărare sunt în creștere.

Majoritatea incidentelor atestate au fost cauzate de indisponibilitatea sistemelor și/sau a serviciilor TIC.

Urmare a evaluării riscurilor TIC în băncile licențiate din Republica Moldova în anul 2021, cele mai expuse arii sunt continuitatea activității, gestiunea riscurilor în domeniul TIC, utilizarea sistemelor/serviciilor care nu mai dispun de suport tehnic din partea furnizorilor, care ar putea cauza și facilita eventuale incidente și/sau atacuri informaționale.

De asemenea, cea mai mare problemă rămâne a fi faptul că majoritatea băncilor nu dețin un sediu de rezervă dotat corespunzător și capabil pentru relocarea personalului în scopul asigurării continuității activității proceselor critice în cazul indisponibilității sediului de bază.

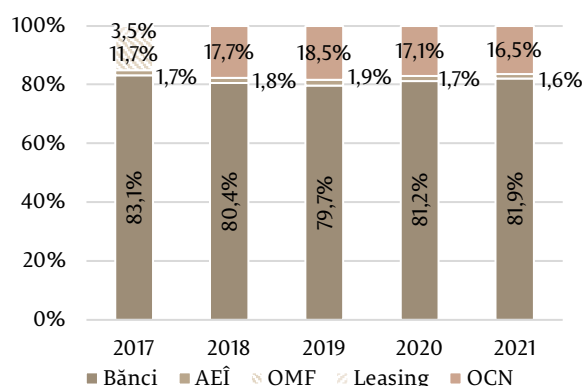
³¹ 10th Allianz Risk Barometer 2021, <https://www.agcs.allianz.com/news-and-insights/news/allianz-risk-barometer-2021.html>

³² Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, <https://stisc.gov.md/ro/securitatea-cibernetica-previziuni-pentru-anul-2022>

3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR

3.1. Sectorul de creditare nebanară

Figura 3.1.1. Cota portofoliilor de credite și a împrumuturi acordate de bănci, OCN și AEÎ³³

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor BNM, CNPF și BNS

Sectorul de creditare nebanară și-a reluat ritmul de creștere pe toate subcomponentele după stagnarea din 2020.

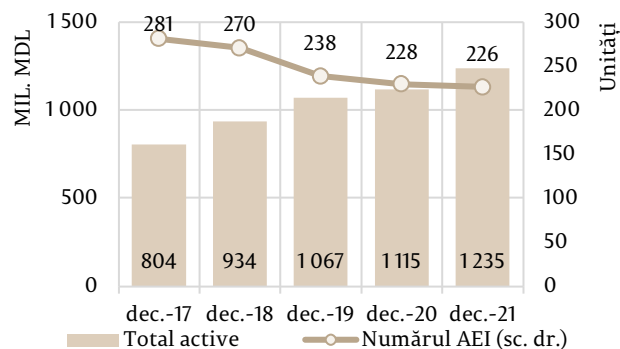
Activitățile de creditare nebanară sunt desfășurate de OCN și AEÎ. Analizând structura portofoliului de credite și împrumuturi acordate de bănci, OCN și AEÎ (Figura 3.1.1), se observă că tendința crescătoare a ponderii instituțiilor financiare nebanare în sistemul financiar s-a temperat al doilea an consecutiv, majorarea portofoliului băncilor fiind superioară creșterii portofoliului de credite nebanare. În total, portofoliul de împrumuturi al companiilor financiare nebanare constituie 18,1 la sută din portofoliul de credite total pe sectorul financiar (2020: 18,8 la sută).

Asociațiile de economii și împrumut (AEÎ)

Sectorul AEÎ continuă să se consolideze, unui număr mai mic de asociații revenindu-i un volum mai mare de active, cu toate acestea, rămâne a fi cel mai neconcentrat dintre sectoarele financiare.

Conform situației de la finele anului de raportare, 226 de asociații dețin licențe pentru desfășurarea activității AEÎ. În ultimii 5 ani, numărul asociațiilor s-a redus cu 55 de unități, fiind în descreștere cu 2 unități pe parcursul anului 2021 (Figura 3.1.2).

Figura 3.1.2. Evoluția numărului de AEÎ și a activelor acestora

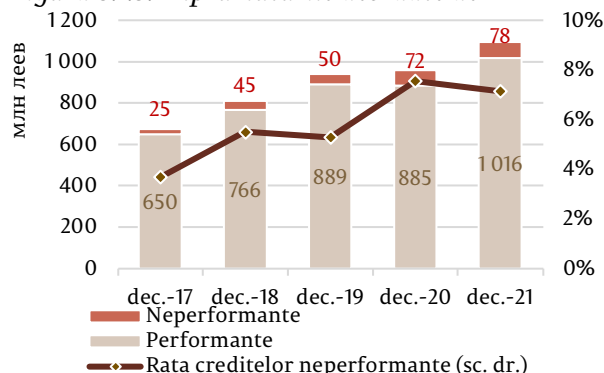
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

AEÎ prezintă valori relativ scăzute, în comparație cu alți reprezentanți ai pieței financiar-nebanare. Indicele de concentrare IHH a înregistrat valori reduse (31.12.2021 = 529), care caracterizează piața ca una neconcentrată. Pe parcursul anului 2021, numărul total al membrilor asociațiilor s-a majorat ușor (1,4 la sută) în comparație cu anul 2020; în timp ce, numărul depunătorilor, dar și a beneficiarilor de împrumuturi s-a diminuat -0,27 la sută și -4,65 la sută, respectiv.

Activitatea AEÎ pe parcursul anului 2021 a avut evoluții pozitive și riscuri moderate.

La 31.12.2021, volumul activelor totale ale AEÎ a însumat 1 235,2 mil. MDL, în creștere cu 10,75 la sută comparativ cu finele anului 2020 (Figura 3.1.2). Ponderea maximă în structura activelor AEÎ revine împrumuturilor acordate, acestea constituind 88,6 la sută din valoarea totală a

Figura 3.1.3. Împrumuturile acordate de AEÎ

Notă: categoria „Performante” include împrumuturile clasificate ca „Standard” și „Supravegheat”; categoria „Neperformante” include împrumuturile clasificate ca „Substandard”, „Dubios” și „Compromis”

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

³³ Ponderea în totalul creditelor și împrumuturilor acordate de bănci, AEÎ și OCN

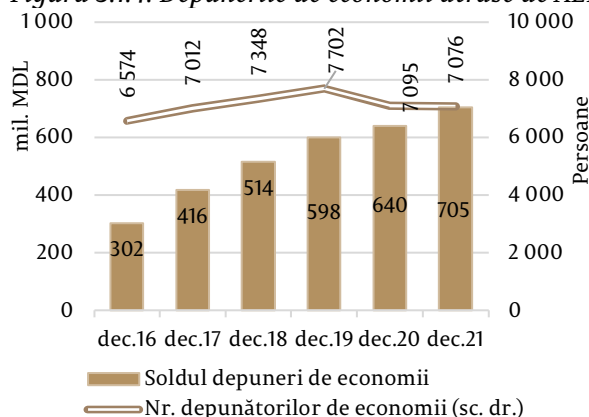
activelor. Valoarea totală a împrumuturilor acordate membrilor AEÎ a însumat 1 094,4 mil. MDL, conform situației din 31.12.2021, în creștere cu 14,25 la sută față de anul precedent (Figura 3.1.3).

Calitatea împrumuturilor acordate de AEÎ se menține sub nivelul pre-pandemic.

Rata împrumuturilor neperformante³⁴ la finele anului de raportare a constituit 7,1 la sută, în descreștere ușoară în comparație cu anul 2020, dar mai ridicată decât valorile înregistrate în anii precedenți (Figura 3.1.3). De menționat, că pentru acoperirea pierderilor potențiale din împrumuturi, AEÎ au format și mențin provizioane (în valoare totală de 87,4 mil. MDL). Valoarea medie a unui împrumut acordat de AEÎ continuă să crească, ajungând la finele anului 2021 la 32 474 MDL (2020: 27 103 MDL, 2017: 16 597 MDL).

AEÎ (categoria B) își finanțează activitatea de creditare în proporție de 71,8 la sută din contul depunerilor de economii, 5,4 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 22,8 la sută din totalul de împrumuturi acordate. În același timp AEI (categoria A) se finanțează în proporție de 34,8 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 65,2 la sută din totalul de împrumuturi acordate. Valoarea consolidată a depunerilor de economii atrase de la membrii AEÎ a constituit 704,8 mil. MDL (Figura 3.1.4.), în creștere cu 10 la sută față de valoarea depunerilor înregistrată în 2020.

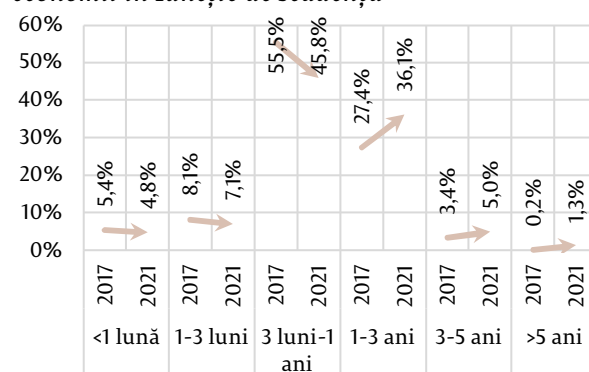
Figura 3.1.4. Depunerile de economii atrase de AEÎ

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

³⁴ Soldul împrumuturilor din categoriile substandard, dubioase și compromise raportate la totalul împrumuturilor.

Figura 3.1.5. Evoluția ponderii depunerilor de economii în funcție de scadență

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Descreșterea numărului depunătorilor de economii pe parcursul anului 2021, concomitent cu creșterea soldului depunerilor de economii a condus la majorarea valorii medii a economiilor atrase până la 99 599 MDL (2020: 90 258 MDL, 2017: 59 368 MDL).

Depunerile de economii pe termen scurt reprezintă puțin peste jumătate din depunerile atrase, iar caracterul mai volatil al acestora creează riscuri în gestionarea lichidității.

Depunerile pe până la 1 an au constituit 57,6 la sută din totalitatea depunerilor de economii atrase (2020: 55,8 la sută, 2017: 68,9 la sută). Cu toate că acest indicator este încă unul ridicat, se conturează o tendință pozitivă de creștere a maturității depozitelor (Figura 3.1.5.), ceea ce îi va oferi AEÎ surse de finanțare mai stabile și va permite o gestionare mai eficientă a lichidităților.

Gradul de îndatorare a AEÎ este unul scăzut, cca 1/3 din active fiind finanțate din contul capitalului propriu.

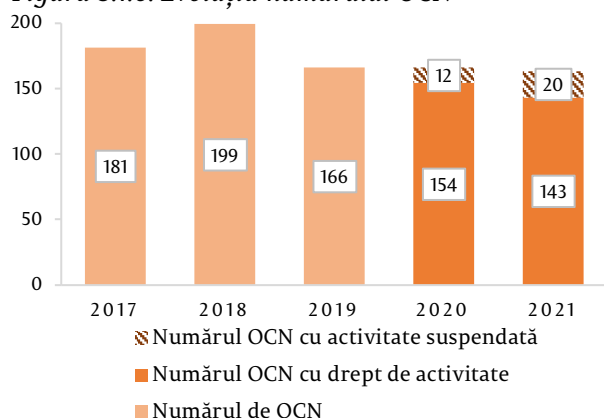
Valoarea agregată a levierului³⁵ AEÎ a consemnat valori ridicate (32,8 la sută la situația din 31.12.2021), iar la nivel individual sunt șapte asociații care înregistrează valori negative ale capitalului propriu și încă două asociații cu valoarea levierului sub 3 la sută; restul menținând un nivel de peste 3 la sută al levierului.

Organizațiile de creditare nebancaară (OCN)

Gradul înalt de concentrare a pieței OCN persistă în continuare, cotele în piață a celor mai

³⁵ Levierul a fost calculat ca raportul dintre capitalul propriu și expunerile totale (active).

Figura 3.1.6. Evoluția numărului OCN

Notă: evoluția prezentată în comparație cu numărul OMF (datele până în trimestrul III 2018), începând cu 2020 evoluția este divizată pe:

(i) OCN cu drept de activitate și (ii) OCN cu activitate suspendată
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

mari 10 OCN menținându-se practic la același nivel comparativ cu anul precedent, iar cea mai mare companie depășind cele mai mici 6 bănci după portofoliul de credite.

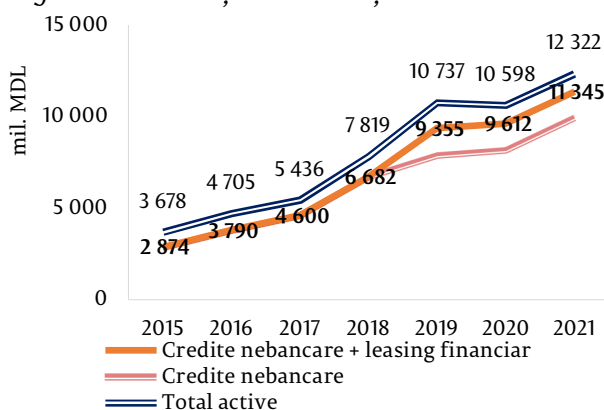
La finele anului 2021, pe piața de creditare nebanară activau 143 OCN, dintre care 20 organizații cu activitate suspendată.

Mărimea OCN variază considerabil, primele 10 organizații deținând 68,8 la sută din totalul activelor, 69,7 la sută din totalul împrumuturilor acordate, inclusiv leasingul financiar, și 67,2 la sută din numărul total de beneficiari de împrumuturi.

Activele totale și portofoliul de credite al OCN și-au reluat ritmul de creștere după stagnarea din 2020.

Valoarea activelor totale ale OCN a constituit la finele anului de referință 12 321,8 mil. MDL, dintre acestea 92,1 la sută reprezentând

Figura 3.1.7. Evoluția activelor și creditelor OCN

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

portofoliul de împrumuturi. Astfel, valoarea portofoliului de împrumuturi a însumat 11 345,0 mil. MDL, fiind în creștere cu 1 733,3 mil. MDL (18,0 la sută) în raport cu perioada similară a anului precedent. Ponderea leasingului financiar în portofoliul OCN s-a redus până la 12,9 la sută, înregistrând practic același sold în raport cu 2020.

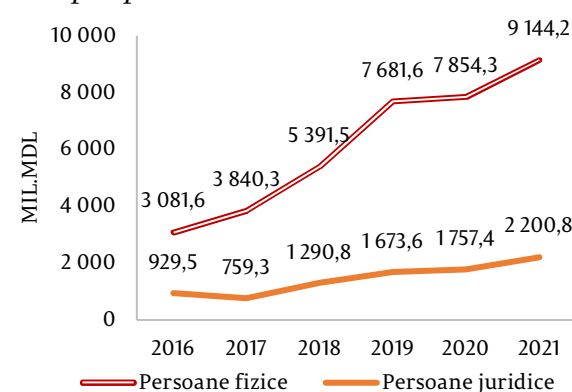
Extinderea portofoliul de credite acordate de OCN, tradițional, se datorează creșterii împrumuturilor acordate persoanelor fizice.

În distribuție pe tipuri de debitori, începând cu anul 2016, se constată o ascensiune considerabilă a creditelor pentru persoanele fizice, accelerându-se cu ritmuri vertiginoase de creștere anuală (2017: +26 la sută, 2018: +40 la sută, 2019: +42 la sută față de anul precedent), cu excepția anului 2020 când această tendință a încetinit considerabil (o creștere de doar 2,3 la sută), afectată de evoluțiile pandemiei. La finele anului 2021, portofoliul creditelor persoanelor fizice a însumat 9 144,2 mil. MDL sau 80,6 la sută din portofoliul total, consemnând o creștere anuală de 16,4 la sută. Soldul creditelor acordate companiilor a constituit 2 200,8 mil. MDL, înregistrând o ascensiune de 25,2 la sută sau 443,4 mil. MDL față de 2020.

Ponderea creditelor atașate la cursul valutei acordate persoanelor fizice prezintă în continuare un risc semnificativ pentru debitorii care nu sunt asigurați natural de riscul valutar.

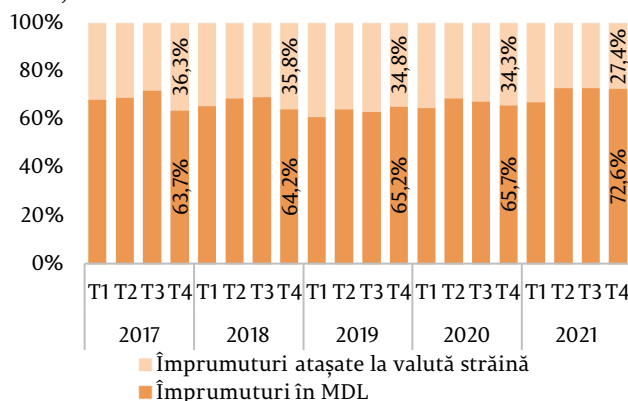
Conform informațiilor raportate de OCN, 27,4 la sută din împrumuturi sunt atașate la cursul valutei, iar 72,6 la sută – în MDL.

Figura 3.1.8. Dinamica împrumuturilor acordate de OCN pe tip de debitor

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Figura 3.1.9. Dinamica ponderii creditelor în MDL și atașate la cursul valutei acordate de OCN

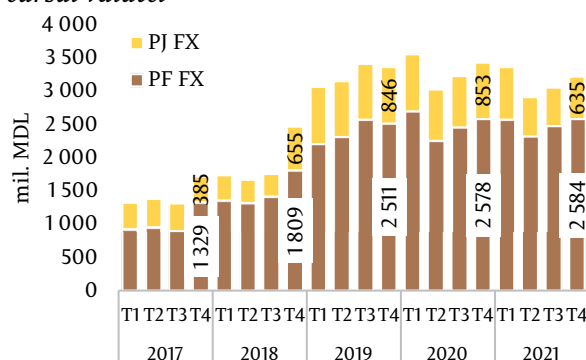
Sursa: CNPF - Raportul privind statistica monetară 4SR

Împrumuturile acordate de OCN atașate la cursul valutei au constituit la finele anului analizat 3 219,1 mil. MDL, înregistrând o descreștere de 6,2 la sută față de anul precedent.

Creditele atașate la cursul valutei acordate persoanelor fizice, care se consideră a fi mai sensibile la riscul valutar reprezintă 22,0 la sută din portofoliul total al OCN sau 2 584,2 mil. MDL (59,8 la sută din capitalul propriu agregat).

Riscul de credit aferent creditelor atașate la cursul valutei rămâne a fi un risc major care poate genera creșterea expunerii debitorilor și, respectiv, creșterea riscului de nerambursare a împrumuturilor în cazul fluctuațiilor nefavorabile ale cursului valutar.

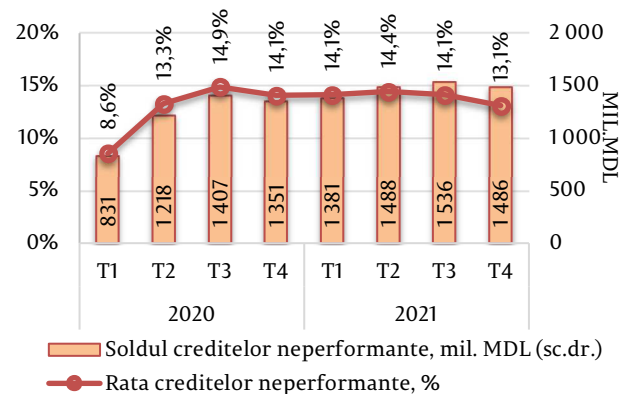
Figura 3.1.10. Dinamica echivalentului în MDL a portofoliului de credite acordat de OCN atașat la cursul valutei

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

³⁶ CNPF menționează că indicatorul respectiv prezentat în rapoartele financiare de către OCN nu reflectă pe deplin valoarea reală a stării de expirare a creditelor, context în care OCN utilizează masiv mecanismul de transmitere către persoane terțe a dreptului de încasare a creanțelor aferente contractului de credit, fiind astfel diminuată rata creditelor neperformante reflectată în rapoarte. În acest sens, prin

Figura 3.1.11. Dinamica creditelor neperformante în portofoliul OCN

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

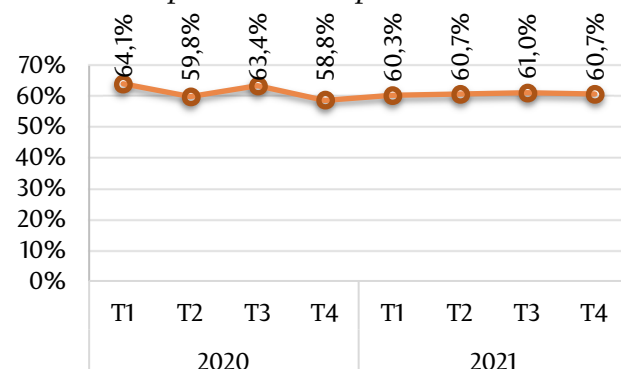
Considerând că riscul valutar afectează concomitent toți debitorii sectorului financiar, materializarea acestui risc poate avea un caracter sistemic major.

Calitatea portofoliului de credite și gradul de acoperire a creditelor neperformante au avut o dinamică favorabilă în 2021.

Pe parcursul perioadei de referință, ponderea creditelor neperformante³⁶ (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor s-a diminuat cu 1,0 p.p., constituind 13,1 la sută la 31.12.2021. Totodată, creditele neperformante în valoare absolută s-au majorat cu 10,0 la sută (134,8 mil. MDL), constituind 1,485,8 mil. MDL.

Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane prudențiale s-a

Figura 3.1.12. Dinamica ratei de acoperirea a creditelor neperformante cu provizioane

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

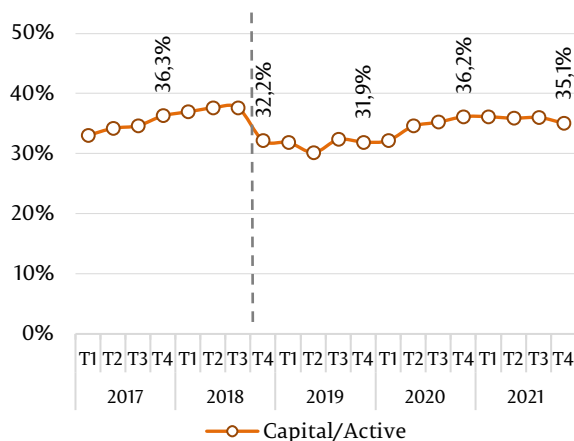
legea de modificare a unor acte normative (nr. 93/2022) a fost limitată posibilitatea transmiterii unei persoane terțe a dreptului de încasare a unei creanțe. Transmiterea acestui drept este posibilă doar în cazul în care termenul oricărui plăți restante depășește 90 de zile de la data scadenței acestora.

menținut în jurul nivelului de 60 la sută pe parcursul anului 2021, înregistrând valoarea de 60,7 la sută la situația din decembrie 2021.

Structura surselor de finanțare a OCN nu a înregistrat schimbări semnificative pe parcursul anului analizat, fiind compusă, preponderent, din împrumuturi de la nerezidenți.

OCN se finanțează în proporție de 35,1 la sută din capital propriu și în proporție de 58,2 la sută - din credite și împrumuturi și 6,8 la sută din mijloace atrase din alte surse. Ponderea capitalului propriu în finanțarea activelor s-a micșorat față de finele anului 2020 cu 1,1 la sută, urmare a creșterii mai rapide a activelor agregate (+16,3 la sută) în raport cu capitalul propriu (+12,7 la sută). La situația din 31.12.2021, la nivel individual, 13 organizații au raportat valori sub nivelul minim de 5 la sută prevăzut de Legea 1/2018 (niciuna din top 20 după valoarea activelor), dintre care 9 OCN au înregistrat capital propriu negativ.

Figura 3.1.13. Evoluția raportului agregat capital/active al OCN

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Sursele de finanțare sunt dominate de împrumuturi în valută (62,1 la sută), iar poziția valutară scurtă la nivel agregat expune sectorul OCN la riscul de depreciere a monedei naționale.

Cota finanțării atrase de la nerezidenți constituie 61,7 la sută din totalul creditelor și împrumuturilor atrase sau 4 487,7 mil. MDL, dintre care în valută - 3 441,7 mil. MDL. De asemenea, OCN se împrumută activ de la bănci, soldul creditelor contractate înregistrând o creștere pe parcursul anului 2021. Astfel, aproape ¼ din sursele de finanțare constituie creditele de la bănci.

Tabel 3.1.1. Sursele de finanțare a OCN

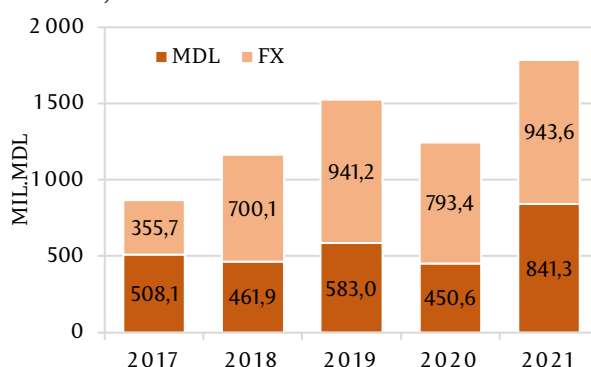
Sursele de finanțare	TOTAL, mil. MDL	inclusiv în valută
Credite și împrumuturi:	7 278.8	4 519.7
Bănci	1 784,9	943,6
Companii financiare	353,3	26,1
Companii nefinanciare	274,8	71,5
Populație	378,1	36,7
Nerezidenți	4 487,7	3 441,7

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

La 31.12.2021, cca 52,9 la sută din toate creditele atrase de OCN de la bănci sunt în valută. Valoarea creditelor atrase în valută de la bănci reprezintă echivalentul a 943,6 mil. MDL, în creștere cu 150,2 mil. MDL pe parcursul anului analizat.

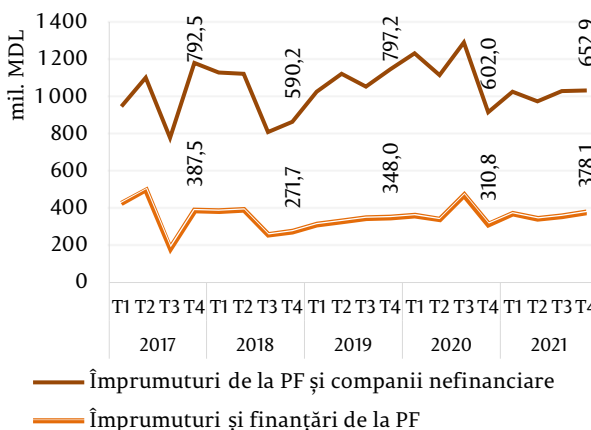
În principal, creditele în valută sunt contractate de la bănci de către companiile de leasing care au fost înregistrate drept OCN începând cu trimestrul IV 2018.

Figura 3.1.14. Evoluția creditelor atrase de la bănci, în MDL și valută

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Figura 3.1.15. Valoarea estimată a finanțărilor rambursabile ale OCN

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Valoarea estimată a finanțărilor rambursabile, atrase de la persoane fizice și de la persoane juridice nefinanciare s-a diminuat comparativ cu anul precedent, oscilând, pe parcursul anului, în jurul valorii de 650 mil. MDL.

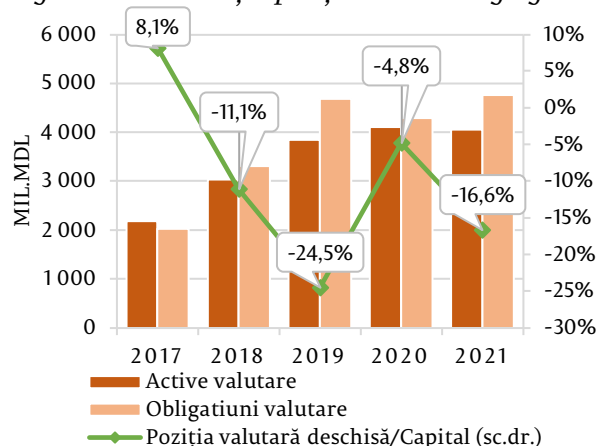
Valoarea obligațiunilor față de persoanele fizice și persoanele juridice nefinanciare, atrase de OCN, care pot fi caracterizate drept împrumuturi sau alte mijloace rambursabile este estimată prin excluderea din sursele rambursabile a (i) creditelor bancare, (ii) împrumuturilor (de la nerezidenți, de la alte organizații financiare), (iii) datoriilor privind dividendele, (iv) creditelor comerciale și avansurile, (v) provizioanelor pentru pierderi la credite și (vi) capitalului propriu.

Este de remarcat că art.9 pct.1 lit.a) din Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancaară interzice atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public, cu excepția datoriilor subordonate sau împrumuturile de la fondatori.

Valoarea totală estimată a finanțărilor rambursabile atrase de la persoanele fizice și de la persoanele juridice nefinanciare, la finele anului 2021, a constituit 652,9 mil. MDL (dintre acestea cca 378,1 mil. MDL au constituit mijloace atrase de la persoanele fizice, iar 274,3 mil. MDL – de la persoanele juridice nefinanciare).

Poziția valutară deschisă agregată este negativă (scurtă), respectiv, la nivel agregat, bilanțul OCN-lor este vulnerabil la deprecierea monedei naționale.

Figura 3.1.16. Evoluția poziției valutare agregate

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

³⁷ Licență retrasă CA „MOLDOVA-ASTROVAZ” SA.

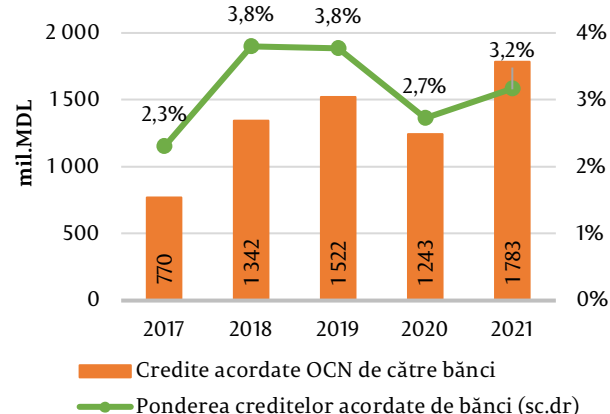
Obligațiunile valutare au înregistrat o creștere superioară creșterii activelor valutare, ceea ce a rezultat în extinderea poziției valutare scurte până la nivelul de 16,6 la sută din capitalul propriu al OCN.

Riscul de contagiune financiară directă între sectorul bancar și sectorul organizațiilor de creditare nebancaară rămâne a fi redus.

Expunerea băncilor autohtone față de OCN este reprezentată prin creditele bancare acordate OCN. Cota creditelor acordate OCN în portofoliul bancar pe parcursul anului analizat a înregistrat o dinamică pozitivă, la finele perioadei aceasta înregistrând 3,2 la sută în portofoliul total de credite.

În același timp, contagiunea indirectă rămâne un risc identificat, care se poate realiza prin îndatorarea rapidă a populației și fragilizarea situației sale financiare, cu posibilitatea pauperizării în cazul unei crize financiare și a transmiterii în lanț a blocajelor financiare.

Figura 3.1.17. Evoluția ponderii creditelor bancare acordate către OCN

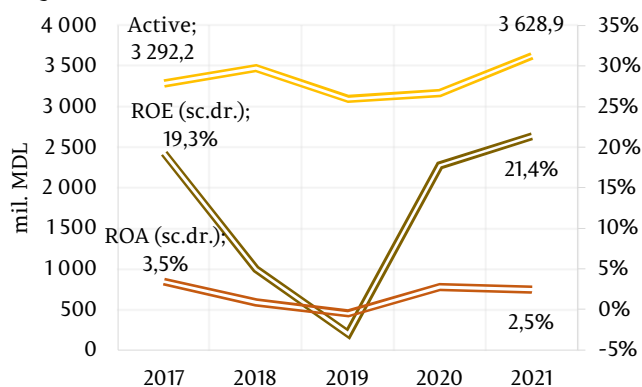
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

3.2. Sectorul asigurărilor

În anul 2021, companiile de asigurare și-au majorat volumul activelor, iar 8 din 10 companii au înregistrat profituri.

La finele anului 2021, pe piața asigurărilor au activat 10 companii de asigurare licențiate. Pe parcursul anului, a fost retrasă licența de activitate la o companie de asigurare³⁷.

Figura 3.2.1. Evoluția activelor companiilor de asigurare

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

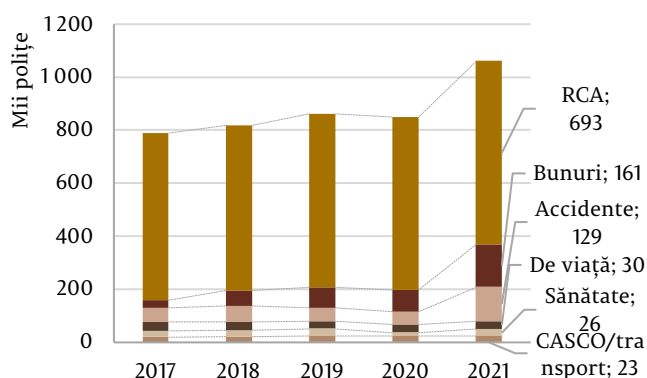
Piața asigurărilor reprezintă o piață moderat concentrată³⁸, indicele de concentrare al pieței IHH la situația din 31.12.2021 fiind egal cu 1 805. Primele 5 companii după mărimea activelor dețineau 79,2 la sută din totalul activelor, primele 5 companii după mărimea despăgubirilor plătite - 76,6 la sută din volumul despăgubirilor plătite, iar 5 cele mai mari companii după volumul primelor brute subscrise - 73,1 la sută din totalul primelor brute subscrise. Activele companiilor de asigurare s-au majorat pe parcursul perioadei analizate (Figura 3.2.1.) și au constituit 3 628,9 mil. MDL (+14,3 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2020).

În 2021, asigurătorii au raportat, total per piață, un profit net în mărime de 98,9 mil. MDL, inclusiv opt companii - profit net în sumă de 109,1 mil. MDL și două - pierderi nete în cuantum de 10,1 mil. MDL. Indicatorii de rentabilitate prezintă evoluții neuniforme pe parcursul anului de raportare. Indicatorul de rentabilitate a capitalului a înregistrat o majorare cu 3,6 p.p. (sau +20,1 la sută) față de anul precedent, stabilindu-se la nivelul de 21,4 la sută. Totodată, indicatorul de rentabilitate a activelor s-a diminuat cu 0,3 p.p., stabilindu-se la nivelul de 2,5 la sută la finele anului 2021.

După impactul advers al situației pandemice COVID-19 pe parcursul anului 2020, în anul 2021, activitatea companiilor de asigurare a înregistrat creșteri pe principalele componente.

La finele anului 2021, companiile de asigurare

Figura 3.2.2. Repartizarea polițelor pe tipuri de asigurare în dinamică

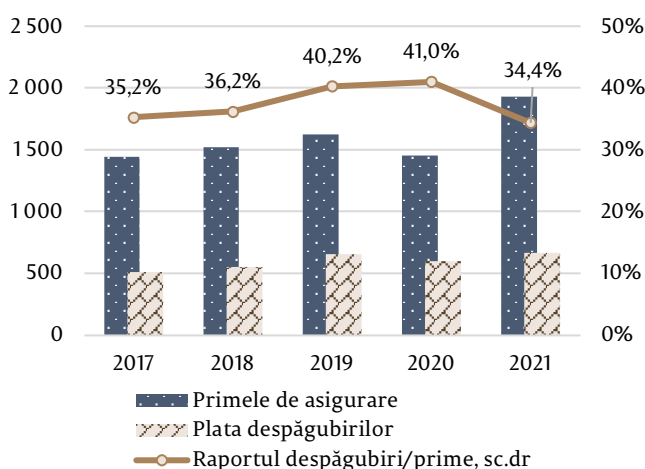
Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

au avut 1 067 182 contracte de asigurare, în creștere cu 25,2 la sută față de anul precedent. Componenta structurală a tipurilor de polițe emise nu a înregistrat schimbări semnificative, la finele anului de raportare 65,2 la sută reprezentând contracte de asigurare privind răspunderea civilă auto.

Raportul dintre volumul anual al despăgubirilor și volumul anual aferent primelor subscrise s-a diminuat față de anii precedenți pe fondul creșterii mai rapide a volumului primelor de asigurare subscrise.

Volumul anual aferent primelor de asigurare brute subscrise (inclusiv cele primite în reasigurare) s-a majorat în această perioadă cu 32,6 la sută până la nivelul de 1 926,4 mil. MDL (Figura 3.2.3).

Figura 3.2.3. Evoluția volumelor primelor subscrise și despăgubirilor achitate de companiile de asigurare

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

³⁸ Indicele Herfindahl-Hirschmann (IHH) se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor participanților pieței, iar nivelul de concentrare se stabilește conform

scalei: IHH<100 – concurență perfectă, 100<IHH<1500 – o piață neconcentrată, 1500<IHH<2500 – o concentrație moderată, IHH>2500 – o concentrație ridicată.

Cea mai semnificativă majorare s-a înregistrat în rândul asigurărilor de accidente (+164,8 la sută), dar și asigurări de sănătate cu valabilitate în afara Republicii Moldova (+83,4 la sută).

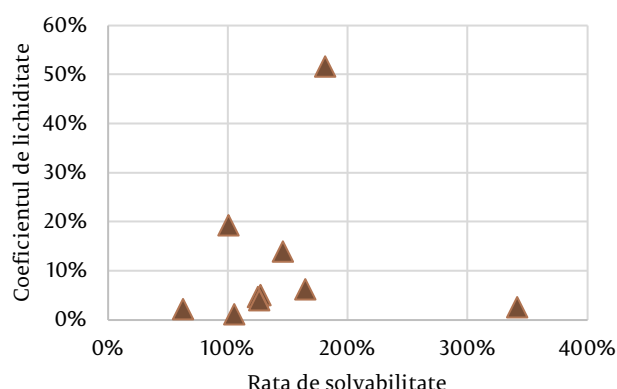
În același timp, asigurările de sănătate cu valabilitatea în Republica Moldova au înregistrat o diminuare cu 29,7 față de anul precedent. Comparativ cu volumul primelor brute subscrise, volumul anual al despăgubirilor și sumele de asigurare plătite de companiile de asigurare s-au majorat relativ mai modest în termeni anuali, fiind în creștere cu 11,0 la sută față de volumul înregistrat în 2020, constituind 34,4 la sută din primele de asigurare brute subscrise (2020: 41,0 la sută).

Rata de solvabilitate³⁹ a companiilor de asigurare denotă un nivel suficient de soliditate la majoritatea companiilor, în timp ce coeficientul de lichiditate este scăzut.

Astfel, valorile individuale ale ratei de solvabilitate sunt peste nivelul de 100,0 la sută⁴⁰, cu excepția unei companii de asigurări care a înregistrat valoarea de 62,3 la sută la situația din 31.12.2021.

Cu toate acestea, coeficientul de lichiditate⁴¹ la majoritatea companiilor se situează sub nivelul de 10,0 la sută, indicând asupra unor potențiale vulnerabilități de finanțare.

Figura 3.2.4. Repartizarea companiilor de asigurare după coeficientul de solvabilitate și coeficientul de lichiditate

Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

³⁹ Raportul dintre valoarea marjei de solvabilitate disponibile și valoarea marjei de solvabilitate minime.

⁴⁰ Conform pct.10 din Regulamentul privind marjele de solvabilitate și coeficientul de lichiditate ale asigurătorului (reasigurătorului), Hotărârea CNPF nr. 2/1/2011.

Piața brokerilor de asigurări/reasigurări a înregistrat o activizare semnificativă pe parcursul anului 2021.

În anul 2021, pe piața de asigurări activau 44 de intermediari (brokeri) de asigurare/reasigurare. Brokerii au intermediat, pe parcursul anului de raportare, 668 861 contracte de asigurare (62,7 la sută din numărul polițelor emise de companiile de asigurare), cu 85,0 la sută mai multe decât în 2020. De asemenea, volumul primelor subscrise intermediare a fost în creștere cu 70,6 la sută și a constituit 866,2 mil. MDL.

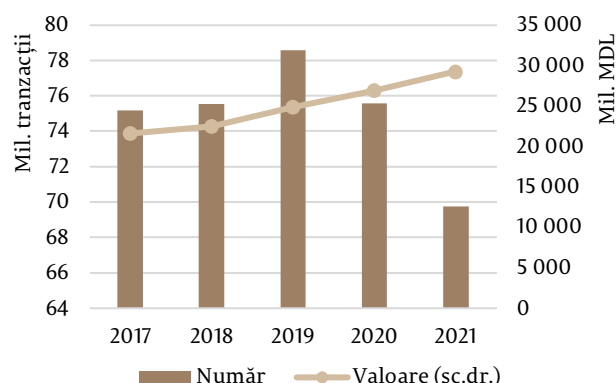
3.3. Prestatorii de servicii de plată nebancari

Banca Națională supraveghează activitatea PSP nebancari prin efectuarea controalelor din oficiu și la fața locului.

La situația din 31.12.2021, în Republica Moldova activau șapte PSP nebancari, dintre care o societate de plată, un furnizor de servicii poștale și cinci societăți emitente de monedă electronică. În 2021 au fost efectuate patru controale tematice și un control complex din oficiu, în cadrul cărora a fost supusă verificării activitatea PSP nebancari licențiați.

În anul 2021, în activitatea PSP nebancari a fost înregistrată o creștere a valorii operațiunilor de plată, iar numărul acestora s-a diminuat față de anul 2020.

Figura 3.3.1. Evoluția numărului și a valorii plăților efectuate prin intermediul PSP nebancari

Sursa: BNM

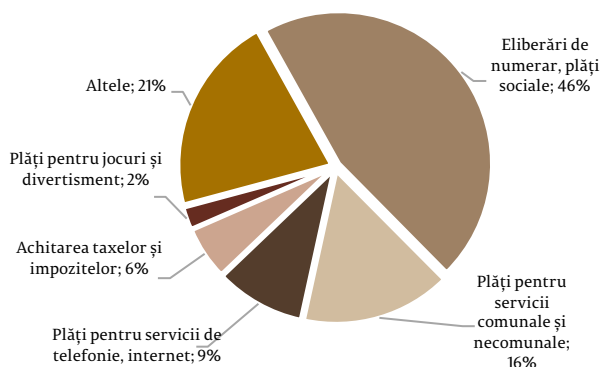
⁴¹ Raportul dintre activele lichide și datoriile devenite scadente.

Pe parcursul anului, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebancari, au fost efectuate 69,8 milioane de operațiuni de plată, în scădere cu 7,7 la sută față de 2020, în valoarea totală de 29,3 mld. MDL, cu 8,9 la sută mai mult față de 2020. Începând cu 2016 se observă o creștere a valorii medii a operațiunilor de plată efectuate, de la 275 MDL în 2016 la 420 MDL în 2021.

Eliberările de numerar și plățile sociale constituie cea mai mare pondere în valoarea totală a operațiunilor efectuate în anul 2021 de către PSP nebancari (46 la sută), fiind urmate de plățile pentru serviciile comunale și necomunale (16 la sută).

În vederea minimizării riscurilor financiare, prestatorii de servicii de plată nebancari sunt obligați să protejeze, pe conturi bancare speciale, fondurile utilizatorilor de servicii de plată, recepționate în schimbul monedei electronice emise și pentru efectuarea operațiunilor de plată.

Figura 3.3.2. Ponderea valorii operațiunilor de plată efectuate de PSP nebancari în anul 2021

Sursa: BNM

Indicatorii economico-financiar ai activității PSP au avut evoluții pozitive în anul 2021.

Astfel, se constată o creștere a activelor și a capitalului propriu deținute de prestatorii de servicii de plată nebancari cu 18,5 și respectiv cu 8,8 la sută față de 2020. La situația din 31.12.2021, valoarea capitalului propriu deținut de prestatorii de servicii de plată nebancari a fost în conformitate cu prevederile Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică.

În aceeași perioadă, PSP nebancari au înregistrat un profit de cca 30,9 mil. MDL, în anul precedent, pe sector, au fost înregistrate pierderi în valoare de 16,2 mil. MDL.

Tabelul 3.3.1. Evoluția principalilor indicatori ai activității PSP nebancari

Nr.	Indicatori financiar	2021	2020	Dinamica anuală
1	Numărul tranzacțiilor, mil. operațiuni	69,8	75,6	-7,7%
2	Valoarea totală a tranzacțiilor, mld. MDL	29,3	26,9	8,9%
3	Total active, mil. MDL	615,7	519,7	18,5%
4	Capital propriu, mil. MDL	165,1	151,8	8,8%
5	Profit net (pierdere), mil. MDL	30,9	-16,2	290%

Sursa: BNM

4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENȚIALE

4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM

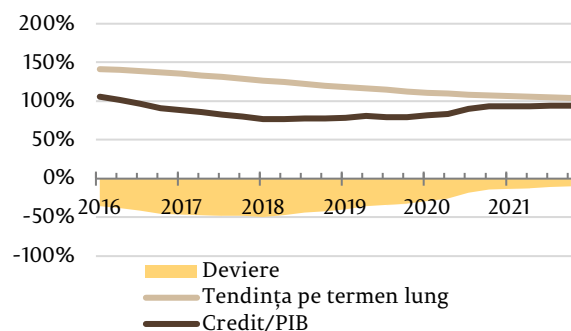
Condițiile care au determinat relaxarea temporară a cerințelor privind amortizorul de conservare a capitalului au fost depășite.

Măsura de relaxare temporară a amortizorului a fost aplicată începând cu aprilie 2020, ținând cont de situația epidemiologică dificilă generată de COVID-19 și în scopul de a asigura stabilitatea sectorului bancar. Această măsură a fost în conformitate cu practicile internaționale de susținere adoptate la nivelul UE. La finele anului 2021 s-a constatat că activitatea economică a revenit la valori pozitive, calitatea activelor băncilor nu s-a deteriorat semnificativ, activitatea de creditare bancară s-a accelerat considerabil, iar situația epidemiologică din țară generată de Covid-19 nu a prezentat riscuri capabile să afecteze funcțiile critice ale băncilor. Luând în considerare cele menționate, au fost întrunite condițiile necesare pentru anularea permisiunii temporare acordate băncilor, iar băncile urmau să se conformeze cerințelor privind nivelul amortizorului de conservare a capitalului (2,5 la sută din quantumul expunerii la risc) nu mai târziu de 31.12.2021.

Devierea negativă semnificativă istorică a raportului credit/PIB de la tendința pe termen lung⁴² încă nu a fost depășită.

Dinamica raportului credit/PIB continuă să se apropie de tendința sa pe termen lung, evoluție susținută de accelerarea creditării

Figura 4.1.1. Evoluția raportului credit/PIB față de tendința sa pe termen lung

Sursa: calculele BNM în baza datelor BNM și BNS

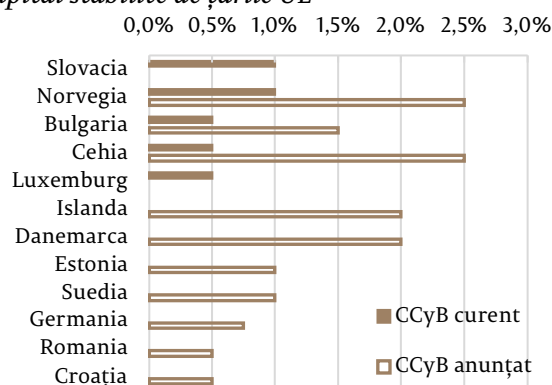
⁴² Tendința reprezintă evoluția seriei din care sunt scoase fluctuațiile generate de șocuri tranzitorii și este calculată prin aplicarea unui filtru HP bidirecțional cu valoarea

sectorului privat de către bănci pe fondul unei dinamici mai temperate a PIB-ului. În aceste condiții, rata amortizorului anticiclic de capital pentru Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 0 la sută.

Mai multe state UE se confruntă cu creditarea excesivă a sectorului privat și aplică sau vor aplica, până la începutul anului 2023, diverse rate ale amortizorului anticiclic.

Suplimentar la cele 5 țări, la care ratele pozitive ale amortizorului anticiclic de capital au intrat în vigoare încă în anul 2020 (Slovacia, Norvegia, Bulgaria, Cehia, Luxemburg), încă 10 țări au anunțat ratele amortizorului anticiclic care vor intra în vigoare pe parcursul anului 2022 sau 2023 (Figura 4.1.2).

Figura 4.1.2. Ratele amortizorului anticiclic de capital stabilite de țările UE

Notă: Pentru țările UE, neincluse în grafic, rata curentă fiind de 0 la sută

Sursa: Comitetul European de Risc Sistemic (30.05.2022)

Cerințele față de nivelul amortizorului de risc sistemic s-au menținut la nivelul similar celor în vigoare începând cu 2018.

Rata de 1 la sută din quantumul total al expunerii la risc a băncilor, stabilită la finele anului 2020 a fost aplicată expunerilor situate în Republica Moldova ale băncilor autohtone. Suplimentar, pornind de la capacitățile limitate de acces la finanțare ale unor categorii de investitori, până la 31.12.2022 se aplică o rată a amortizorului de risc sistemic majorată cu 2 p.p. în cazul băncilor al căror capital este deținut, direct și/sau indirect, în

parametrului de aplatizare $\lambda = 400\,000$, conform metodologiei Basel și practicii internaționale.

proporție de peste 50 la sută cumulativ, de către persoane care întrunesc oricare criteriu:

- nu sunt entități din sectorul financiar;
- sunt rezidente ale statelor/au sediul în statele în care nu se aplică cerințe de supraveghere și reglementare prudențială cel puțin echivalente cu cele aplicate în Republica Moldova, determinate prin actele normative ale BNM;
- nu sunt supuse supravegherii de către autoritățile de supraveghere a sectorului bancar sau a pieței de capital din țările respective.

Băncile de importanță sistemică au un rol determinant în cadrul sectorului bancar național, deținând 80% din activele bancare.

Sectorul bancar național este dominat de patru bănci, care au depășit pragul de importanță sistemică. La finele anului 2021, băncile respective au deținut 80,1 la sută din activele sectorului bancar, 80,7 la sută din creditele acordate de bănci și 82,0 la sută din

depozitele atrase de sectorul bancar de la rezidenți nefinancieri.

În vederea diminuării probabilității de manifestare a unor dificultăți financiare din partea băncilor sistemice și reducerii hazardului moral al acestora, BNM a stabilit rate ale amortizorului O-SII, pe bază individuală, în funcție de scorul⁴³ acumulat de fiecare bancă (Tabel 4.1.1).

Tabel 4.1.1. Ratele amortizorului O-SII

Denumirea băncii	Rata amortizorului
BC „MAIB” S.A.	1,50%
BC „Moldindconbank” S.A.	1,00%
B.C. „VICTORIABANK” S.A.	1,00%
„OTP Bank” S.A.	0,50%

Sursa: BNM

În anul 2021, băncile nu au avut nevoie de capital suplimentar pentru a se conforma măsurilor macroprudențiale privind cerințele suplimentare de capital. Nivelul de capitalizare al băncilor s-a situat peste nivelul minim al cerințelor de capital.

Caseta 4. Indicatorii destinați debitorilor

Consolidarea rezilienței sistemului financiar și diminuarea acumulării de riscuri sistemice, ca obiective principale ale politicii macroprudențiale, au determinat Comitetul European pentru Riscuri Sistemice să identifice o serie de obiective intermediare, unul dintre acestea fiind reducerea și prevenirea creșterii excesive a creditelor și a efectului de pârghie.

Instrumentele macroprudențiale destinate debitorilor – persoane fizice, sunt cele recomandate autorităților naționale macroprudențiale pentru atenuarea ciclului de creditare și sporirea rezilienței la șocuri.

Aplicarea eficientă a acestor instrumente permite de a preveni supraîndatorarea debitorilor (potențial) vulnerabili, fără a împiedica, în același timp, obținerea creditelor de către debitorii solizi din punct de vedere financiar. Astfel, acești indicatori au ca scop limitarea sumei creditului la

valoarea garanției sau la veniturile debitorilor și sunt definiți după cum urmează:

Raportul dintre credite și garanții (loan-to-value, LTV) - raportul dintre valoarea creditului acordat și valoarea imobilului gajat aferent creditului respectiv.

Raportul dintre serviciul datoriei și venituri (debt-service-to-income, DSTI) - raportul dintre valoarea costurilor lunare de deservire a datoriei totale a debitorului și venitul acestuia.

Raportul dintre credite și venituri (loan-to-income, LTI) - raportul dintre valoarea creditului acordat și venitul debitorului.

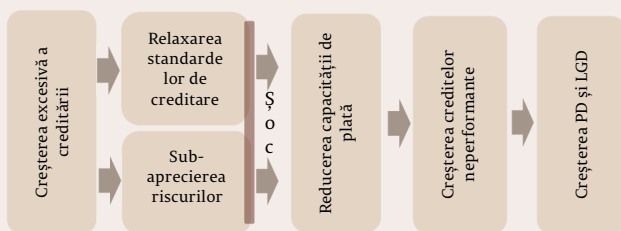
Raportul dintre datorii și venituri (debt-to-income, DTI) - raportul dintre valoarea datoriilor totale ale debitorului și venitul acestuia.

Maturitatea contractului de credit - data la care debitorul trebuie să ramburseze suma creditului cu toate plățile aferente.

⁴³ Se calculează conform Metodologiei de identificare a societăților de tip O-SII din Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.192/2018.

Scopul implementării unei limite a raportului dintre credite și garanții este diminuarea potențialelor pierderi, în cazul în care debitorul intră în stare de nerambursare.

Figura 4.1.3. Indicatorii destinați debitorilor

Sursa: BNM

Limitele rapoartelor la veniturile debitorului reduc probabilitatea nerambursării debitorului, mărimea datoriei fiind corelată cu veniturile sale. Utilizarea acestor indicatori îmbunătățește rezistența la șocuri atât a debitorilor, cât și a creditorilor.

Cerințele privind –acești indicatori sunt pe larg aplicate în țările UE.

În practica internațională, limita LTV se ia în considerare, în special, la acordarea creditelor pentru investițiile imobiliare și variază între 70-100 la sută, în timp ce limita DSTI este aplicată tuturor creditelor acordate, variind între 35-60 la sută.

În cazul limitei DTI (LTI), aceasta arată de câte ori valoarea totală a obligațiilor nu ar trebui să depășească venitul debitorului, fiind aplicată într-un număr restrâns de state.

Maturitatea unui contract de credit poate să difere în funcție de tipul creditului, până la 10 ani pentru creditele de consum și până la 30 de ani pentru creditele ipotecare.

Impunerea reglementărilor care plafonează gradul de îndatorare a debitorilor asigură menținerea condițiilor de creditare adecvate pe durata ciclului financiar, împiedicând îndatorarea excesivă în perioadele de creștere economică, respectiv, diminuarea accesului la creditare în perioadele de recesiune.

Figura 4.1.4. Utilizarea indicatorilor destinați debitorilor

	LTV	DSTI	DTI	LTI	Maturitate
Austria	Da	Da	Nu	Nu	Da
Belgia	Da	Da	Da	Nu	Nu
Cehia	Da	Nu	Nu	Nu	Da
Cipru	Da	Da	Nu	Nu	Nu
Danemarca	Da	Nu	Nu	Da	Nu
Estonia	Da	Da	Nu	Nu	Da
Finlanda	Da	Nu	Nu	Nu	Nu
Franța	Nu	Da	Nu	Nu	Da
Irlanda	Da	Nu	Nu	Da	Nu
Islanda	Da	Da	Nu	Nu	Nu
Letonia	Da	Da	Da	Nu	Da
Lituania	Da	Da	Nu	Nu	Da
Norvegia	Da	Nu	Da	Nu	Nu
Olanda	Da	Nu	Nu	Nu	Da
Polonia	Da	Da	Nu	Nu	Da
Portugalia	Da	Da	Nu	Nu	Da
România	Da	Da	Nu	Nu	Da
Slovenia	Da	Da	Nu	Nu	Da
Slovacia	Da	Da	Da	Nu	Da
Spania	Da	Nu	Nu	Nu	Nu
Ungaria	Da	Da	Nu	Nu	Nu

Sursa: Comitetul European pentru Risc Sistemic

4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară

Comitetul Național de Stabilitate Financiară a continuat să se reunească în ședințe ordinare pentru a examina situația curentă a componentelor sistemului financiar.

Pe parcursul anului 2021, Comitetul s-a axat pe examinarea minuțioasă a situației curente a sectoarelor bancar și de creditare nebankară și pe impactul pe care l-a avut pandemia de COVID-19 asupra activității componentelor sistemului financiar și asupra rezultatelor anuale înregistrate. De asemenea, s-a analizat eficiența măsurilor implementate în anul 2020

în sprijinul debitorilor, care au permis menținerea rezilienței instituțiilor și au susținut intermedierea financiară.

Spre finele anului, Comitetul s-a reunit pentru a examina evoluțiile din sectoarele bancar, al creditării nebankare și al asigurărilor, precum și acțiunile de atenuare a riscurilor întreprinse sau inițiate de autoritățile competente în cadrul sectoarelor supravegheate. Printre acestea s-a numărat și progresul în implementarea unor instrumente macroprudențiale de corelare a activității de creditare cu capacitățile financiare ale debitorilor.

5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE

5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară

BNM continuă elaborarea și revizuirea, după caz, a actelor normative întru executarea Legii privind activitatea băncilor, precum și operarea modificărilor în cadrul primar și secundar cu privire la reglementarea sistemelor de plăți și a activității de prestare a serviciilor de plată și emitere a monedei electronice.

Pe parcursul anului 2021, întru aplicarea Legii privind activitatea băncilor, BNM a operat modificări:

- la Regulamentul nr.109/2018 cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital, în vederea concretizării unor aspecte aferente includerii profiturilor intermediare sau de la sfârșitul exercițiului financiar în fondurile proprii de nivel 1 de bază. Pentru profiturile intermediare și cele de la sfârșit de exercițiu financiar neauditate, rezultatele verificării trebuie să fie consemnate într-un raport de audit al situațiilor financiare din care să rezulte că profiturile date au fost reflectate în mod adecvat de către bancă în conformitate cu principiile prevăzute de cadrul contabil. Totodată, au fost ajustate prevederile aferente aprobării BNM în contextul distribuirilor, și anume a fost prevăzută necesitatea obținerii aprobării pentru distribuirile de profit către acționari și/ori plata dobânzii către deținătorii de instrumente de fonduri proprii de nivelul 1 suplimentar, în cazul în care BNM consideră că aceasta nu va conduce la nerespectarea cerințelor aferente fondurilor proprii sau a altor indicatori prudențiali sau la periclitarea stabilității băncii.

- la Regulamentul nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor, condiționate de necesitatea stabilirii unui cadru normativ comprehensiv pentru implementarea efectivă a procesului de evaluare a adecvării lichidității interne în bănci (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process, ILAAP), stabilirea prevederilor aferente metodologiei de calcul privind modificările potențiale ale valorii economice a băncii ca urmare a schimbării nivelurilor

ratelor dobânzii (IRRBB), precum și de stabilirea modalității de informare a BNM cu privire la convocarea adunării generale a acționarilor.

- la Regulamentul nr.127/2013 cu privire la deținerile în capitalul social al băncii și Regulamentul nr.292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare, aprobările pentru achiziționarea acțiunilor unei bănci sau pentru numirea de către bancă a membrilor organului de conducere al băncii, a conducătorilor sucursalei băncii din alt stat și a persoanelor care dețin funcții-cheie putând fi obținute nu doar pe suport de hârtie, dar și în formă electronică, prin intermediul portalului WEB al Sistemului informatic al BNM. Aceste modificări vor reduce costurile, eforturile, timpul alocat și vor eficientiza procesul atât pentru solicitant, cât și pentru BNM, dar și vor face procesul mai prietenos mediului ambiant, totodată asigurând măsuri sporite de protecție a sănătății solicitanților și angajaților BNM în condiții de pandemie.

- La Regulamentul nr.46/2020 cu privire la activitățile și operațiunile externalizate de către bancă și Regulamentul nr.118/2018 cu privire la auditul extern al băncilor, în scop de eficientizare a auditului activităților de importanță materială externalizate, ce țin de procesarea plăților cu cardurile de plată și ajustarea actelor normative ale BNM la normele legislative în vigoare. Modificările operate au vizat criteriile de agreare a societății de audit în cadrul desfășurării auditului anual al activităților de procesare a plăților cu cardurile de plată și ajustarea actelor normative ale BNM în ceea ce ține de excluderea certificatelor de calificare a auditorului instituțiilor financiare, precum și limitarea societăților de audit care desfășoară auditul situațiilor financiare anuale ale băncii de a încheia cu banca alte contracte în ceea ce privește auditul în alte scopuri;

În anul 2021, BNM în comun cu Ministerul Finanțelor a parcurs o serie de etape ale procesului de legiferare pe marginea proiectului de Lege nr. 199/MF/BNM/2020 care își propune transpunerea în legislația națională a prevederilor Directivei UE 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (conform uzanțelor internaționale – PSD2), precum ar fi consultarea cu autoritățile competente a proiectului în vederea emiterii expertizelor corespunzătoare, examinarea expertizelor recepționate, organizarea ședințelor cu participarea tuturor autorităților participante la expertizare, în vederea abordării diferitelor aspecte ale proiectului. La finele anului 2021 proiectul de lege a fost definitivat pentru a fi promovat de către Guvern în sensul aprobării acestuia și ulterior urmează a fi prezentat în Parlamentul Republicii Moldova.

Transpunerea directivei europene în legislația națională oferă noi metode și soluții în materie de plăți, mai multă claritate juridică, setează noi reguli atât pentru prestatorii de servicii de plată și mai multă protecție utilizatorilor serviciilor de plată.

Alinierea legislației Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor și continuitatea alinierii cadrului de reglementare aferent serviciilor de plată la noile reglementări UE va contribui la promovarea unui sistem financiar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității societăților financiare, precum și la îmbunătățirea și dezvoltarea noilor produse și servicii financiare pentru cetățenii Republicii Moldova.

Caseta 5. Limitarea nivelului de îndatorare a consumatorilor

Pe parcursul anului 2021, au fost întreprinse mai multe activități în contextul limitării supraîndatorării consumatorilor.

În acest context, în luna decembrie 2021 în Parlamentul Republicii Moldova a fost înregistrat proiectul nr.403/2021 în scopul sporirii nivelului de protecție pentru consumatorii care contractează împrumuturi.

Conform notei informative însoțitoare, proiectul urmărește să reglementeze principiile de evaluare a bonității beneficiarului de credit și propune plafonarea ratei dobânzii și a altor cheltuieli incluse în costul total al creditului.

Proiectul respectiv a fost aprobat în lectura a II-a pe 7 aprilie 2022, oferind autorităților competente – BNM și CNPF - un termen de 6 luni pentru a aduce actele lor normative în concordanță cu prevederile legale.

BNM și CNPF și-au continuat acțiunile comune în vederea implementării instrumentelor macroprudențiale de corelare a creditării cu capacitățile financiare ale debitorului pe principalele segmente ale sistemului financiar – sectorul bancar și sectorul de creditare nebancaară prin OCN.

În acest sens, ambele autorități au elaborat proiecte de regulamente, orientate spre reglementarea creditării responsabile a consumatorilor. Proiectele conțin prevederi privind evaluarea bonității consumatorilor de credite și stabilesc limitele principalelor instrumente macroprudențiale, destinate debitorilor – raportul dintre credite și garanții, raportul dintre serviciul datoriei și venituri și maturitatea creditelor. Ambele proiecte au fost expuse spre consultare publică în luna februarie 2022 și aprobate în luna mai 2022, cu intrarea în vigoare la 1 iulie 2022 pentru bănci și 1 septembrie 2022 pentru OCN.

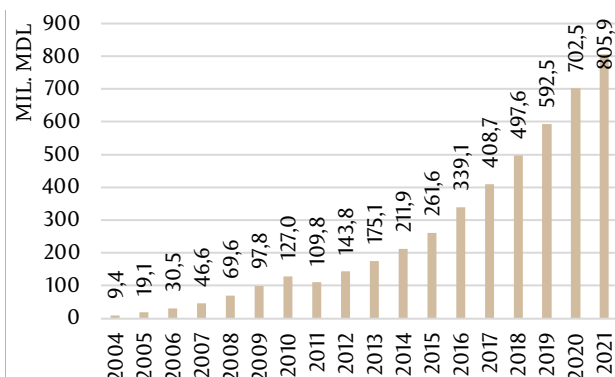
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar

Mijloacele financiare disponibile ale FGDSB în 2021 continuă să se acumuleze din contul contribuțiilor trimestriale și al veniturilor din activitatea investițională, gradul de capitalizare⁴⁴ al resurselor fondului atingând valoarea de 4,64 la sută.

Din momentul constituirii fondului (01.01.2004) au fost acumulate mijloace financiare în suma totală de 856,1 mil. MDL, dintre care: 528,7 mil. MDL – contribuții inițiale și cele trimestriale ale băncilor comerciale, 326,0 mil. MDL – venituri obținute din activitatea investițională a FGDSB și 1,4 mil. MDL din mijloace neutilizate destinate cheltuielilor curente.

Pe parcursul anului de raportare, mijloacele financiare destinate garantării depozitelor s-au majorat cu 103,4 mil. MDL sau cu 14,71 la sută, mijloacele disponibile ale FGDSB la situația din 31.12.2021 constituind 805,9 mil. MDL (Figura 5.2.1) sau 4,55 la sută din totalul depozitelor garantate înregistrate în sectorul bancar.

Figura 5.2.1. Mijloacele disponibile ale FGDSB

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

Mijloacele acumulate sunt suficiente pentru acoperirea depozitelor garantate la orice bancă, cu excepția băncilor de importanță sistemică însă pentru care, conform prevederilor legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, este aplicabilă procedura de rezoluție.

În condițiile plafonului de garantare de 50 000 MDL, nivelul de acoperire a

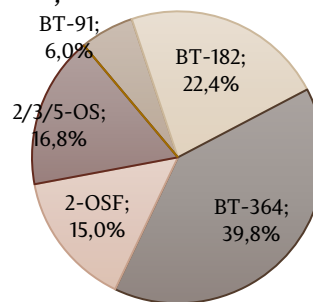
⁴⁴ Raportul dintre mijloacele financiare calculate ale fondului și suma totală a depozitelor garantate.

depozitelor persoanelor fizice și persoanelor juridice eligibile⁴⁵ a constituit 20,6 la sută la situația din 31.12.2021, în diminuare cu 1,3 p.p. față de anul precedent, creșterea soldului depozitelor eligibile fiind mai rapidă decât creșterea soldului depozitelor garantate.

Veniturile din activitatea investițională a Fondului s-au diminuat, preponderent, pe fundalul ieșirii la scadență din investițiile cu randament mai scăzut comparativ cu anul 2020.

Procesul investițional desfășurat pe parcursul anului a generat venituri în sumă de 36,8 mil. MDL, în diminuare față de anul precedent cu 14,0 la sută. Valoarea portofoliului investițional la situația din 31.12.2021 a consemnat 807,0 mil. MDL, în creștere cu 14,5 la sută (+101,9 mil. MDL) față de perioada similară a anului precedent. O pondere semnificativă în totalul portofoliului investițional au BT de 182 de zile și BT de 364 de zile (Figura 5.2.2).

Figura 5.2.2. Structura portofoliului investițional al FGDSB la situația din 31.12.2021

Sursa: Raportul de activitate al FGDSB pentru 2021

Rata medie anuală a dobânzii plasamentelor efectuate pe parcursul anului a constituit 5,74 la sută, înregistrând o creștere nesemnificativă față de anul precedent (0,49 p.p.), urmare a creșterii ratelor anuale ale dobânzilor pe piața primară a VMS.

În calitate de administrator al fondului de rezoluție bancară, FGDSB a continuat acumularea resurselor financiare ale fondului de rezoluție bancară care s-au situat la nivelul de 1,1 la sută în raport cu volumul depozitelor garantate.

Pe parcursul anului de raportare în fondul de rezoluție bancară au fost încasate contribuții anuale ale băncilor în sumă totală de 131,3 mil.

⁴⁵ Raportul dintre suma totală a depozitelor garantate și suma totală a depozitelor eligibile.

MDL. Pe măsura colectării contribuțiilor anuale de la bănci, FGDSB a asigurat procesul investițional din contul resurselor disponibile, înregistrând la finele anului venituri din activitatea investițională în volum de 2,6 mil. MDL.

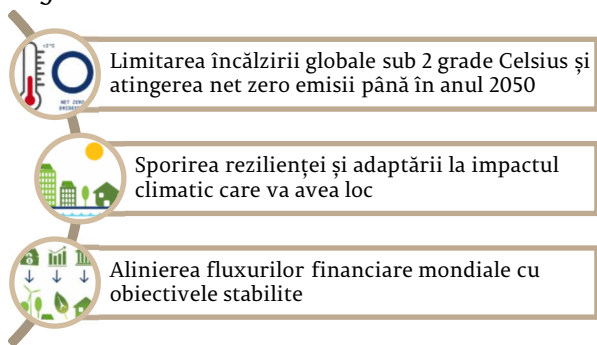
La situația din 31.12.2021, resursele financiare ale fondului de rezoluție bancară au constituit 186,8 mil. MDL, ceea ce reprezintă, pentru data respectivă, 35,1 la sută față de nivelul-țintă pentru resursele disponibile ale fondului de rezoluție bancară⁴⁶.

5.3. Riscurile derivate din schimbările climatice: tendințe și reglementări internaționale

La nivel global, schimbările climatice au fost identificate de câțiva ani ca o sursă de risc sistemic, cu potențiale consecințe grave atât pentru instituțiile financiare, cât și pentru piețele financiare.

Acordul de la Paris, încheiat între cele 196 de părți⁴⁷ pe 12 decembrie 2015 cu intrarea în vigoare pe 4 noiembrie 2016, a urmărit scopul de a limita încălzirea globală sub 2 (de preferință la 1,5 grade Celsius), comparativ cu nivelurile preindustriale.

Figura 5.3.1. Obiectivele Acordului de la Paris

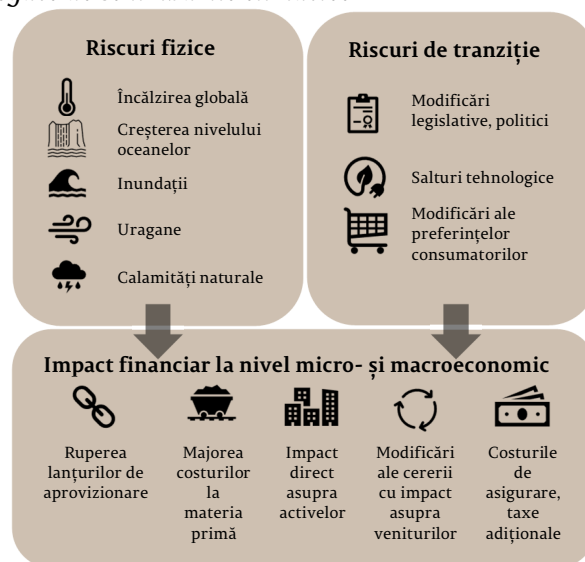
Sursa: <https://energytracker.asia/cop26-is-this-make-or-break-for-the-paris-agreement/>

Schimbările climatice creează riscuri financiare și consecințe economice, în acest context, economiile lumii au început să adopte diverse măsuri în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră.

În legătură cu schimbările climatice, sunt evidențiate două tipuri de riscuri. Riscul fizic este riscul asociat cu efectele fizice ale schimbărilor climatice, de exemplu daunele provocate de inundațiile din cadrul fenomenelor meteorologice extreme. Riscul de tranziție este riscul asociat cu schimbările de politici și reglementări ca răspuns la schimbările climatice, de exemplu noi taxe pe carbon care sunt implementate pentru a reduce emisiile în temeiul Acordului de la Paris.

Aceste riscuri au capacitatea să afecteze individual populația și companiile, totodată având și un efect agregat simțitor la nivel macroeconomic.

Figura 5.3.2. Impactul financiar al riscurilor, legate de schimbările climatice

Sursa: Elaborat de BNM în baza informațiilor public disponibile

Transpuse în riscurile financiare, pot fi menționate 5 riscuri de bază:

- riscul de credit (falimentul debitorilor, înrăutățirea calității gajului);
- riscul de piață (reevaluarea valorilor mobiliare);
- riscul de subscriere (creșterea plăților pentru pierderile asigurate, sporirea decalajului de asigurare);
- riscul operațional (ruperea lanțurilor de aprovizionare, sistări forțate ale activității);

⁴⁶ Nivelul-țintă pentru resursele financiare disponibile ale fondului de rezoluție bancară este 3 la sută din suma depozitelor garantate ale tuturor băncilor licențiate pe teritoriul Moldovei.

⁴⁷ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

- riscul de lichiditate (cererea mai mare pentru lichidități, riscul de refinanțare).

În același timp, persistă riscul de contagiune în cadrul sistemului financiar, evenimentele legate de schimbările climatice afectând în mod similar o întreagă regiune.

Companiile financiare și nefinanciare trebuie să ia în considerare riscul climatic în cadrul existent de gestionare a riscurilor.

Acestea ar trebui să identifice canalele de transmisie și să evalueze impactul riscurilor fizice și de tranziție care decurg din schimbările climatice asupra afacerii lor.

Pe partea instituțiilor financiare, un accent sporit se pune pe dezvoltarea gestiunii riscului ESG, care va afecta tot mai mult companiile „cafenii” pe măsura tranziției la economia „verde”.

La această etapă, regulatorii sunt cei care, printr-o reglementare prudențială adaptată, pot susține o tranziție organizată și să asigure gestiunea corectă a riscurilor financiare, legate de schimbările climatice. Totuși, este important să se țină cont de aspectele care vizează în special disponibilitatea datelor, măsurarea riscului, dezvăluirea, precum și evaluarea de ansamblu a cadrului de administrare a riscurilor de către bănci.

Multe state au modificat standardele naționale și cadrul de reglementare prudențial pentru a acoperi riscurile financiare legate de schimbarea climei și a stabili o abordare de reglementare și supraveghere eficientă.

În acest sens, Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară a creat un grup de lucru aferent riscurilor financiare legate de climă, dar și a publicat, pentru consultări publice, în noiembrie 2021 documentul „Principiile pentru un management și o supraveghere efectivă a riscurilor financiare legate de climă”⁴⁸.

⁴⁸ <https://www.bis.org/bcbs/publ/d530.htm>

⁴⁹ <https://www.eba.europa.eu/implementing-technical-standards-its-prudential-disclosures-esg-risks-accordance-article-449a-crr>

⁵⁰

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA

EBA a inclus riscurile ESG în agenda prioritară pentru 2022. Totodată, în ianuarie 2022, a fost publicat un standard tehnic de implementare cu privire la dezvăluirea prudențială a riscurilor ESG conform art. 449a din Regulamentul UE nr.575/2014⁴⁹. În același timp, EBA a elaborat și publicat „Raportul privind managementul și supravegherea riscurilor ESG”⁵⁰, care identifică ariile în care trebuie luate în considerare riscurile ESG: strategia și procesul de business (Ghidul EBA privind inițierea și monitorizarea creditelor); guvernanta (Ghidul EBA privind cadrul de administrare a activității); procesul de gestionare a riscului, inclusiv testările la stres. De asemenea, este planificată completarea Ghidului SREP cu prevederi aferente riscurilor ESG.

Banca Centrală Europeană a publicat în 2020 Ghidul privind riscurile legate de climă și mediu⁵¹, în care sunt descrise inclusiv așteptările supraveghetorului aferente gestiunii riscurilor menționate și dezvăluirii informației.

Sistemul financiar deține un rol determinant în realocarea masivă a resurselor financiare pentru transformarea economică.

Sprijinirea finanțării „verzi” presupune, pe de o parte, creșterea gradului de transparență și a raportărilor non-financiare, iar pe de altă parte, crearea de produse specifice și adaptarea cadrului de reglementare.

La baza acestor procese se află taxonomia UE, regulamentul fiind aprobat în anul 2020. Aceasta reprezintă un clasificator comun al activităților economice din perspectiva contribuției substanțiale la obiectivele de mediu, bazat pe criterii științifice.

Mai târziu, în 2021, a fost creat un cadru de dezvăluire a informației, care urmărește oferirea investitorilor a informației necesare pentru a lua decizii de investiții sustenabile. De asemenea, în timp, s-au dezvoltat și unele instrumente pentru piața de capital,

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/sm.202011finalguideonclimate-relatedandenvironmentalrisks-58213f6564.en.pdf>

⁵¹

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/sm.202011finalguideonclimate-relatedandenvironmentalrisks-58213f6564.en.pdf>

intermediari financiari și companii, cum ar fi valorile mobiliare „verzi” (European green bonds, EuGB), standardele aplicabile cărora sunt în proces de elaborare.

Suplimentar la crearea unui cadru de gestionare a riscurilor derivate din schimbările climatice, un accent aparte este pus pe dezvoltarea capacităților în domeniul testărilor la stres legate de schimbările climatice.

Obiectivul testării la stres legate de schimbările climatice este de a evalua modul în care riscurile legate de climă influențează activitatea unei instituții financiare, considerând, în cadrul scenariilor de stres, toate sectoarele și locațiile geografice.

Instituțiile financiare ar trebui să se concentreze asupra cuantificării impactului atât al riscurilor fizice, cât și al riscurilor de tranziție în scenariile lor de stres. Este un exercițiu total diferit de testările la stres efectuate de instituțiile financiare, dar și de supraveghetori, atât din perspectiva caracterului diferit al riscurilor, cât și din perspectiva unui orizont extrem de lung de timp (de regulă, 30 de ani), dar și prin dificultatea elaborării unor scenarii.

Caracterul diferit al riscurilor derivate din schimbările climatice este determinat de faptul că acestea sunt non-lineare, ireversibile, puțin previzibile și nesigure.

În cazul scenariilor, în ajutor vine NGFS, fondată în 2017 de 8 bănci centrale și supraveghetori, care are deja 114 membri și 18 observatori. Această organizație a elaborat un set de scenarii care pot fi utilizate în cadrul testărilor la stres legate de schimbările climatice.

NGFS are o pagină web dedicată⁵², unde sunt prezentate și descrise scenariile. Sunt 6 scenarii:

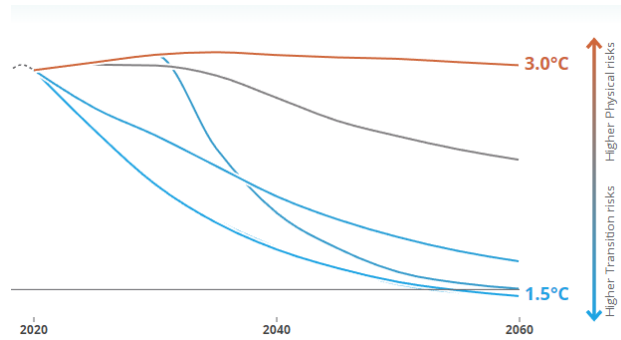
1. Net Zero 2020 – un scenariu îndrăzneț care limitează încălzirea globală la 1,5°C prin politici stringente și inovații, ajungând la emisiuni nete de zero CO₂ în anul 2020. Unele jurisdicții precum SUA, UE și Japonia ajungeau la net zero pentru gazele cu efect de seră la acel moment.

2. Sub 2°C – o creștere graduală a stringenței politicilor climatice, limitând cu o probabilitate de 67 la sută încălzirea globală sub 2°C.

3. Net Zero Divergent – se atinge nivelul net zero în 2050, dar cu costuri mai înalte din cauza politicilor divergente dintre sectoare și cu o ieșire mai rapidă din zona producției de energie bazată pe combustibili fosili.

4. Tranziție întârziată –emisiile globale anuale nu descresc până în 2030. Politicile austere sunt necesare pentru a limita încălzirea globală sub 2°C. Emisiile negative sunt limitate.

Figura 5.3.3. Evoluția emisiilor nete de CO₂ în scenariile climatice elaborate de NGFS

Sursa: NGFS

5. Contribuțiile determinate național – scenariul include toate politicile promise, chiar dacă nu sunt încă implementate.

6. Politicile curente – scenariul cuprinde numai politicile implementate, ceea ce conduce la riscuri fizice înalte.

În baza rezultatelor testărilor la stres, instituțiile financiare vor putea stabili măsuri de remediere care le vor ajuta să răspundă mai bine la amenințarea reprezentată de riscurile legate de climă.

Acestea vor putea estima resursele financiare, inclusiv capitalul și lichiditatea, necesare pentru a absorbi pierderile în scenariile de stres.

Mai mult, instituțiile financiare pot utiliza rezultatele testelor de stres pentru a-și îmbunătăți strategiile de afaceri în gestionarea activelor și pasivelor pentru a reduce riscurile legate de climă din portofoliul

⁵² <https://www.ngfs.net/ngfs-scenarios-portal/>

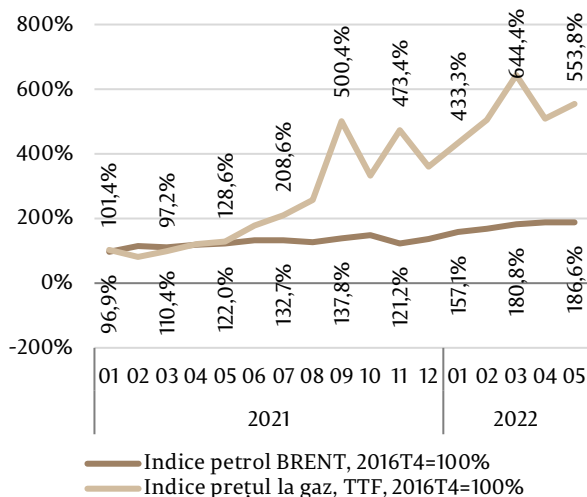
lor și pentru a-și actualiza declarațiile privind apetitul la risc.

5.4. Evoluțiile în 2022

Condițiile aferente stabilității financiare s-au deteriorat semnificativ pe fundalul evoluțiilor de la începutul anului 2022, expunând economiile din întreaga lume, afectate de pandemie, la șocuri mari inflaționiste și la un șir de incertitudini.

Condițiile macroeconomice au început să se deterioreze rapid la finele anului 2021, determinate de creșterea prețurilor la resurse energetice care a determinat, la rândul său, creșterea prețurilor pentru majoritatea categoriilor de bunuri și servicii.

Figura 5.4.1. Evoluția lunară a prețului la resursele energetice pe parcursul anului 2022

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor tradingeconomics.com

Suplimentar la aceste evoluții nefavorabile, conflictul armat din regiune și sancțiunile impuse Federației Ruse au determinat creșterea în continuare a prețurilor pentru resursele energetice și deteriorarea canalelor de aprovizionare, punând presiune și asupra bugetelor naționale ale statelor care au găzduit refugiații din Ucraina. Pe fundalul numeroaselor incertitudini legate de evoluția ulterioară a conflictului și durata acestuia, impactul este încă dificil de cuantificat.

Cu toate acestea, deja este clar că răspunsurile băncilor centrale la șocurile inflaționiste conduc la înăsprirea condițiilor de creditare și stimulând economisirea vor încetini creșterea economică.

Efectele negative ale conflictului armat din statul vecin s-au resimțit, materializându-se într-un număr sporit de cereri de retragere a depozitelor bancare.

Fenomenul a fost de scurtă durată, iar lichiditățile semnificative deținute de bănci le-au permis să satisfacă cererile recepționate.

Astfel, în primul trimestru al anului 2022, s-a înregistrat descreșterea soldului depozitelor, generată, preponderent, de evenimentele externe. Conform rapoartelor prudențiale, acestea s-au micșorat cu 6,8 la sută, constituind 83,9 miliarde MDL.

Cel mai mult s-a diminuat soldul depozitelor persoanelor fizice (-4,6 mld. MDL, 8,3 la sută), urmat de diminuarea soldului depozitelor persoanelor juridice (-1,5 mil. MDL, 4,4 la sută), pe când depozitele băncilor au descreșcut cu 0,04 mil. MDL (26,8 la sută).

ANEXE

Sondajul privind riscul sistemic⁵³

În sistemul financiar persistă riscurile-cheie tradiționale (macroeconomic, de credit), precum și riscuri specifice (COVID-19, geopolitic), iar în dinamică se observă o descreștere a importanței pentru majoritatea riscurilor analizate.

Ratingul riscurilor, determinat de BNM, a poziționat riscul macroeconomic ca cel mai important risc, fiind caracterizat de impactul potențial ridicat, de probabilitatea de materializare relativ ridicată și de capacitatea de gestiune relativ dificilă. Acesta este urmat de riscul COVID-19, cu un impact potențial ridicat, o probabilitate de materializare relativ ridicată și cu o capacitate relativ dificilă de gestiune. Riscul geopolitic, poziționat pe locul 3, este caracterizat ca un risc cu o probabilitate medie de apariție, impact potențial mediu și o capacitate de gestiune foarte dificilă. În dinamică, se observă o diminuare a scorurilor acumulate de majoritatea riscurilor, cu excepția riscului cibernetic și de guvernare, care au înregistrat o ușoară creștere comparativ cu sfârșitul anului 2020.

Tabel 0.1. Ratingul riscurilor analizate în cadrul sondajului pe categorii

2021	Importanța	Probabilitatea	Impact potențial	Capacitatea de gestiune
Risc macroeconomic	3,57	3,73	4,09	3,27
Risc Covid	3,49	3,73	3,73	3,27
Riscul geopolitic	3,19	2,91	3,18	3,73
Risc de credit	3,14	3,00	3,82	2,91
Risc cibernetic	3,13	3,09	3,55	3,00
Risc suveran	2,92	2,09	3,45	3,82
Risc de reputație	2,76	2,00	3,55	3,27
Risc de reglementare	2,48	2,55	2,82	2,36
Risc de guvernare	2,48	2,27	3,45	2,36
Risc imobiliar	2,10	2,00	2,45	2,27
Risc politic ⁵⁴	-	3,00	4,00	3,00

Notă: **Importanța** a fost calculată ca media geometrică a probabilității de apariție, a impactului potențial și a capacității de gestiune. **Probabilitatea**: 1 – nesemnificativă, 2 – redusă, 3 – medie, 4 – ridicată, 5 – sigură. **Impact potențial**: 1 – nesemnificativ, 2 – redus, 3 – mediu, 4 – ridicat, 5 – extrem de ridicat. **Capacitatea de gestiune**: 1 – foarte ușor, 2 – relativ ușor, 3 – relativ dificil, 4 – foarte dificil, 5 – nu poate fi gestionat.

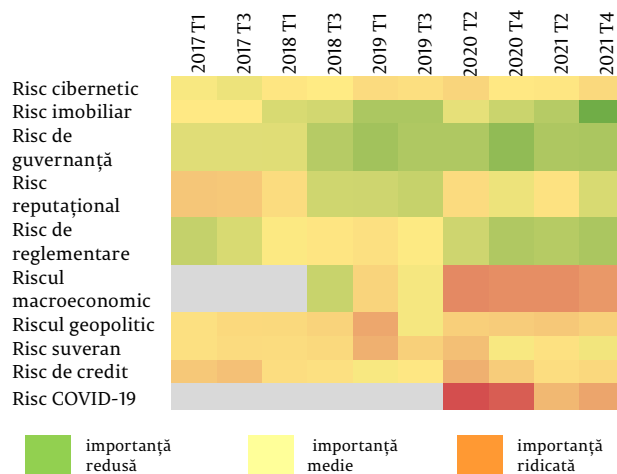
Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

⁵³BNM efectuează Sondajul privind riscul sistemic semestrial, în scopul captării opiniei managerilor de risc din cadrul băncilor asupra riscurilor majore ale sistemului financiar.

În raport sunt prezentate rezultatele agregate ale sondajului, în baza situației din 31 decembrie 2021. Sondajul

Reziliența actuală a sistemului financiar este apreciată ca una moderat înaltă (82 la sută).

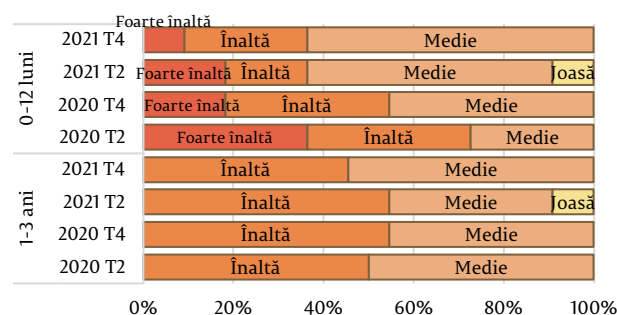
Figura 0.1. Dinamica importanței riscurilor pe parcursul ultimilor 5 ani

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

Toți respondenții consideră economia reală ca fiind sursă potențială majoră de risc sistemic, urmată de domeniul politic (64 la sută). Probabilitatea de apariție, în următoarele 12 luni, a unui eveniment cu impact ridicat asupra sistemului se diminuează ușor comparativ cu iterația anterioară a sondajului, fiind una medie spre înaltă. Pe termen mediu (1-3 ani), probabilitatea privind producerea unui asemenea eveniment este în creștere ușoară pe parcursul anului 2021.

Figura 0.2. Evoluția percepțiilor privind probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat pe termen scurt (<1 an) și mediu (în următorii 1-3 ani)

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

s-a desfășurat în luna ianuarie 2022, cu participarea a 11 bănci.

⁵⁴Risc suplimentar, propus de un respondent, rezultat din situația politică instabilă din țară. Nu s-a calculat importanța din considerente că nu a fost evaluat de toți respondenții în cadrul iterației curente a sondajului.